

Spetsiaalne fond

Rariteet

ENSV

Tööliste Keldris

12063/2818

NOOR TÖÖLINE

Töölisnoorsoo kuukiri

Nr. 4-5

Toimetuse ja talituse: Tallinnas, Gogoli p. 4
«Töölise Keldris» — — — Telefon 13-01

Nr. 4-5

Aprill—Mai 1922

== SISU: ==

Wiktor Kingissepp. — Jännis. — „Seltsimees, ma ei saa kirja vastu võtta!“ — Rõõm ja mure. — Noorsoo organiseerimine ja kodanluse kõlbluse apostlid. — Ilmalik leer. — Noorte klubid Nõukogude Wene maal. — Noorsoo liikumine Eestis ja välismail. — Koolipoliitika ja poliitika koolis. — Tehastest. — Mitmesugused teated.

I. M A I

üleilmse töörahwa ühise wäerinna püha.

Kes wõib tõuswal' päiksel' öelda,
Weere jälle tagasi ? !

Kes wõib oma klassihuwides ühine-
wale töörahwale öelda : löö segamini
oma read ja paenuta turi sõnatult orja-
ikke alla ?

Kes ? !

Kes ei oleks seda katsunud teha aas-
takümnete wältel ! Ilmakuulsad tea-
dusemehed, maailma kõige kawalamad
poliitikajuhid ja kõige wapramad sõja-
kangelased — kõik nad on ühinenud
wõitluseks selle tõuswa ühiskondliku
päikese wastu, mille kiired ju sätenda-
wad ida karges hommikuühus ja mis
oma koidukuma laotab sealt laiali üle
terwe ilma waewatute ja rõhutute, kes
janunewad waba päewa järele.

Kas ei õõrunud Thiers Pariisi Kom-
muuna kohutawa werepulma järel saa-
tanlikul rõemul käsa : 'maailm on
ka u a k s ajaks kommunismi hädaohust
peastetud, ! Waewalt wiiskümmend aast-
tat hiljem oli kindral Laidoner sunnitud
sedasama kordama Isborski puhul : sai
ometi m õ n e k s ajaks rahu majasse !

1914. aastal hõiskas terve kodanline
ilm : Internatsionaal on puruks warise-
nud, sotsialism on ajalooost maha kustu-
tatud ! 1922. aastal sipleb seesama
hõiskaja langetõbes krampide wintsu-
tusel, kuna III Internatsionaal üleilmset
ühist töörahwa wäerinda loob.

Sest kus mõök ja aade wastamisi
wõitlewad, seal wõidab wiimane —
nagu suur sõjakunstnik Napoleon ütles...

Kui tihti kõmeldakse meil ristiusu
aadete wõidust Rooma ilmariigi üle. Aga
see jääb surnud õpetunniks jutlustaja-
tele, kes midagi ei mõista meieaja suu-
rest, hiiglamääratust aadetewõitlusest,
mis samawõrd laialisem, ägedam ja sü-
gawam on ristiusu wõitlusest, kuiwõrd
meieaja ühiskond organisatsiooniliselt,
waimliselt ja tehniliselt üle ulatab wa-

naaja Roomast. Nagu maailm iial ennem
ei ole näinud 'änapäewast edukõrgust,
nii ei ole ta kunagi waremalt näi-
nud sarnast hiiglawõitlust, nagu
nüüd keeb uue tõuswa ja wana hauda-
warisewa ühiskonna wahel.

Kolmsada aastat kulus ristiusul, enne
kui ta Rooma ilmariigis otsustawa wõi-
du oli saanud.

Aastal 1848 tõstsid Marx ja Engels
esimest korda üles klassiteadliku töö-
listewõitluse lipu pealkirjaga : Kõigi
maade töölised, ühinege ! Seitseküm-
mend aastat hiljem lehwis see lipp ühe
suurema ilmariigi, Wenemaa, hoonel kui
riigilipp.

*

Mis on selle uueaja ühiskondliku
aate, selle töörahwa wääramata wõit-
luse sisemine kandejõud ? Üleilmliku
töölisklassi ühiste huwide äratundmine,
ja arusaamine, et nende täitmiseks waja
on ühiselt wõidelda : üleilmlik
töörahwa ühistunne.

Ja 1. mai — selle rahvuswahelise
proletaarse ühistunde püha.

Enam kui inimese eluea oli lehwitud
proletariaadi wõitluslipp. Kümneaas-
tase töö ja wõitluse järele o'i hauda wa-
risenud esimene rahvuswaheline töö-
listeühisus, Esimene Internatsionaal, kes
nagu hüüdja hääli oli kutsunud kõigi
maade töölisi ühinema selle lipu alla,
ühisesse wõitlusrinda kapitaali wastu.
Lipu püstipanijatest oli üks — Marx —
juba hauda warisenud ja teine, Engels,
waatas seitsmekümneaastase raugana
pika eluöö peale tagasi, kui wiimaks
kõigi kaugemale edenenu maade töö-
rahwa eelwäed üleüldise ühistunde mee-
leawalduseks üksteisele kätt sirutasid.

Kaugelt okeani tagant sirutati see
käsi, sea't, kuhu I Internatsionaal oma

organisatsioonilise päranduse oli jätnud — Ameerika organiseeritud töolistelt.

Kapitaali meeletu surve ja vägiwald mõllas seal metsikumalt kui wanade kõlbliste traditsioonide wõrguga wallatud Euroopas. Ameerika awantüristlik ja hulljulge kapitaal ei tunnust mingit kõlblisi kitsendusi wõitluses töörahwaga, niisama wähe kui selle uue ilma wõitjad tundsid ja tunnistasid seadusetahti päriselanikkude häwitamisel. Rewolwer ja wintpüss on seal jäänud tänapäewani kõige harilikumaks ja lihtsamaks streigimurdmise abinõuks, millele tihti kuulipildujad, wiimasel ajal isegi suurtükid ja lennumasinad pommidega täienduseks on wõetud.

See alasti vägiwald pani warajalt töörahwa klassipinna lainetama. Minewa aastasaja kaheksakümnendad aastad on elawamaks ajajärguks Ühisriikide töölisteliikumises. Henry George paneb oma uue ühiskondliku õpetusega (agraar-sotsialism) New Yorki linnawalimistel kümned ja sajadtuhanded keema. Noor käremeelne tööline Samuel Gompers — seesama, kes nüüd juba kaua aastaid Ameerika töolisteklassi pappide ja kapitalistide oheliku otsas weab — loob wägewa ametiühisuste liidu — Ameerika Tööliidu (American Federation of Labor). Anarhistlikud gruped ühel, sotsialistlikud teisel käel, mõlemate eesotsas peaasjalikult wanad Saksa emigrandid 1848. a. rewolutsiooni mälestustega ja traditsioonidega, kutsuwad töölisi wana ühiskonda häwitama ja uut looma.

Kapitaal walmistab werepulma — „õpetunniks“ 1887. aastal saadab ta oma „rippumata“ kohtu kaudu tapalawale 5 anarhisti, kelle süüks aetakse 8 inimese surm, kes langesid politsei ja sõjawägedega kokkupõrkamisel Chicago Heinaurul 1. mai meelega wõitluse puhul. Töörahwa weri pidi lunastama politsei müütsukatöö — kapitalismi jumala meelega.

Ameerika organiseeritud töörahwas wastas selle peale Ameerika Tööliidu kongressil St. Louis (1888) otsusega: kapitaali werise wägiwalla wastu 1. mail 1890 üleüldist protesti meelega wõitlust toime panna, mis pidi olema ühistunde tunnustajaks kõigi nendega, keda kapitaal töörahwa huwide parast wõitlemisel taga kiusab, piinab ja häwitab.

St. Louis'i linn Missouri osariigis Ameerikas on seega maipüha häll, praegune tagurluses tardunud Am. Tööliit oma tagurlise juhi Compersiga ta sünnitaja.

Pariisis 14. juuliks 1889 (Bastille ärawõtmise 100-aastase mälestuse päewaks) kokku kogunud töolisteesitajad, kes aluse panid II Internatsionaalile, wõtsid Ameerika Tööliidu otsuse aluseks, ühinesid sellega ja laiendasid 1. mai ühistunde meelega wõitluse üleilmiliseks töörahwa ühistunde pühaks. Teise Internatsionaali asutawa kongressi sellekohane resolutsioon käib järgmiselt:

„Määratakse suur rahwuswaheline meelega wõitluse kord jäädawalt kindlaks: seadud kuupäewa peale, nii et töörahwas korruga kõigil mail ja kõigis linnades ühel teatud päewal awalikkudele wõimudele ette seaksid oma nõudmised 8-tunnilise tööpäewa maksmapanemise ja kõigi nende teiste otsuste täitmise kohta, mis rahwuswaheline kongress Pariisis teinud“.

Kommunistliku Manifesti nurgakiwi'e kinnitatud töolistewõitluse lipp oma wana, kuid ikka uue hüüdnõunaga nägi esimest korda oma ümber maailma organiseeritud töowäge, kokku liidetud selle ühistunde waimuga, mida Esimene Internatsionaal oma hüüdjä häälega oli üle ilma laiail külwanud ja mis nüüd esimesena walmiswiljana põllul lainetas.

Seda lainetust waadates ja ta wõimsat kohina kuulates tungis waimustatud hüüe lipu rajaja ja püstihoijaja, wõitluses halliks läinud, kuid surmani nooreks jäänud Friedrich Engelsi rinnust:

„Täna (1. mail 1890) peab Euroopa ja Ameerika proletariaat ülewaatust oma esimest korda wäljakutsutud wägedele, mis sõjawalmis seisawad ühise wäena, ühe lipu all ja ühe ligema eesmärgiga... Ja tänase päewa waatemäng awab kõigi maade kapitalistide ja maaomanikkude silmad selle kohta, et täna „kõigi maade töölised tõeliseit on ühinenud“.

Ja walusal ohkel lisas ta juure, meeletuletaades, et ta kõrwalt kadunud selle suure päewa tõeline isa — Marx:

„Seisaks ometi Marx wéel tänapäew minu kõrwal, et seda oma silmadega näha!“

Üleilmiline töölisteriikumine oli suure sammu edasi astunud; 1. mai kuulutamise proletariaadi üleilmliku ühistunde meelega' duse pühaks oli esimene samm üleilmliku töörahwa väerinna loomisel, kuid ainult — orga n i s e e r i t u d wäeosade wahel. Ja selles seisistat nörkus. Organiseeritud oli ainult wäike osa kogu töörahvast, ja see ei jaksanud teist, suuremat osa kaasa tõmmata. Sellepärast kadus warsti kapitalistide kabuhirm selle päewa ees, nad pugesid nurga tagant, kuhu nad peitu olid pukanud, uuesti wälja ja talusid oma wõidusemiste eest tööliste walusasti kätte. Ja organisatsioonid olid wõimetud sellele wastu panema, wõimetud suurel osal ka sellepärast, et töölisteriikumine juba enamasti igal maal „seaduslikule alusele“ oli jõudnud tõusta, kus ainult seaduslikkuse piirides taheti töörahwa seisukorda parandada. Teise Internatsionaali waim hõljus algusest saadik ta ette wõtetete peal.

Sellest tuligi, et 1. mai meelega' aldustel loodetud tagajärgi ei olnud, et need meelega' aldused ise, kapitalistide surwel, suure osa oma mõjust kaotasid. Isegi töölisteriikumise selleaegne esirind, Saksamaa sotsiaaldemokraatlik partei, ei jaksanud töölisti 1. mail wabrikutest wälja tuua, kartes, et selle tagajärjel töölisti lahti lastakse, ja ametiühisused selle tagajärgi oma kassa kanda ei tahtnud wõtta. Ja need „sotsialistlikud“ ametiühisused nimetasid üleüldist meelega' aldust koguni „suureks meeletuseks“. Nende juhid hoolitsesid eestkätt iseendi rahuliku eest.

Küll katsusid järgmised rahwuswahelised kongressid 1. mai meelega' aldust mõjuwamaks teha, aga see „ei lõõnud läbi“ tegeliku wäerinna nörkusest. Maipüha peeti õhtutel järgmisel pühapäewal, ja ainult paiguti jõudsid tugewamad organisatsioonid ta teatud piirini töolistepühaks teha. Saksamaa sotsiaaldem. partei kongress Kölnis (1894) jäadwustas selle segasisteemi alaliseks. Hüüdjaks hääleks jäid kõik järgnewadki üleilmsete kongresside katsed, nagu wiimati weel Amsterdams 1904. a, 1. mai meelega' aldusi tõeliselt rahwuswaheliseks üleüldisteks meelega' aldusteks teha.

Wastandiks sellele pildile „seaduslikkuse piirides“ oli maipüha pühitsemine seal, kus töölisteriikumine pöranda alla oli surutud, nagu Wenemaal, kus mai-

püha pühitsemisel mitte ainult rewolutsioonilikke sõnu ei tehtud, waid kus seda ka rewolutsiooniline waim täitis. Aga mitte Wenemaa töolisteklassi rewolutsioonilikud organisatsioonid ei mänginud esimest wiulit II Internatsionaalis, mis ikka enam rewolutsiooniliku klassi wõitluse teelt kõrwale kaldus, ja wiimaks suure ilmasõja algul, 1914 tegelikul seega puruks pudenes, et üks osa teist sõjalikult häwitama tõttas, kui kodanluse kannupoiss.

Arusaadaw, et see ka maipühalt igasuguse mõtte wõttis. Saksamaa sotsiaaldem. par ei kuulutas sellepärast järgmisel aastal (1915) maipüha nii ütelda koduseks asjaks, ja Prantsusmaal soovitas „wennas“ partei — Marxi tütrepoja Longuet allkirjaga! — maipüha üleüldse mitte pidada ... justament nagu meie sotsid sel ainukesel aastal, kus nad „walitsew partei“ olid (1919).

II Internatsionaal oli sisuliselt surnud, ja ainult õõnsaks sõnakõlksuks oli muutunud ka see maipüha, mis tema lipu all toime pandi: töolisteklassi äraandmine oli sellelt wõtnud igasuguse mõtte ja sisu. Kuis pidid kõlama sõnad proletariaadi rahwuswahelisest ühistundest, kui see proletariaat oli juhtide poolt saadetud sõjaliinile wastamisi üks-teise ridu purustama?!

*

Aga kodanluse rõõm töolisteklassi organisatsioonide lõhkumise üle oli äärmiselt üürrike, ja nende ettenägemine oma kätetöö tagajärgede kohta samati äärmiselt lühike. Ta oli werisel häwitustööl suutnud purustada ainult seda, mis ta ise oli loonud: selle mädanuse, mis tööliste organisatsioonides walitsema oli pääsenud. Kuid mis nendes rewolutsioonilikkude oli, see jäi alale ja ootas uut kewadepäikest.

Ja see tuli warsti. Juba järgmisel aastal peale selle, kui Saksamaa sotsiaaldem. partei maipüha kolikambri wiskab, ilmub Berliinis Karl Liebknecht 1. mail uulitsale — kesk woogawat meelega' aldust, mis kõrgel hoiab töörahwa rahwuswahelise ühistunde lippu ja sellele truuks jäädes nõuab: „Maha sõda!“

Aasta hiljem lehwis 1. mail üle Wenemaa punane lipp, mis juba esimese walli kodanluse kind'use ümber läbi oli murdnud — tsaariwalitsuse oli kukutanud. Weel aasta edasi pühitset proleta-

riaat Wenemaal maipüha juba kui walitsew klass, ja weel aasta hiljem, 1919, lehwiw sealt III Internatsionaali weripühanane lipp, uuesti lennutades läbi ilma töörahwa ühistunde hüüdsõna: Kõigi maade töölised, ühinege!

Wenemaa oktoobrirewolutsioonis oli üleilmliku proletariaadi muude aadete hulgas ka maipüha mõte omale kehane nud kuju wõitnud: sõna oli saanud teoks. Ja tegudele kutsus ning kutsub III Internatsionaali lipp 1. mailgi töörahwast. Mida II Internatsionaal jutlustas aadetena sõnades, sellele annab III Intern. liha ja were — ta teostab seda sotsialismi, mida kodanlus II Int. lagunemisel surnuks kuulutas. Ja see on, mis kodanluse ta ees sootuks teisiti wõdisema sunnib kui see sündis maipühal aastakümnete eest.

III Internatsionaal äratub uuesti elule sumbutatud rahwuswahelise ühistunde; aga mitte enam ainult proletariaadi organiseeritud eelwägede, waid kogu töörahwa wahel.

Mai püha ei ole muutunud ainult sisulikult, waid eestkätt ulatuslikult: ta on saanud wõi on saamas terve ilma töörahwa ühise wäerinna mee leawaldusepühaks.

Ja selle püha helid on surmakel laks kodanlisele ilmale, mida kogu töörahwa ühise wäerinna wastu enam ükski jõud ilmas kaitsta ei jaksa. Nüriks kuluwad kõige wähedamadki terariistad alalisel tapatööl ja tühjenewad elektripatareid, kui wannide tarwitamine muutub igapäewaseks; maipüha kuulutamine kodanlise riigi pühaks ei meelita ainustki öölis eksiteele, kaitse liidu lippude alla, ja kui koguni papid sel päewal kantslisse roniksid, nagu Eesti pappidepäew läinud aastal seda kawatse, siis oleks kodanlus oma wõit luses jõudnud naeruwäärilikuseni, mis on surma wäraw.

Weel on rahwuswahelisel proletariaadil ees mõnigi palaw päew — ükski wõit ei tule ilma wõitluseta käte; aga sedamööda ku'das koguneb maailma töörahwas ühiseks wõitlusewäeks III Internatsionaali lipu alla, sulab kodanluse mõtega teras proletariaadi aadete tules teraseks — sirbi ja haamri tarwis.

Maailma töörahwa ühise wäerinna wõitlus — mai muutub üleilmliku töölistepere ühise wäerinna

wõidumaks.

Esimese mai ajaloo st.

1. mail 1886. a. kuulutas Ameerika Ühisriikide töölisteklass üldstreigi wälja 8-tunnilise tööpäewa kättevõtmiseks. Streigist osawõtjate arw ulatas kaugelt üle poole miljoni. Mitte ükski Ameerika, waid kogu ilma kapitalistideklassi pani jahmatama see proletariaadi pealetungiw wõitlus. Ja 3. mail panewad kodanluse käsikud weretöö toime streikijate kallal Chicagos, kus liikumise häll oli. Surma sai 8 töölise ja haawata mõnikümme nd. Aasta hiljem mõistab demokraatline kohus 5 töölise surma neile süüks pannes weriseid sündmusi Chicago heinaturul.

1888. a. otsustab Ameerika tööliste klass oma kongressil St.-Luis'is igal aastal 1. mail ülemaalise tööliste mee leawaldust toime panna ja seda päewa kui töölisteklassi kangelaswõitluse alguspäewa — tööliste pühaks kuulutada.

1889. aastal — Suure Prantsuse Rewolutsiooni 100-aastase juubeli puhul tuleb Pariisi kokku rahwuswaheline sot-

sialistide konwerents. Sellest wõtsid osa kõikide suuremate maade sotsialist lised parteid 395 saadiku läbi. Sel konwerentsil sündis 2. Internatsionaal. Peale muu otsustas konwerents: määratakse suur rahwuswaheline mee leawaldus jäädawalt kindlaks teatud kuupäewa peale, nii et proletariaat korruga kõigil mail ühel ja samal päewal awalikkudele wõimudele ette paneks oma nõudmised 8-tunnilise tööpäewa maksmapanemise ja kõigi nende teiste otsuste täitmise kohta, mis rahwuswaheline kongress Pariisis teinud. Mee leawalduse päewaks pandi Ameerika tööliste poolt enne kindlaksmääratud 1. mai. Kuidas seda päewa pühitseda, selle kohta kongress kindlat wastust ei annud. Kongressi otsus ütleb selle kohta järgmist: Iga maa töölised panewad selle mee leawalduse toime niisugusel kujul, nagu seda selle maa tingimused ette kirjutawad. Peahüüdsõnaks aga jäi 8-tunniline tööpäew.

Järgmine Internatsionaali kongress Brüsselis 1891. a. otsustas, et 1. mai rahvusvaheline pühitsemine olgu määratud ühtaegu 8-tunnilise tööpäeva nõudele, töökaitse seaduste nõudele ja proletariaadi üleilmilisele kinnitamisele püüdes rahwaste rahu kindlustada. Võimaluse korral soovitatakse 1. mail töö seis- ma jätta.

Ka Zürichi kongress kordas sisuliselt sedasama ning soovitas tööseisakut esimesel mail.

Alguses nägi kapitalistline maailm 2. Internatsionaalis ähwardawat jõudu. Kuid sõnalistele otsustele ei järgnenud wastawaid tegusid.

Wenemaal pühitsesid punast maid esimest kord 1890. a. — Warssawi töölistel. 1891. a. esimese mai pühitsemisest wõtawad juba peale Poola tööliste ka Peterburi töölistel osa. 1912. a. streikis 1. mail juba 100.000 Peterburi töolist. Töö jäeti seisma ja tuldi uulitsale punaste lippude ja rewolutsiooniliste lauludega, kasaka nagaikast hoolimata. 1914. a. maid pühitsesid Wenemaal kõikide suurtööstuse linnade töölistel ja Peterburis üksi streikis 250.000 töolist.

Algas imperialistline sõda ja jäi ära esimese mai pühitsemine. Paljud sotsialistlikud parteid keelasid mai pühitsemise hoopis ära. Kuis wõis juttu olla töölisteklassi rahvusvahelise ühistunde pühast, kui need parteid olid töölisteklassi „isamaad kaitsma“ pannud. Kuid juba 1916. a. — keset sõjakärinat ja isamaalist hullustust tuleb Karl Liebknecht 30.000 tööliste eesotsas Potsdami platsile ja hüüab: „Maha sõda! Sõda sõjale!“

Järgmisel aastal — 1917 kukutatakse Wenemaal tsaari walitsus. Ja sel aastal pühitseb kogu Wenemaa töölisteklass 1. maid esimeses „wabaduse“ joowastuses.

1918. aastast peale pühitseb Wenemaa töölisteklass 1. maid kui proletariaalse riigi püha.

1905. aastast peale on ka Tallinna töölisteklass 1. maid rewolutsioonilist pühitsenud kartmata tsaristlikku surwet. 1917. a. 1. mai kujunes suurepäraliseks meeleeawalduseks kodanluse wastu. Ja see oli ka Eesti töölisteklassi esimene kokkupõrge Eesti kodanlusega. Väliselt wõttis see kolmewärwiliste lippude maharebimise kaju, sellesama lipu, mille all kodanlus nüüd „oma“ töölisteklassi üle walitseb. Kuid juba 1918. a. 1. mail läikis Saksa weltweebli punane ning lehwiwate punaste lippude asemel. 1919. a. 1. mais tuli töölisteklassil pühitseda klassisõja wahkekordades ja kodanluse keelu peale waatamata. See oli sisuliselt tööliste meeleeawaldus sotside wastu, kes oma „suuri wõitu“ asutawa kogu walimistel mitte sellekski ära kasutada ei tahtnud, et töölistele 1. mai pühitsemise wabadust kindlustada. Punased lipud — „keelatud“ lipud lehwisid Töölistemaja akendest ja täissöönute kaitseliit jooksis wõidurikkalt Töölistemaja peale tormi ning wiisid lipud oma seadusliku sõjasaagina ära. Uulitsal kogunesid meeleeawaldajate tööliste salgad, kes kohe laiali peksti. Seesama saatus tabas ka raudteelaste rongikäiku. 1920. a. 1. mai eel tulid tööliste kinniwõtmised ja tagatipul 35 kommunisti protsess. 1921. mai eel paigutati kommunistlikud riigikogu ja Tallinna linna- wolikogu rühmad türmi. — Kuid — asjata kõik need tagakiusamised. Wõitlewa proletariaadi wägi kasvab wõimsalt. Ja selle esimestes ridades sammuwad weripunast lippu kõrgel hoides — noored proletariaalsed!

—t.

Kaks maid.

(Minewiku mälestused.)

Pa ju, palju pikki aastaid on sest mööda. Meieaegsile noortele paistab see nagu minewik enne Noad wõi enne ajaloo algust. Sest kui mõni ehk wanadest kirjadest weel kuulnud on 1905. aastast, kuid kes iganes mäletab weel, aegu, kus praegune pangaherra Mihkel

Pung (i'ma kompaniita ligatahes) kui „tulewane punane Tõnisson“ „tähenä“ Eesti poliitikataewas särades oma punasest awaldas — mustasajalisest „Nowoje Wremja'st“ näpatud juhtkirjadega „radikaalses“ Eesti lehes ja ilukirjanik Eduard Wilde, kui kõige tugewam —

sotsialist Eestis, Mahtra sõja igapäevast klopsimisest väsinult pidi mahti leidma võitlemiseks papp Willem Reimani, kes „Postimehes“ „majandusmehi“ isamaalsuse malgaga materdas. Võib olla, panewad ehk tulewased töolisteliikumise ajaloo kirjutajad selle teesaja kõrwa taha, kui nad komistawad materjaale otsides selle Metuusala otsa, kelle nimi on Mihkel Martna, ja keda meil kõige wanemana sotsialistina austatakse. Au, kellele au tuleb anda : 20 aastat tagasi „passis“ see Metuusala Reimani ees, ja seisukorra päästis Wilde, kes wist küll kunagi seda suure kella külge ei ole riputanud.

Kes unistaski siis Eestis maipühast?! Wast üksikud ainult olid sellest üldse midagi kuulnud, ta „pühitsemine“ oli niisamasugune westwoodriwaheline asi, kui mõni kirjatäht, mis sotsialismist lõhnas.

Mitte Maarjamaalt ei ole siis mu esimene maipüha mälestus pärit, waid sealt, kus töolisteliikumine omale awaliku eluõiguse oli wõitnud ja ennast tuhandest takistusest hoolimata wõitmata wäl laiutas . . . maailma töörahwa wõitluse punasest pesast — Saksimaalt (Saksenist), mis eelmistel parlamendivalimistel oma 23 riigipäewasaadiku kohas: terwelt 22 oli pidanud sotsiaaldemokraatidele andma.

Seda punasuse lainet !

Tsaariaegse Eesti väikekodanlisest umbsest õhust sinna sattunud waatlejal pimestas see esialgul silmad. Ja kui tuhanded ja tuhanded töölised oma punaste lippudega, töörahwa wõitluselaulude helidel ilusal kewadepäewal rongis, mis nagu lõppeda ei tahtnudki, ja mida uulitsatele kümned-tuhanded waatama olid kogunud, läbi linna liikusid, siis kiskus see kaasa, waimustas, aitas sulatada seda väikekodanluse jääd, mis waatleja rinnus wõitles tiktilgalt sissetungiwate sotsialistlikkude aadete soojusekiirte wastu. Ja kui rongikäigu lõpul linna ääres õllewabriku suures suweaias waheldades kõlasisid rewolutsioonilikud koorilaulud — need mõjuwad Saksa koorilaulud ! — ja kajasid wägewad waimustatud kõned töolisteklassi rahwuswahelisest ühistundes, siis — siis oleks waimustust jatkunud sissesoolamisekski, ja punased, rahwuswahelise ühistunde hiilgel särawatena paistsid isegi need tuhanded „wiinärworstid“, mida

aias õhtupooliku wältel soojade hapukapsaste kõrwal alla kugistati ja see arutu wedelikuhulk, mida õllewabrikanid rõõmuks worstidele takka kaela walati.

Kewadine soendaw päike, worstide sãrisemine praepannidel, murul salkadena pikutawad töolisteperekonnad kirjudes kewadeehtes, siit-sealt kajawad laulud, mängudeks kokkukogunud noored — kõik see ühines ühiseks koguks, mida kokku kõitis töolisteklassi wõimas ühistunne, wälja kaswanud nende tuhandete ühistest klassihuwidest. Ja kõige seile üle nagu nägemata pühawaimuna hõljuw teadmine, et üle terve ilma klassiteadlikud töölised täna seelsamal tunnil koos wiibiwad ja töotawad oma klassiwendadele kõigil maadel truuks jäädes wõideida kunni üleilmliku kapitaliwõimu kukutamiseni, kunni ehitatud üles uus, parem ilm. . . Ei ulatanud sellest ülewest tundest läbi pugema isegi niisugused blokideed, nagu hapud kapsad ja proletariaadi ühistunne, klassiwõitlus ja „ühine wãerind“ õllewabrikaniga jm. Kui mitte tegelikult, kui mitte teoree iliselt, siis nagu loomusunniliselt tundus selles kogupildis midagi tulewikuriigi etteaimduse taolist. . .

*

Poolteist aastakümnet oli mööda läinud.

Ärkasime esimeste päikesekiirtega talukambri põrandal, kus kümnekond meest reas põlmetasime. Olime õhtul hilja paraadilt tulnud ja alles peale keskööd õlgedesse pugunud, uni oli hea, sest täna ei olnud harilikku suurtükimussikat segamas, aga pikk tööpäew seisis ees. Sellepärast jalule, tükk leiba piimaga keskpäiga kinnituseks, ja — teele !

Jaamast, kus brigaadi staap asus, saime suurtükiwãe kommissari teejuhiks kaasa, ja siis edasi. Kõige pealt esimese patarei poole, mis eila sügawa õõni läheda küla ees olewaid wastase laskekraawe oli põmmutanud. Mööda raudteed, siis paremat kätt läbi raba, otseteed kahejala lennumasinal üle oja. Kes räägib wãeliinil mudast, weest !

Patarei waikis, aga suurtükide ümber hästi warjatud nõgus oli kibe tegewus : puhastati, korraldati tulewaste wõitluste jaoks. Koljati-taoline suurtükiwãe ülem, kes ise esimese patarei juures wiibis, wõttis meid oma alalise

heasüdamliku naeratusega vastu ;; oli nii lapselik rõõmus, et meeskond täna wahelduseks midagi kuulda sai. Pea olidki mehed kingu küljel seiswa elumaja ette kogutud ja miiting algas. Tuletati meele maipüha kolmekümne aastaseid hüüdsõnu ja ideeaale, mille eest wõitlemine nüüd wiimaks sõnadest tegudeni jõudnud, mille tunnistajaiks nõugus seiswad terastorud, ja mille teostajaiks needsamad terastorude käsitajad. Wäike kogu maailmale tundmatuid töölisi üleilmliku töölisteriigi hiiglahoone ülesehitamisel, mille katusel III Internatsionaali lipp peab lehwima. . .

Lühidad sõnad, kokkusurutud mõtted, mõnesugune informatsioon, wastastikune sõbralik jutujamine, mille sekka kaugemalt pühjapoolt harwasti kahe kuuetollilise tumedad mürtsud kostsid, lõpuks „Internatsionaal“, ja — jälle edasi.

Teistkätt üle soo, raudteele, kus wäikse wahiputka läheduses seda seasongermust jälgisime, mida sinna kaewanud eila õhtupooltel wastase pommid, meie soomusrongi tabada püüdes. Edasi üle raudtee, üle wäljade, läbi metsasalkade, teise patarei juure. Patarei juhataja, kellest raske ütelda, kas temas praktiline wõi ideeline wõitleja tugewam, ja kes nüüd kindralstaabi akademias küllalt weel mahti leiab ideelisele tööle ja isegi luulekirjandusele, arwas õieti, et meil endil ennem kehakinnitust waja, kui teistele waimutoitu hakkame pakkuma. Ja teiseks — tarwis aega kasutada. Kunni meie oma töö lõpetanud, oli meeskond kokku kogutud ja nüüd jagasime omalt poolt seda, mis meil anda oli — uut waimustust wõitlejatele, wahelduseks nende hariliku pörimmuusika waimustuse hulka.

Järgmiseks eesmärgiks oli meil jalawäe polk, mis jõesilla kaudu ringiwers-ta kümme eemal asus. See teekond äwardas üle jõu käia. Mis muud, kui ronisime ratsude turjale. Oli see wast killawoor ! Üks oli noorena küll pal-kide parwetamisel suure weega puude seljas ratsutanud, iialgi aga mitte neljaljalgset jalge wahel hoidnud. Raske oli tal oma pikka keha tasakaalus hoida, seda enam, et ta kohe teekonna algul seltsimehe ratsult seesuguse pöraka vastu säärt sai, et pärast nädalate wiisi pidi lamama ja karku tarwitama. Aga nüüd oli tarwis kohust täita, ja mees

pigistas hambad kokku. Kohusetäitmine on ta kangem külge. . . Teine, kui linna-laps, hoidis niisamuti esimest korda ratsutid pihus ja andis kogu tee niisuguse mulje, nagu läheks „Päewalehe“ Jakob Iwes piiskopikuues sumnule wiimast jumalarmu andma. Kolmas oli noorena küll tööruuna koplisse ja koplilist kodu ratsutanud, aga kolmekümne aastane sulewarre seljas ratsutamine oli sellest ainult mälestuse järele jätnud, ja nüüd oli ta parajaks seltsimeesteks teistele. . .

Aga wõi see tuju rikkus, pealegi maituju wäerinna ligemas ligiduses ! Ja kui polku jõudsim, mis õige wäerinna ligi kahte ligistikku seiswasse külla oli jaotatud, jatkus meil märksa rohkem meeoleu kui kehalist suudet seltsimees-tega päewakohaselt õhtupoolikut mööda saata. Noor polguilem oli parajasti eelmistelt seisukohtadelt tulnud ja kõneles sobiwast meeolust wastaste pool, kelle eelwahtidega mai puhul koos oli käidud.

Alles hilisel õhtul lahkusime külast, ja kaua külasid järele muusikakoori „Internatsionaali“ helid. Külast eemal sõitsime — nüüd igatahes juba wankril — suurtüki patareist mööda, kus tumedad kogud tee ääres tulewalgel kuuetolliliste ümber askeldasid. Peatusime weel silmapilguks ja kuulsime, et torud warsti pörama hakkawad : wäerinnalt oli teateid saadud, et wersta seitse eemal külla paar roodu wabatahtlikke tulnud, kes meile tuld tegema tahtwat hakata ; neid tahetawat sealt aegsasti „wälja suitsetada“. Soowisime selleks mai-õnne ja sõitsime edasi.

Warsti kostsid seljatagant mürtsud, ja kui hiljem tagasi waatasime, paistis tähendatud küla poolt tulekuma. „Suitsetamine“ ei olnud nähtawasti ilma tagajärjeta.

Õõ oli wilu ; sõit kiwisel teel wältsa mitu tundi. Suurtükitele walgujugade waatlemisel ja kaugenewate mürtsude kuulatamisel rändasid päewal läbielatud pildid uuesti silme eest mööda, ja nende jälgimisel kerkis mälestusest elule mu esimene maipäew. Ja wõrreldes sooje wiinärworste hapukapsastega kodanluse wabatahtlikkudele tuld sülitawate terastorudega, tundsin nii ütelda käega katsuwalt, mis wahe on II ja III Internatsionaali maipüha wahel, selle kahe aja-järgu wahel töölisteliikumises üldse.

W a n a.

Kuidas me esimesel mail töölisi rahustasime.

(Wana soldati isiklised mälestused 1905. a. 1. maist Tallinnas).

Müni päew enne esimest maid oli „Dwiigateli“ majas miski tööliste wõi tööliste esitajate koosolek ära peetud. Oli otsustatud 1. maid pühitseda. Aga üks tööline teatas politseile, et sel koosolekul olla otsustatud 1. mail üks suurem rüüstamine toime panna.

Nüüd hakkas politsei aparaat tööle. Politsei pööras sõjawäe wõimude poole, et need seltskondliku julgeoleku kaitse enda peale wõtaks. Kohalikud sõjawäe wõimud telegrafeerisid edasi kurgemale ülemusele ja Peterburist hakkas telegraafi teel korraldusi tulema. Kästi jalawäge walmis panna ja rannawalwuritest formeerida ratsasalgad.

1. maiks oli kõik korras ja meid pandi Lutheri wabrikusse hommikul kell 8. Meid kästi wabrikut rüüstamise eest kaitsta!

Lutheri wabrikust saadeti mitu ratsasalka Nõmme poole wälja, et „waenlase“ kogumise ja liikumise järel wälwata ning igasugused koosolekud laiali ajada.

Ühe salga eesotsas oli wabatahtlik Mattiesen, wististi Eesti kadakasaks. See salk leidis Nõmme metsas tööliste miitingu. Kohe ratsutati miitingu peale. Aga kui salk kohale jõudis, siis ei olnud seal enam ühtegi inimest, waid — soldatite jaoks oli maha pillutud hulk lendlehti. Need korjati maast hoolega kõik üles ja Mattiesen andis need pärast kurgemale ülemusele edasi — sõjasaagina.

Kell 4 päewal anti meile käsk kasarmu tagasi minna, aga hobused sadula alla jätta. Kuid kõik jäi waikseks, nagu ennegi. Ja kell 8 õhtul kästi hobustel sadulad seljast wõtta.

Arwasime, et kõik hädaoht möödas on.

Seal äkki ligi kell 11 õhtul tuleb jookstes 2. jaoskonna priistaw Jänes ja karjub: „Pogromm! Töölised tulewad linna rüüstama!“

Ülal walge majaka juures ja Kadriorus jalutanud mai õhtul rohkesti rahwast. Äkki aga hakkanud need kokku koguma. Punane lipp pandud lehwima ja Kadriorus hakkanud liikuma rongikäik linna poole. Narwa maanteel, Wiljandi raudtee ülesõidu kohal pannud kardawoi põikpuu rahwale ete ja käs-

kinud laiali minna. Kuid sellelt korrapidajalt kistud mõõk wöölt ja rewolwer puusa pealt ning wisatud kus seda ja teist. Ja rongikäik juba Narwa maanteel.

Mis siis muud kui sadulasse ja — isamaad päästma!

Kui meie salk Narwa maanteele jõudis, siis oli rongikäik otsaga juba Härjapea jõeni ulatanud, saba aga oli Pushkini uulitsa kohal. Terwe Narwa maantee oli selle maa peal inimesi murruna täis. Rongikäigu eesotsas lehwis suur punane lipp. Lauldi „Marsei laiset“.

Kui meie ilmusime, hüüti: kasakad! — ja algas jooksmine: kaheharaliste frakkidega herrakesed plagasid nagu pääsuke lendab. Aga töölised jäid kohale — aina nihkusid edasi. Kuid punane lipp kadus ära, emme kui me lipukandjani jõudsim.

Meie salga komandöriks oli rotmister Stawrow. See tahtis heaga läbi saada. Ta ei käskinud peksta, waid arwas, et meeleawaldajad „wabatahtlikult“ laiali lähewad, kui ta neid manitseb. Aga Mattiesen ei jäänud manitsemisi ootama — hakkas nagaikaga peksma, keda aga lööma ulatas.

Seal kisti kõnniteelt kiwa, löödi need wastu maad kildudeks ja — hakkas tulema kiwirahet. Ühe soldati hobune sai tulise piraka ja pörkas wastu laterna posti, nii et latern minema lendas. Hobune aga ja soldat kukkusid ka maha. Ja siin sai siis see soldat töolistelt häid tumakaid.

See sündis kõik mõne silmapilgu jooksul. Ja rahwas oligi laiali ning uulits puhas ja „kord“ jälle jalale seatud. Nii lõppes see Tallinna tööliste suur meeleawaldus 1905. a. 1. mail.

Aga rotmister Stawrow ülendati kohe erakorraliselt alampolkownikuks, nagu päewakäsus oli öeldud — selle eest, et ta energiliselt maha oli surunud uulitsarahutused ilma kaotusteta kummagilt poolt.

Jah, weel 12 aastat kulus, kunni see „kord“, mis nagaikaga ülewel hoi, kokku warises. Saab näha, kui kaua ta nüüd nagaika najal peaks seista wõima?

Wana soldat.

Noored, appi nälgiwaile Wenemaal.

Suur Wolgaäärne näljahäda Nõukogude Wenemaal ähwardab Wene töölise ja talupoja wõita. Wene töörahwa saawutud wõidu ei ole mitte ükski Wene töörahwa huwides, waid — kogu ilma rahwuwahelise rewolutsioonilise proletariaadi wõidu pant. Nõukogude Wenemaal on rahwuwahelise proletariaadi ja rewolutsiooni kans, mille lagunemine tooks kaasa metsiku reaktsiooni.

Sellepärast — awitama nälgiwaid Wenemaal! Mitte ükski sellelt seisukohalt ei ole meie kohus awitada nälgiwaid, waid ka puht-inimsuse seisukohalt peame sellele asumaa. Willetsus ja näljahäda, mis Nõukogude Wenemaal Wolgaäärseid elanikke tabanud, on ettekujutamata sellele, kes osakeski sellest pildist oma silmaga näinud ei ole.

Nälgiwate arv ulatab 25 miljonini. — Inimesed sööwad surnud inimeste liha surnud kraabitakse hauast välja ja süüakse, emad sööwad lapsi. Sellega kaasas käiwad kõikisugu taudid. — Surewus kasvab. Kui abi ei anta, surewad need elanikud. Wiljakandwam maaosa Wenemaaast jääks elanikudeta — põllud harimata. Wilja kandwam maa — näljas. Kuidas nii? Kes on selles süüdi!?

Kogu ilma kodanlus nende hulgas ka nende sabarakud ja käsikud karjuwad: kommunistid on Wenemaa nii kaugele wiinud! Kas on see nii?

Nälj Wolgaääres on seotud wiljaikaldusega põua tagajärjel. Põud ei oleks ükski suutnud seda nälga esile tuua, kui mitte Wenemaa madal põllutööstuse kultuur ei oleks sellele kaasa aidanud, mille juured ulatawad aga tsarismini, — siit tuleb ka selle põhjuseid ja süüdi otsida.

Mitte aga proletarise riigi walitsusest, nagu seda kodanlus igal sammul tõendab. Nõukogude Wenemaa peapüüded olid ja on sihitud põllumajanduse tõstmisele. — Wenemaa on põllutööstuslik maa ja see on rahwamajanduse alus.

Ainult werejänuline ilmakodanlus, siin hulgas muidugi ka Eesti, kes raskawad ja süüd Nõukogude Wenemaa töörahwa walitsuse peale weeretawad, on süüdi selles, et Wenemaa ei ole saanud oma majandust tõsta.

Kas ei ole nemad need ahned, kes

blokaadiga ja Wenemaale kalja'etungimisega takistanud Wenemaad majanduslikku ülesehitustööd tegemast ja parandamast, seda lagunud majandust, mida pärisid töölised ja talupojad tsaristlikult riigilt? Sarnaseid wiljaikaldusi on Wenemaal waremaltki olnud; tsaristlik Wenemaa ei pööranud selle peale mingit tähelepanu. Tsarisliku walitsuse huwides oli talupoegi pimeduses ja waesuses hoida, — jumalalt head wiljasaaki loota ja paluda. — Kui ei, siis oli see jumala nuhtlus.

Talupoegadele ei antud wõimalusi paremaid põllutööriistu muretseda ega õpetatud teda põldu harimagi.

Nüüdne näljahäda wõtab aga omale sõjas (ilma- ja klass sõjas) lõhutud majanduse tõttu kohutawama kuju.

Nõukogude Wenemaa on pidanud nende miljonite näljaste pärast suuri ohwrid tooma; nende pärast peab ta osalistele järelandmistele kapitalistidele asumaa, nende pärast pidi Wenemaa tühjastunistatud tsaari wõlgu tunnistama.

Maailma rööwkodanlus on kelkinud ja kelgib oma inimarmastusega ja tsiwilisatsiooniga. — Kus on see inimarmastus? Kas selles, et ta näljastele lingu kaela köidab maha hääletades rahwaste liidus kodanluse Nanseni ettepanekut toetada Wenemaa nälgiwaid. Wõi on see inimarmastus, kui ta oma rikkalikult kaetud laualt mõne palukese ja purgi piima saadab? Sedagi tehes rohkem kartuses oma maa tööliste ees. Selle annetuse eest nõuab aga kodanlus tänu, — piima purgi saatkonnad lasewad end pildistada, teewad reklaami — noriwad tänu. See on kodanluse toetus. — Ameerikas koe akse aga wiljaga wedurid, sest see tuleb pisut odawam kui süsi.

Ka Wenemaa sisemised reaktsioonilised elemendid ei kohku tagasi oma mustade sihtide saawutamises ratsutamast näljaste turjal. Wenemaa elanikud omas enamuses on kirikutelt kuld ja hõbe asjade ärawõtmise poolt. Kuna aga reaktsiooni kehastajad patriarhid ja piiskopid prowotseeriwad igasuguseid wastuhakkamisi sel puhul.

See kõik näitab meile rahwuwahelise reaktsiooni ühtlust, kes tahab nälgiwate õlul hoopid anda Wene töörahwale

— ja ühtlasi sellega rahvusvahelisele proletariaadile.

Seltsimehed, töölised, ärge laske seda sündida, toetades näljahädalisi Wenemaal — kindlustate oma võidu.

Töölisel ei ole küll oma näljapennidest mingisugust ülejääki — siiski suudate teie kümne peale ühe näljase lapse surmast päästa.

Rewolutsiooniline töolisteklass peab kodanluselt nõudma tõsist näljaste toetust, mitte aga raasukeste pildumist rikkalikult laual.

Eesti kodanlus püüab toetusest põigata sel teel, et kutsub awitama nälgiwaid eestlasi Wolga ääres. Töörahwes ei tohi sarnastele wõtetele kaasa tunda, abi tarwitawad kõik, rahwuse peale waatamata. Abiandmisele ei tohi piire tõmmata. Wolga ääres elawad tatarid, tshuwashid jne. Kodanluse rahalise kitsarinnalsuse järele tuleks neid hätta jätta.

Nägin hiljuti Moskwas üht wolgaäärsete näljahädaliste laste wastuwõtmise punktisi; pilti, mis nägin, ei wõi kunagi unustada ja wõimata on kirjeldada.

Kondised, kui luukered, lapsed punnis paistetanud kõhtudega — kangeks jäänud liikmetega, kárnas peadega, ei olnud need inimlapse sarnased. Arsti tõenduse järele olewat need kõige terwemad, kuna wiltsamad kohale jäetakse,

— ei olewat mõtet neid teise paika surrema wedada. — See küll kõlab jõledalt, kuid ei sarnasel ajal saa sentimentaalne olla. Sest ka kõige parema toitmise juures ei suuda neid enam päästa, nälja tõttu on organism rikkis.

Pärisin isiklikult ühelt tema saatuse kohta — wastas, et olewat surnud inimese liha söönud.

Kogumispunktis oli tol korral suuremalt osalt tshuwashi lapsi. Terwemad lapsed walmistasid ajawiiteks paberist, õlest ja puust mitmesugust kribu-krabu linnukesi, paberpärlid, õlgkarpe ja müid asju, mida nad koolis õppinud. Wanemad neist olid seinu kaunistanud tshuwashikeelsete sõnadega: „Tänu punasele Moskwaale“ ja „Meie, lapsed, oleme elu öied“.

Salgake 7—10 aastaseid poisikesi oli nurka kogunud ja laulsid ühetoonilist kurba rahwalaulu. Pilkkudest peegeldus arusaamatus ja kurbus ümbritsewale.

Sarnane on osalinegi pilt sellest hädast, mis on tabanud wolgaäärseid elanikke.

Seltsimehed, ärge siimapilgukski laske käsi lõdwale aitamast nälgiwaid, nõudke ka kodanluselt tegelikku toetust.

Selle awitusega awitame — endid.

—N.—

Maksím Gorkí.

H A L L.

(Muinasjutt).

Ilmas wõitlewad Punane ja Must.

Täimata wõimujanu inimeste üle — see on Musta jõud. Halastamata, ähne, tige, on ta omad rasked tiiwad üle kogu ilma laiali laotanud. Tema tahab, et kõik ainult teda teeniksid, ja orjates maailma rauaga, kullaga ja walega, tunnistab ta ainult ka jumalat selleks, et jumal tema wõimu inimeste üle kinnitaks.

Tema räägib :

„Kõik — minule ! Mina olen jõud, tähendab, mina olen elu hing ja mõistus, mina olen kõigi inimeste walitseja ; kes minu wastu on, see on elu wastu, see on kuritegija.“

Must — see on seitsme peaga madu, kellest meile wanad muinasjutud räägiwad.

Punase jõud on tema palaw tahtmine

näha elu ilusana, wabana ja mõistlikuna. Tema mõte põleb alati, walgestes elu pimedust pimestawate iluduse kiirtega, ähwardawa õiguse paistusega ja tasase armastuse walgusega. Tema mõte süttas igalpool põlema wõimsa wabaduseleegi ja see mõte on lagunend üle meie pimedada maa, wiies enesega kaasa õnne ja kuulutust kõigile.

Tema räägib :

„Kõik — kõikide jaoks ! Kõik on sarnased, igas südames on terwe iluduse salw, meie ei wõi moonuta inimest, muutes ta mõtteta jõu pimedaks tööriistaks. Keegi ei pea kellegile aliuma, keegi ei tohi teist enese alla paenutada, wõim omakasu pärast on kuritegu.“

Punane, see on kangelane, kes juba

ammus: ajast peab wõitlust Mustaga iluduse ja wabaduse pärast.

Selles õiguse rüütli wõitluses wale peletisega on kõik elu, kõik ta ilu ja piin, kõik ta luule ja draam, kõik ilusamad muinasjutud.

Musta ja Punase wahel kartlikult ja hirmunult wingerdab Hall. Tema armastab ainult sooja, söönud ja mugawat elu, ja sellepärast on ta walmis müüma oma närust hinge samuti nagu näljane uulitsanaisterahwas müüb oma ihu. Tema on walmis orjalikult teenima igaühte, kui see talle ainult täie kõhu ja rahu kindlustaks. Talle on ükskõik, kas looma wõi inimest, idiotit wõi geeniust. Kogu elu on temale peegel, milles ta ainult ennast näeb. Ta on väga elujõuline, sest et ta kõik paradiisi tundemärgid omab. Tema hing — see on labasus, tema süda — argpüksliku ettewaatuse asukoht. Ta tahab palju lõbutseada ja kardab tülitamist — see teeb ta walelikuks ja kahekeelseks. Tema on alati prowokaator ja ässitaja.

Kui wõidab Must, siis sosistab Hall ettewaatlikult Punasele :

„Waata, kuidas reaktsioon kasvab !“

Kui wõidab wabaduse ja tõe rüütel, kannab Hall Mustale ette :

„Waata ette ! walmineb anarhia !“

Tema eesmärk on alati üks :

„Kord minu jaoks ! Kas wõi kogu maa waimlise surmaga, aga kord !“

Kord tema jaoks on aga kogu elu surm.

Kui ta tunneb, et Must wõitlusest wäsinud, segab ta ennast nende wõitlusse, ja petab alati mülemaid.

Aupaklikult ja ettewaatlikult räägib ta Mustale :

„Muidugi, inimesed on lojused, ja neil on karjane tarwilik, ent mina ar-

wan, et on aeg karjamaad laiendada. Kui neile selle juure, mis neil ei ole, veel natuke juure lisada, siis on neil vähem kui nad nõudsid, ent siiski rohkem kui enne. See rahuldab neid ja teeb Punase kahjutaks, tema jõud on ju nende rahulolematuses. Lubage, ma annan teile seda korraldada.“

Talle lubatakse, ja ta korraldab enesele sooja, söönud ja mugawa elu. Must ühinedes Halliga muutub nagu vähem halastamataks, kuid rohkem rumalamaks ja labasemaks. Punane kogub aga jõudu.

Siis räägib Hall õpetlikult Punasele :

„Muidugi, on juba aeg elu ideaalile läheneda, aga korraga on wõimata kõiki rahuldada. Natuke täna, natuke homme, ja lõpuks on inimestel kõik. Rehkendus on tarkade waimustus ! Must annab järele, kui asja ettewaatlikult ajada. Lubage, ma räägin temaga selle üle.“

Ja — kas talle lubada wõi mitte, ikkagi korraldab ta oma jaoks sooja, söönud ja mugawa elu.

Punane muutub tumedamaks. Must laob oma wõimutiivad laiemale, elu muutub aeglasemaks.

Hall tunneb rahulolemisest lõbu. Ta wõib anda ja müüa, ta on kõige peale walmis, kuid kunagi ei toimetata ta julgelt ega ilusalt.

See wäikene kahepaikne raisk on alati äärmuste wahepeal, takistades neid lõpuni wälja areneda.

Sulades keskkonnas laiali, muudab ta elu põhitoonid üheks rämpaseks igawaks wärwiks.

Hall takistab surmale määratud suremast ja elujõulist kasvamast ; tema on kõige selle waenlane, mis julge ja hele on.

Rahwuswaheline töölisnooresoo liikumine.

(Järg waata „N. T.“ № 2.)

Esimene rahwuswahelik kongress.

Noorsoo organisatsioonide loomise silmapilgust peale tekib neil püüe rahwuswahelisele ühinemisele, ja peagi läheb see püüe täide. 1907. a. 24.—26. augustil peetakse Saksamaal Stuttgardis, sm. Liebknechti eesistumisel esimene rahwuswaheline noorsoo organisatsioonide kongress ära. Sel kongressil luuakse

esimesena Noorsoo Internatsionaal, — kõige maade rewolutsiooniliste noorsoo organisatsioonide ühendus. Ta määrab ja wormuleerib esimesena noorsoo liikumise sihte ja ülesandeid.

Kongress walis rahwuswahelise wiie-liikmelise büroo, sm. Danneberg'i — sekretäärriks. See büroo asus Wiini. Stuttgardi kongress tegi aga wea, nimelt sel-

lega, et ta wõttis sarnase otsuse wastu, kus Noorsoo Internatsionaal peab rahwuste organisatsioonidega sidet nende maade parteide kaudu. Selle tõttu ei wõinud ta juhtida rahwuswahelist noorsoo liikumist, ja andis wiimase paendliste parteide meelewalla alla.

Teine ajajärk 1907—1914.

Peale kongressi on noorsoo liikumises märgata teguwõimu kadumist, millega kogu see aeg iseloomustud on. See tuli alaliste wõitluste tagajärjel paendliste parteidega, milline see wõitlus Saksamaal oli, kirjeldasime juba eelpool pikemalt. Samasugustes wormides sündis see ka enamalt jaolt eistes Euroopa maades. See wõitlus lõppes kas noorsoo organisatsioonide kaotusega (Saksamaal, Ungaris, Tšechis ja Hollandis) ehk tekkisid noorsoo organisatsioonidest parteide pahempoolsed osad. (Norras ja Rootsis) Sarnast wõitlust üksnes Itaalias ei olnud, sest et parteis walitses rewolutsiooniline wõõ — pahem tiib, kes seisis noortest koos. Isetegewuse kadumine tõi enesega kaasa loobumise aktiivsest poliitilisest wõitlusest.

Sel ajal wiaakse tegewuse pearaskus kultuur-hariduslikule tööle ja spordile, mis parteide toetusel wäga suuremõduline on.

Peale selle tekiwad sel ajajärgul reaktsioonilised noorsoo organisatsioonid, kellele tuleb wõitlust pidada. Nii tekiwad usulised organisatsioonid Austrias ja Prantsusmaal. Neid juhiwad katoliku waimulikud, sarnased mitmekesised „kristliku noorsoo organisatsioonid“ segawad suuresti sotsialistliku noorsoo liikumist. Tekkis isegi terve rida mitmesuguseid teisi organisatsioone.

Prantsusmaal koondus ühine reaktsiooniline noorsugu nõnda nimetatud „Kuninga Kamelotide“ ühinguusse, kes korraldasid skandaale sotsialistliku noorsoo koosolekutel ja tungisid sotsialistliku-noorsoo meeleawalduste kallale jne. Teisest küljest olid Erweistidel omad organisatsioonid (see oli Prantsusmaa sotsialistliku partei rühm, kes arwas, et töölisiikumist peab juhtima rewolutsioonilik eelwägi, koosseisew intelligentist). Kõik pahempoolsed organisatsioonid olid arwamisel, et nende peaülesandeks on üksikute rewolutsiooniliste wäl-

jaastumiste toimetamine, kusjuures aga tegelikult nende tegewus wäljendus mitmesugustes skandaalides ja löömingutes reaktsioonilikkude noortega.

Intelligentsi wõõ organisatsioonis ja nende üleolek noorsoo liikumises arendas haruldast karjerismi. Poliitilised tegelased tahtsid omale tulewikku luua, algasid noorsoo organisatsioonides töötama, ja tegid seal mitmesuguste intriigide teel noorsoo turjal karjeeri.

Sellesse ajajärku kuulub ka Schweitsi noorsoo organisatsiooni tekkimine — kes pärast suurt osa noorsoo liikumises mängis. Schweitsi iseäralikud elutingimused, kus elasid igasugused pagulased, peaasjalikult anarhistid oma segaste teoriidega, olid põhjuseks, et Schweitsi noorsoo organisatsioonid täielikult wanade mõju all olid, kes ka nendes juhtiwat osa mängisid. Sarnane seisukord muutus kohe peale parema rewolutsioonääri-organisaatori ja sütitawa agitaatori sms. Münzenberg'i ilmumist Schweitsi organisatsiooni. Münzenberg asutas Zürichi rewolutsioonilise ühingu (Freie Jugend) ja aitas kogu Schweitsi noorsoo organisatsioonil wabaneda wanade mõju alt ja anda õigele seisukohale. Schweitsi noorte kongressil 1912. a. ühinesid Schweitsi noored „Schweitsi sotsialdemokraatliku noorsoo organisatsiooni“ — ühte kõige tugewamasse ja rewolutsioonilikumasse organisatsiooni Euroopas.

Mis puutub rahwuswahelikku noorsoo ühendusse, siis Noorsoo Internatsionaal elutses sellajal ainult sõnus ja tema kongressid, mis sarnased olid II. Internatsionaali kongressidele (1910. a. Kopenhagenis ja 1912. a. Baaselis), läksid päris tähepanematult mööda, tema tegewus seisis ainult informeerimises.

Ilmasõja ajajärk.

Suur ilmasõda awaldas sügawat mõju töölisiikumisele. Ta paljastas selgelt juhtide reaktsioonilikkust ja wäikekodanlast, lahutas sotsialistlikud parteid kahte oma wahel wõitlewasse leeri, sellel oli ka teataw mõju noorsoo liikumisele. Noorsugu ei andnud mitte kauaks sõja wingule, rewolutsioonilik noorsugu sai kohe sotsiaal-isamaalaste petteloozungitest aru, ja wabanes kiirelt isamaakaitsjate juhtide mõju alt, noorsugu seadis esimesena ülesse hüüde: maha sõda! See lahkumine k parteide

poliitikast tõi enesega kaasa täieliku ise-seiswuse noorsoo liikumisele.

Noorsoo organisatsioonid kõigil mail olid esimesed, kes rikkusid seda kodu-rahku, millele kutsusid sotsiaalisamaalased petelud proletariaati. Nad tõstsid esimestena hääle sõja vastu, esimestena kutsusid töölisklassi nõudma selle lõpetamist, ja kutsusid esimestena töölisi elustama klassiwõitlust ja looma rahwuswaheliku töörahwa ühistunde.

See tegewus tõi enesega kaasa suure ja karmi surwe kodanluse poolt. Noorsoo organisatsioonid lõhuti, tema ajalehed ja ajakirjad pandi kinni, paremad juhid wangistati ja said hukka wangikodades ehk saadeti maalt wälja. Nende tagakiusamistega ühinesid sotsiaalisamaalased.

Igalpool, kus noorsoo organisatsioonid asusid täiesti ja terve't rewolutsioonilikule seisukohale (Itaalia, Rootsi, Norra, Daani, Ungari, Schweitsi ja Belgia) ehk neil mail, kus noorsoo liikumine täiesti partei käes oli, erinesid neist järjest kaswawad oppositsiooni read ja lõppeks ühendades enese alla kogu arusaaja töölisnoorsoo (Saksamaal, Austrias, Prantsusmaal, Hollandis).

Sõjaajal tekkis noorsoo liikumine mitmes maas, nagu Balkanil, Inglismaal, Ameerikas.

Mis puutub rahwuswahelikku tegewusse, siis selles ajajärgus läheb see elawaks. Berni noorsoo konwerents 1915. a. oli esimeseks katseks luua töölisklassi ühinemist; tema lausus esimesena sõjalõpetamise ja Internatsionaali loomise poolt. See konwerents määras esimiste septembri päewadele „rahwuswaheliku noorsoo päewa“: kõigi maade noorsugu peab meelewaldustega näitama oma truudust rewolutsioonilikkudele ideaalidele. See konwerents walis sm. Münzenberg'i, kes aga kohe peale seda, tema rahwuswaheliku tegewuse pärast arreteeriti, samuti arreteeriti ka tema asetäitja sm. Arnoldi. Warsti algawad katsed kokku kutsuda uut rahwuswahelikku kongressi. Need katsed ei lähe esialgu korda. Kongressi kutsuwad ühel ajal kokku Noorsoo Internatsionaali Zürichi sekretariaat — Baaseli ja Wenemaa Komm. N. U. Keskkomitee — Moskwa. Selle järele otsustawad mõlemad keskkohad walida kongressi kohaks Budapesti, kuid terawnew Nõukogude Ungari seisukord sunnib seda ülewiiama

Wieni, ja 25. augustil algaski seal kongress, kuid et sellest osa wõtsid ainult Wenemaa, Austria, Itaalia, Saksamaa ja Ungari esitajad, siis lõppes koosolek Ajutise Komitee walimisega, kellele ülesandeks tehti lõpulikult kongressi ettevalmistada, mis ka lõpuks Berliinis 20. kuni 26. nowembril 1919. a. ärapeeti.

Berliini kongress.

Berliini kongressil on töölisnoorsoo liikumises suur tähtsus. Ta pani aluse Noorsoo Kommunistlikule Internatsionaalile, määras kindlalt noorsoo liikumise ülesanded, sihid ja wormid — ja walis täie tööwõimuliku Täidesaatwa komitee.

Kongressist wõtsid osa 14 maa esitajad, esitades 228.100 liiget. Peale terwitusi ja aruandeid kohtadelt, kuulas kongress III. Internatsionaali esitaja aruande poliitilise seisukorra kohta. Kongress wõttis selle aruande kohta ühel häälel resolutsiooni vastu, kus tunnistatakse õigeks Kominterni esimese kongressi otsused. Selle järele asus kongress oma programmi harutusele (mille projekt oli Wenemaa K. N. U. Keskkomitee poolt esitud).

Poliitiline wõitlus tunnistati noorsoo organisatsioonide esimeseks ülesandeks ja meetodiks nende liikmete kaswatamises. Wõimu lähedane üleminek terwes reas Euroopa riikides proletariaadi kätte, ja nõue proletaarlisele riigile igakülgsest haritud kodanikke anda — need asjaolud sundisid kongressi oma teiseks ülesandeks tunnistama kultuur-haridusliku töö.

Samuti ka klassisõja ajajärgus tekib nõue kehalikult tugewate rewolutsioonilikkude wõitlejate järele ja teisest küljest tarwib proletaarlik riik igakülgsest arenenud kodanikke — need olid põhjused füüsilise kaswatuse programmi wõtmises.

Taktika küsimuses tunnistati Noorsoo Internatsionaali kongressil tarwilikuks pidada kõige otsustawamat wõitlust sotsiaalisamaalastega ja tsentristikude noorsoo organisatsioonidega. Sotsialistliku intelligentsi noorsoo liikumine tunnistati üleauruseks, wõeti otsus vastu neid ühinguid lõhkuda ja tõmmata rewolutsioonilik, kommunistlik osa neist oma ridadesse.

Noorsoo Internatsionaal tunnistati III Internatsionaali osaks, aga mitte „ühe-

õiguslikuks wennalikuks“ organisatsiooniks, nagu seda mõned smd. soovisid, kes ei osanud arwete wõtta kindlat keskenduse wadjadust töölisliikumises sotsiaalse rewolutsiooni ajajärgus.

Küsimuses wahekorra kohta komm. parteiga otsustas Noorsoo Internatsionaal esimeseks, et noorsoo organisatsioonid ei ole poliitilised parteid, waid wõtawad oma maa komm. partei programmi wastu; teiseks, noorsoo organisatsioonid peawad iseseiswad olema. Noorsoo Interni põhikiri on põhjendatud walju tsentralismi peale, juhtiwatel organidel on suured wolitused ja kohustused. — Põhikiri lausub ühes punktis: „igal maal wõib olla ainult üks kommunistlik noorsoo organisatsioon, kes täielikult kõigi Berliini kongressi otsuseid tunnistab“. Selle otsusega on kindlustatud üksmeel N. I. ridades, kõik tsentralistlikud organisatsioonid peawad kas liikumisest kõrwale jääma ehk ühinema kommunistlikkudega. Harutati rida wähemaid küsimusi, kirjastuse, tegewuse, „rahwuswahelise noorsoo päewa“, „Liebknechti päewa“ üle jne. Walides Täidesaatwa komitee, kuhu kuulusid smd. Münzenberg, Schatzkin (Wenemaa), Samuelson (Rootsi), Polano (Itaalia) ja Leo Flick (Saksamaa), lõpetas kongress oma töö.

Noorsoo Internatsionaali tegewus peale Beerliini kongressi.

Berliini kongressist peale kaswas N. I. tegewus. Tema liikmete arw kaswas 200.000-ndas: 600.000-ni, tema autoriteet kaswas noorsoo organisatsioonides kõigil mail. Wõitlused waenulikkude organisatsioonidega lõppesid enamalt jaolt wõiduga. T. K. kirjastus andis perioodiliselt neljal keelel „Noorsoo Internatsionaali“ wälja, peale selle weel hulk broshüüre, lendlehi, üleskutseid,

mille lajalilaotamine suurt agitatsioonilikkude osa Kommunismi sihis etendas. T. K. pidas sidet III Internatsionaaliga ja ka üksikute maade ühingutega. juhtis neid nelja sekretariaadi kaudu, Zürichi, Wiini, Stokholmi ja Moskwa. Peatöök T. K-l oli aga liikumine mitmesuguste taktiliste ja põhimõteteliste küsimuste harutamise. Oige terawalt seisid wahekordade küsimus parteidega, mis esile tuli wõitluse tagajärjel, mida noorsoo organisatsioonidel pidada tuli sotsiaalisamaalistega. Wiidi täide Berliini kongressi otsusi wahekorra kohta intelligentlikkude noorsoo organisatsioonidega. Rahwuswahelik sotsialistlik üliõpilaste kongressi de'sembri kuul 1919. a. Genfis — peale lõhenemist wõttis omaks meie waatepunkti.

T. K. harutas küsimusi, nagu majand. wõitlus, antimilitarism ja ülesanne Nõukogude riigis. Tuli pidada ägedat wõitlust opportunistlikkude noorsoo organisatsioonidega (Saksamaal, Hollandis, Rootsis ja Belgias), kes katsusid luua kollast Noorsoo Internatsionaali. (Austrias oli selle eesotsas Danneberg ja Prantsusmaal Lené; need püüdsid Kom. Noorsoo Internatsionaali häwitada. See wõitlus lõppes Kom. Noorsoo Interni wõiduga).

Samuti tuli wõidelda üli pahempoolseiega (Austrias ja Saksamaal), kes eitasid tsentralisatsiooni, komparteid, am. ühisusi ja igasugust organiseeritud wõitlust. Lõpuks suureks Noorsoo Kominterni wõiduks wõib pidada Aasia noorsoo ühinemist N. Kominterniga, mis sündis 1920. a. 9—10. sept. Bakus ärapeetud kongressil.

Sellega lõpeb lühidalt kokkuwõetult rahwuswahelik töölisnoorsoo liikumise ajalugu — järgneb meie ajajärk, s. o. Noorsoo Kominterni II kongress ja sealt edasi.

Kollane noorsoo Internatsionaal.

Kollase noorsoo „Internatsionaali“ asutamiseks peeti Daani, Rootsi ja Saksamaa sotsiaalpatrootiliste noorsoo ühingute poolt omawaheline nõupidamine 2. ja 3. augustil 1920. a. Kiijlis — Saksamaal. Sellel nõupidamisel otsustati asutada „Töölis-Noorsoo Internatsionaal“ ja waliti ka rahwuswaheline se-

kretäär. Järgmisel konwerentsil Hamburgis — Saksamaal — 18. ja 19. jaanuaril 1921. a., olid esitatud ka juba Belgia ja Prantsuse „Noor Kaardiwägi“ — sotsiaalpatrootilised noorte ühingud. Konwerentsil wõeti esialgne põhikiri wastu ja rajati põhijooned, ühtlasi määrati kindlaks „Töölisnoorsoo Inter-

natsionaali“ asutamise konverentsi kokkukutsumise aeg. Uuestiloodud „Internatsionaali“ konverents tuli siis kokku 12.—13. mail 1. a. Amsterdamis. Konverents võttis vastu põhikirja, kasvatuse ja kaitseprogrammi, resolutsiooni militarismi kohta ning pööras manifestiga kogu ilma noorte-proletaarlaste poole. Peale selle waliti büroo, missuguse asupaigaks Berliin on, kus ta loomulikult Saksamaa sotsiaal-isamaalaste mõju all tegutseb.

Kui nüüd lähemalt waadelda seda uut „Internatsionaali“, siis tuleb peatada kõige pealt Saksamaa „Töolis-Noorsoo“, kui kõige tähtsama ja suurema juures. Sellel ühingul, tema enese andmete järele, olla 80.000 liiget. Ilmasõja ajal toetas ta enda juhtide ja kesk-häälekandja näol saksa imperialismi ja laulis kiidulaulu üleülmisele tapatalgule. Selle mõjul satusid tema ridadest nii mitmedki noored töölised wabatahtlikkudena Saksa imperialistlike sõjawäkke — wennatapmisele. Tähendatud organisatsioon seadis enesele nii waremalt kui ka nüüd, peaülesandeks üldhariduslike töö — ekskursioonide, mängude, tantsude jne. näol — ja eitas sihilikult proletaarliste noorsoo organisatsioonide poliitilist aktiivset egewust. Nõndanimetatud Saksa wabas noorsoo liikumises on unustatud klassiwoitlus ja selle asemele on üles kerkinud weniw „inimsoo kaswatamine sotsialismi tarwis“, „uus inimtüüp“ ja „uus kultuur“. Sarnased hüüdsõnad on juba rewolutsiooni ideede täielik mahamüümine ja marksismi elementaarsematest põhiõpetustest lahtiütlemine.

Majanduslike woitluse alal walis tähendatud organisatsioon kodanlisele walitsusele märgukirjade (petitsioonide) saatmise süsteemi. Kuid arusaadaw, et ta kahe aasta jooksul sel teel proletaariaadi heaks midagi kätte saanud pole. Kuid samal ajal löi ta proletaarlistes noorsoo hulkades hädaohtlikke pettepilte, juhtis neid kõrwale otsekohesest woitlusest nende huwide eest ja sai streigimurdjaks isegi 1919. a. Berliinis koolilapsilaste streigi ajal. Organisatsiooni eesotsas seisawad partei poolt määratud komiteed, kus on pooled noored ja pooled wanad. Siin tuleb nähtawale jälle see isalik hoolitsemine, et noored mitte oma teed ei läheks ja wanale sotsiaalpaendlaste parteile jalahoo-

pi ei annaks. Sõja ajal heitis ta enda ridadest wälja rewolutsioonilise elemendi, kes tõeliselt pidas sõda sõja wastu. Noorsoo Internatsionaalist loobus ta enne sõda politseid kartes ja peale sõda rahwusluse tuhinas.

Liikmete arwu järele teine — on Hollandi Töölisnoorsoo Keskbüroo, mis asutud 1912. a., et wõistelda rewolutsioonilise noorte ühinguga „De Zaier“. Hamburgi konverentsi aruande järele ollatal 14 000 liiget. Seda organisatsiooni juhiwad, nagu Saksamaalgi, peasjalikult partei ja ametiühisuste bürokraadid. Et ta ainult kultuurhariduslisel alal tegutseb, ning ainult enda liikmete lõbustuste eest muretseb, sellest on ta liikmed siis — ka töörahwa woitlusele wõerad. Aineliselt peetakse teda ülewal kodanlise walitsuse poolt ja töötab kõige ligemas ühenduses kollaste ametiühisuste bürokraatidega, mis juba küllalt teda iseloomustab.

Kolmandaks — Belgia „Noor Kaardiwägi“. Räägitakse, et olla 11.000 liikmeline. Sellel organisatsioonil on rewolutsiooniline minewik ja ainult — minewik. Kuid ilmasõja algusest peale on ta ennast täiesti häbistawalt ülewal pidanud. Üksikuid oppositsioonilisi gruppesid wälja heites, toetas ta suurt weresauna ja läks täielikult rahwusluse sõiduwette. Tema sidus ennast Belgia Töölise parteiga, see on sotsiaaläraandjate parteidest kõige närusem. Peale sõda asus ta militarismi küsimuses kodanlise walitsusega koos töötama ning kiitis heaks imperialistlike sõjateenistuse. Ta wahekord „Internatsionaaliga“ — paistab sellest, et wiimasel ühingu konverentsil „Internatsionaali“ küsimus päewakorras kõige wiimasena punktina seisis, kuna eespool hoopis tähtsusetajookswad küsimused olid.

Rootsi ja Daani sotsiaaldemokraatlised noorte ühingud lõhkusid 1920. a. Rootsi ja Daani proletaarlise noorsoo ühise rewolutsioonilise wäerinna. Rootsi ühing töötab koos Rootsi kuningliku ministri-president Brantingi parteiga ja olla 10.000 liikmeline. Daani organisatsioon — liitunud Daani rahwusliste huwide kaitsja parteiga — on 6.000 liikmeline.

Prantsuse „Noor-Kaardiwägi“ pole tähelepanemise wäärtki, tal on ainult 1.100 liiget — ja seegi arw on liialdatud. Kuid näitlik on see, et kollasesse noor-

soo „Internatsionaali“ kuulub ka Prantsuse „Noor Kaardiwägi“, kes seisab paremal pool isegi Renaudeli parteist, s. o. üldse milleski ei eraldu kodanlistest wabariiklastest.

Enda manifestis süüdistab „Töölisnoorsoo Internatsionaal“ kommuniste ühise wäerinna lõhkumises ja seab enesele ülesandeks ühenduse loomise. See on jõe hirwitamine kõigile tuntud faktide üle. 1907. aastast saadik oli rahwuswaheline sotsialistlike noorsoo ühingute ühendus olemas, mis 1919. a. reorganiseeriti Noorsoo Kominterniks. Ühine rahwuswaheline rewolutsiooniliste noorproletaarlaste wäerind on kehastatud Noorsoo Kominternis. Ning see ühine wäerind murdi läbi „Töölisnoorsoo“ Internatsionaali loomisega, mille ülesandeks on noori töölisi wõimsalt kaswanud Noorsoo Kominterni mõju alt wälja kiskuda.

Kuipalju tähendatud rahwuswaheline ühendus tõeliseks. Internatsionaals wõib olla, see täh., kui suurel määral ta suudab läbi wiia rahwuswahelist tööd ja kõigi maade töölisnoorsoo ühist wõitlust, — seda näeme juba kas Belgia wõi Saksa organisatsioonide waatest noorsoo rahwuswahelise liikumise peale. Isesugused iseloomud ja isesugused tööwiisid igal üksikul ühingul, see kõik teeb neil rahwuswahelises ulatuses töötamise wõimataks. Kuid peataktuseks on, et nende poliitiline orientatsioon seob neid rohkem rahwuslise kodanlusega, kui teineteisega.

Amsterdami konwerentsil wõeti wastu laialdane majandusliste nõudmiste programm, mis sisaldab eneses 6-tunnilist tööpäewa, 4-nädalist puhkeaega ja sarnaseid häid asju. Kuidas neid nõudmisi läbi wiia, — ka sellest räägitakse programmis, kuid „Internatsionaal“ ainult loodab, et noorsoo seisukord arwesse wõetakse parlamentlistel nõupidamistel (!). Mida sarnane seisukord tähendab, näitab meile wäga selgelt sotsiaal-

patriootiliste noorsoo organisatsioonide tegewus. See on töölisnoorsoo kõige elulisemate huwide mahamüümine, täieline passiivsus ikka kaswawa kapitalistlike kurnamise ees. Sama passiivsus iseloomustab kogu „Internatsionaali“ tegewust. Mitte üht sõna proletaarlaste wabaduswõitlusest, mitte üht sõna wõitluswiisidest — ainult üldised laused. Koos sellega täieline loobumine marksismist. Selle asemel, nagu tähendatud, „kultuuriline ideaal“, „uus inimtüüp“ — loosungid, mis walitsewad Saksa organisatsioonis ja loota on, et need warsti ka kogu „Internatsionaali“ peale laienevad. Pealegi eitatakse töölisnoorsoo osawõtmist ühiskonna uuestiloomises proletaarlike rewolutsiooni teel.

Kuiwõrd tõsiselt „Internatsionaali“ loosungi peale: „Maha sõda — igawesti!“ — waadata tuleb, seda näitab „Internatsionaali“ kuuluwate organisatsioonide tegewus sõja ajal ja peale sõda. Heites kommunistidele ette, et need punawäge toetawad ja töölisklassi sõjariistu paneku poolt on, seisawad nad ise jaolt maskeeritult, jaolt awalikult „isamaa kaitsmise“ platwormil. Järjeklikult on nende antimilitarism ühelt poolt silmakirjalik ja teiselt poolt puhtkodanline-patsifisiline orientatsioon, mis wiib nii kaugele, et töölisklass kodanluse kätte täiesti ilma kaitseta jääb. Ja sellepärast pole siis sugugi imelik, et Amsterdami konwerentsil antimilitarismi kohta kaks teineteisele wastukäiwat resolutsiooni wastu wõeti.

Saksamaal, Hollandi ja Belgia piiridest wäljaspool on „Töölisnoorsoo Internatsionaal“ õige wäike. Kuid siiski toetawad teda sotsiaaldemokraatlikud parteid ja Amsterdami ametiühisuste Internatsionaal ja ta on õige lähedas ühenduses rahwasteliiduga. Tema edaspidise tegewuse iseloom ei ole veel täiesti selgunud, kuid arwata on, et otsust annab Saksa ühing, mis kõige lähedam on kodanlisele noorsoole.

Eessaare Aadu

Peet ja Iida

Weel kord kaikaga Punule mööda ristluid ja Laudikule parmu pirinaga mõnu takka. Ning kogu kari ongi põluaiast eemal soorannal kadastikus.

Peet wiskas malga, waatas ringi ja

kinutas siis üle kungaste ja weeloiikude karates sohu. Teda ei huwitanud noored kiwitriksid, kes said waewalt eest kõrwale ja siis, istudes järgmise mätta wõi kännu otsa, tegid sealt pilkawaid

knikse. Noor jänes pörkas kadaka alt üles ja pani põigeldes lippama. Kuid ka see ei tõmbanud enese peale Peedi tähelpanu. Niisama ei peatanud jooksja siiliperekonna juures, kelle wist eilaõõsine ebaõnnestanud jaht juba nii wara wälja luusima oli ajanud.

Peedil hüppas süda rinnus. Ei mõistnud dieti isegi miks. Aga ei, ta teadis seda siiski. Oli jälle tung seda sarjandit pisut tuuseldada. Hoopis natuke. Talle järsku pöösaste wahelt juure hiilida ja silmad selja tagant kätega kinni katta. Oo, kuidas see siis kratsib ja rabeleb ning wabaneda püüab! Just kui pisike kass. Aga tema, Peet, pistab järsku jooksu. Kaob niisama nägemata nagu ilmus. Ainult patsilindi wiib kaasa. Miks? Aga muidu. Seob pärast selle punase riideääre kepi külge. Ronib aia peale ja keerutab oma wõidumärki peakohal. Nii et Iida seda üle soo näeb.

Niisugune jube pisike plika! Sarnast ei ole Peet weel näinud. Tolgendab päewad otsa üksipäinis karja juures. Enamasti seisab seal nagu tilluke seene-nupp. Ja tee mis tahad, aga nuttu temast wälja ei saa. Mitte pisaraidki ei tule. Ega lähe kellelegi kaebama.

Aga see äritab ja õrritab. Tekitab naljaka tunde. Tahtub ikka jälle teda kiusata. Ning ühtlasi hea olla. Kõik see on hoopis teiseti kui mullu Liisiga. Seda ei puutunud ta kordagi. Oli seks liig narr. Edew ja suure suuga. Just nagu wastand Iidale, kes endamisi heliseb laulda oma tillukese häälega. Nagu mõni kasewint. Nosib otsida mööda pöösaid ning künkaid põrnikaid, linnupesid. Ehk püüab kraawis kalu. Just kui poiss. Ei, wägise tahad niisugust mudatükiga wisata. Ehk kaikaga wett wastu silmi pritsida. Niisamati. Walatuse pärast.

Peet on juba piirikraawi ääres. See on täis wajunud ja loomadest kinni talutatud. Teisel kaldal laialisõtkutud wallil kükitawad segamini kadakapöösad. Just nagu teineteise wastu litsunedes.

Seal istubki Iida oma karjamaa sees künkjal. Ainult pea ja õlad paistawad kõrgete sinikaküngaste wahelt. Peet hiilib kraawi äärt mööda allapoole. Kuid siit ei pääse mitte salaja ligi. Iida istub just nagu poolpöiki kraawi poole. Aga awalikult tema kallale jooksta? Ei, see ei lähe. Jalad ei wõta. Käed ei

hakka. Niipea kui Iida teda näeb, hüüab ta kohe: Peet ae, kas kiwitriks wõib kännu sisse pesa teha? Ehk jälle: Mitu muna muneb kagu? Ja siis on tönkamistuju ära. Katsu aina, et wastata suudad ning et mitte lahtise suuga sõna taskust otsima ei hakka. Aga Iida pärib ja pärib. Ning ise sähwib kogu aja noaga puupulka. Just kui poiss.

Ei, parem jätab ta täna patsilindi rahule. Teeb enda nagu siit mööda minema. Läheb lahtise noaga. Nagu otiks parajat keppi wallilt. Ja kui parajasti Iida kohta saab, waatab tehtud imestusega selle poole. Aga siis kostab kohe küsimine: Peet ae, kuidas su jänesepöegade terwis on? Tule, istu siia künka otsa. — Ei, ma parem seisatan siin pisut, wastab tema. Muidu teeb Punu aiale tuule alla. — Sa peaksid talle laua silmade ette panema. — Paneksin kas wõi rõngas ninasse, kui see minu tegemine oleks. — Waata, saad ta käest kaewata! — Noh, kel sauna-Maie poja sooltest kahju on! —

Juba on Peet Iida wastas pöösa taga. Silmitseb teda wargsi kadaka oksate wahelt. Plika istub künkjal ja solistab pruunikspõlenud paljaste jalgadega wee sees. Rätik õladele wajunud. Walkjad juuksed sassis. Luitunud samblakarwaline kuub. Ja, missugune oli see plika kewadel, kui esimest korda siia karja ilmus! Suitsulõhn tungis kaugelt ninasse. Wist oli ta saunast, kus kerisega ahi nurgas. Ja kahwatu ning kõhnetu, nagu oleks wee ja leiwa peal paastunud. Ja nüüdki pole priskem. Ainult päikesest natuke üle wõõbatud.

Kuid seal ilmub ootamata teiselt poolt üsna Iida ligidalt pöösaste wahelt nähtawale sonimüts. Peet teeb ruttu sammu ettepoole ja ajab kaela pikale. Iida tagant hakkab paistma ümargune punn-pöseline nägu. Siis pikk kael. Sellepeale rippuwad õlad. Wiimaks kogu poiss hallikas bluisis ja kukepükstes. Just nagu nädalane warblasepöeg. Hiilib tasa Iida juure.

Peedis kihwatab. Seda poissi ta tunneb. Kooliwend wanemast jaost. Kaupmehepöeg Eedi. Talwel on koolis klassi ülewaatajaks. Korrakubjaks. Kaebab iga paberossi jupi pärast. Aga ise on esimene rihwand. Läheb söögi ajal mõnest saunapoisist mööda, ja juba lendabki räim karbist pörandale. Ja katsu

ta peale kaebada! Söüb pränikuid ning käib koolipapa kambris kohwi joomas. Aga nüüd jookseb aega surnuks lüües ümber ja lõhub linnupesi. Paras noor ronk.

Ja niisugune tuleb Iida kallale! Oleks see Üleoja poiss olewat. Mikk. On ometi samasugune karjapoiss, kuigi taluniku poeg. Tehku koerust. Ikka nagu omade asi. Aga see pikakaelaga jõmpsiikas! Ei, selle jaoks on veel kord ja kohus.

Eedi on järsku Iida juure karanud ja selle pikali wisanud. Litsub siis parema käega wastu maad. Pahemaga aga krahmib sammalt ja topib talle krae wahela ning kuue alla. Iida wänksleb abitud. Kүүnistas kallalekipputat käest. Kuid Eedi näitab ainult kollakasmusti hambaid. Nüüd napsab lameja hammaslega. Suhu hakkab aga ainult poisi warukas.

Peet on kallaltungijal juba ümbert kinni haaranud ja ta eemale tõmbanud. Siis kargab ise tagasi ning kahmab pika kuusejuure kätte.

Eedi pöördub esiti kokkunult ümber. Siis lööwad tal silmad wihaselt läikima. Tõmbab maast kännu.

„Sauna-Maie kaltsupunn!“

„Mamma kooremokk!“

Ja mõlemad seisawad nüüd waikides teineteise wastu. Nagu noored kohukaela-kuked kewadel. Peet tahaks heameelega esimesena kallale tungida. Kuid teine on kaks aastat wanem. Palju suurema koguga, kuigi lodew ja saamatu. Tüli kokkumminnes on wõit siiski kahtlane.

Ja Peet hakkab wastase ümber ringi tegema, hoides nagu ikka selle poole. Eedi omapoolt keerdub talle järele. Peet ei loodagi talle niiviisi selja taha saada. Aga tahtmata tuleb tung tiirusid teha. Ligineda ja taganeda. Teine wiimaks lagedale jätta ja ise põõsaste wahela hoiduda. Siis wastasele juurikatükiga mööda keret tabada ja itsitada, kui kadakad ja sanglepad warjuks on. Ole pealegi kaks aastat wanem. Joo rööskpiima. Luutsuta päewad läbi kompwekka. Nii et hambad pigised. Peet annab sulle kas wõi õiguse esimese korra wisata. Ja veel teise, kui soowid. Ning utjab siiski läbi.

Peet on juba poole ringi teinud. Eedi selja taga on nüüd Iida. Aga see waa-

tab liikumata pealt. On mätta otsa astunud. Just kui tahaks paremini näha, millega kakelus lõpeb. Wahib alt kulmu, oma alumist huult näppides.

Kuid Eedile ei näi seisukord meeldiwat. Kardab kahe wastase wahel olla. Pillub pilke kord ühe, kord teise peale. Ja siis äkki pistab jooksu. Peedi juurikas lendab talle kohe järele. Sellele järgnewad sõimusõnad.

Sammu wiiekümne peal peatab põgeneja. Näitab keelt. Peet kahmab uuesti kännutüki. Siis kaob Eedi põõsaste taha.

Peet astub kännule ja wahib, käed pükste taskutes, sinna poole, kuhu jooksja kadus. Noh, täna ei tule see enam tagasi. Aga tema, Peet, poleks isegi uskunud, et juba nii tugew on. Pea-aegu nagu täiskaswanu. Kõige rohkem veel tulewase suwe käib ta karjas. Aga kui siis järgmisel kewadel koolist koju tuleb, tunnistus taskus, asub ema ette: Täna wu lähen suiliseks, ütleb ta. Mis suiline sinusugusest koonlast saab! — lausub eit. Aga endal heameel, et poiss siis rohkem teenib. Kuid tema, Peet, wõtab järsku eidel ümbert kinni ja paneb ta ilma suurema sikutamisetä püsti tooli peale. Wõi wähemalt raiepaku otsa. Näitab, mida temasugune koonal wõib. — Ei, parem juba läheb ta puulõikajaks. Seal wõib söögiwaheajal mööda metsa ringi lasta. Marju korjata. Waadata, kuidas orawad ketast lööwad. Harakate pesi wälja piiluda. —

Iida on endisele kohale istunud. Ütleb, nagu poleks midagi olnud: „Tule, katsu, kui soe wesi siin on!“

Peet unustab kohe oma tulewikuplaanid. Juba tahab ta seltsilisekõrwal aset wõtta. Kuid see tõstab järsku käe üles ja näitab üle soo põllu poole:

„Näe, juba Punu jälle!“

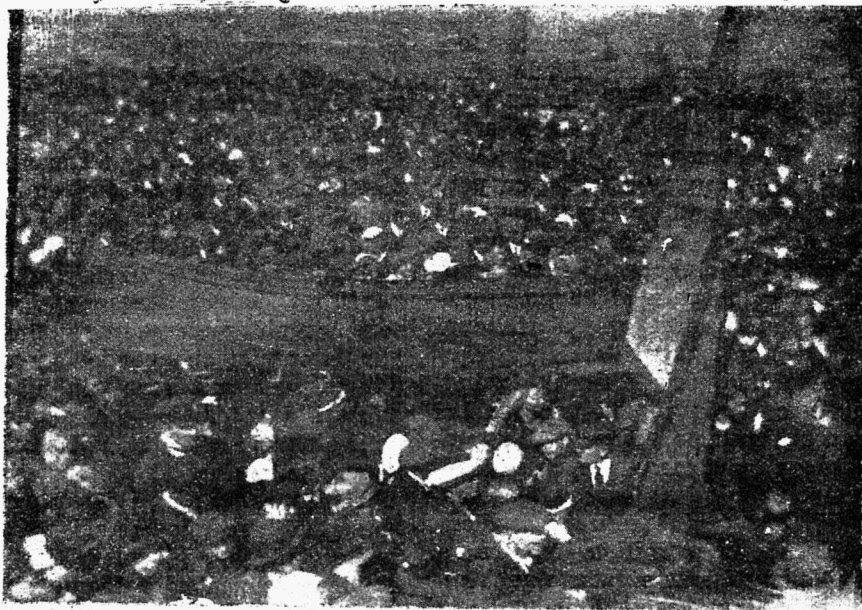
Silmpilkselt tormab Peet põllu poole. Esimeste hüpete ajal, milledega üle küngaste ja pisemate põõsaste lendab, püüab ta näidata Iidale oma jõudu ja osawust. Kuid siis kaob mahajäänud kaaslane meelest. Silmade ees seisab ainult kuritegija. Pagana Punu! Juba on tal pool keha aiast läbi. Lõhmib kaelalatu. Ning peremees wahib rohuaia wärawalt. Tuleb wiimaks jälle karjudes karjamaale. Et ahwardada ja sõimata. Ja lõpuks juuste järele sasida.

Ning pealegi emale kaebada. See aga võib seile eest pühapäeval söögiwahe wäitel neljanda käsu toonis noomida.

Aga kui Punu on aiaäärast minema kihutatud ja peremees kadunud, ronib Peet mulgule. Süda tuksub ja naerab. Kuhu jäi siis Eedi? Seal ronib ta parajasti üle aia maanteele. Näitab rusikat ning hakkab kodupoole lonkima. Ja

lida? See on kraawiwallile tulnud ja seisab seal kännu otsas. Liikumata nagu päikesepaistel soojenduw nirgipoeg.

Ja ähwardawalt kaigast keerutades Eedile järele ning poolwiltu piiludes lida poole, laseb Peet lahti walju laulu. Nurgelisel ja wigahelisel, aga omapärasel, iseteadwal ning wäljakutsuwal karjapoiswiisil.

1. mai meeleawaldus 1921. a. Tallinnas.

Noorte klubid Nõukogude Wenemaal.

Ei ole tarwet ajaloolikult õigustada klubide suurt tähtsust seltskondlikus ja poliitilises elus. Kõigile on selge, näituseks klubide tähtsus suures Prantsuse rewolutsioonis. Need olid rewolutsioonilikkude jõudude kogumise ja arendamise paikadeks. Siin peeti kõnesid päewaküsimuste üle. Harutati ka teisi teaduslikke probleeme. Siit sai alguse tööliste teater ja tööliste kultuurilikud loomingud. Ka praegusel ajal ei ole klubide tähtsus langenud. Nad omawad tulewikus weel suurema tähtsuse, kui sennini. Töölismaja või -lossi tarwidust tunneb iga tööline Eestis. Meil puuduwad peaaegu igalpool koosolekute, ettelugemiste ja piduõhtute korraldamiseks sündsad ruumid. Waewalt on siin

mõnesugust lahendust sellel alal loota, enne kui töölisteklass ei wõta walitsuswõimu oma kätte ja ei kuuluta rahwa omanduseks kõik rüütli ja börsekuinigate lossid, saalid ja restoraanid. Praegune „demokraatiline“ wõim ei wõta midagi selleks ette, et kultuurilikkude elu juhtida õigesse rööpasse, waid juhtiwate wõimude ülesanne on seisnud ja seisab selles, et rahwa — töörahwa edemist waos hoida. Trahterite, wiinaja õllemüügiks on küllalt ruume, aga töölisel peawad keldriga leppima.

Käesolew kirjeldus tahab lühikest ülewaadet anda klubide sisseseadetest ja organiseerimiskawast Nõukogude Wenemaal. Meil tuleb sellest eeskuju wõtta.

Nõukogude Wenemaal on mitmet selt-

si klubisi: siin on luuletajate, ajakirjanikkude, parteide, ametiühisuste, noorteühingute jne. klubid. Klubid on selleks paigaks, kus koondatud kogu kultuurilik elu. Neis harutatakse uuemaid woole kunstis ja kirjanduses, see on kirjanikkude klubi. Siin peetakse waie-lusi uue majanduspoliitika, ehk mõne muu poliitilise küsimuse üle, see on partei klubi. Noorte klubidesse on koondatud kogu töölisnoorsoo tegewus.

Muidugi mõista, ei ole kõik klubid ühesugused. Ühed asuwad suurtes lossides ja neil on tarwitada kümned toad, saalide ja lugemislauadadega. Need on suurlinna noorteklubid. Wäiksemates linnades ja külades, kus sarnased ehitused puuduwad, asuwad nad pisemates, kuid siiski paremates ja lahedamates ruumides, kui harilikud eluhood. Meie vaatleme siin mõne parema klubi sisseadmiskawa, et sellega eeskuju ja sihtjooni näidata töölistmaja korraldamiseks Eestis, et kaasamõjuda kindlasihilikule kultuur-poliitiliste jõudude, nii noorte kui wanade koondumisele, kus wõiks ammutada uut energia tagawara, uusi teadmisi pealetungimiseks, kust wõiks saada alati juhatast ja juhtnõõre keeruliste seltskondlikkude ja poliitiliste küsimuste kohta, et dieti wõitlust pidada oma klassiõiguste ja wõimu eest.

See on klubi üks ülesanne.

Kuid teine — mitte tähtsusetam ülesanne seisab selles, et seada klubi nii, et temas kõik oleks ehitatud liikmete isetegewusele, et igä ring töötaks kihutustöötegijate, lektorite ja aruandjate ettevalmistuse juures ja sisendaks igale teadmist, et tema kohus ei ole mitte ainult puhata klubis ja wastust saada teda huwitawate küsimuste peale, waid ka wastust edasi anda teistele seltsimeestele. Näitlikku tööd on tarwis tõsta kunni ülemmäärani, jõuda nii kaugele, et klubi igapäew annaks aruandja ehk lektori, korraldades ettelugemisi, kirjandusõhtuid, kontsert-miitinguid ja waie-lusi rühmade wiisi, linnas nii ka maal, et wõimalik oleks ligetõmmata oma eneste jõude ja kogu töötawaid hulki. Ainult siis wõime meie öelda, et meie klubi on kaswatusklubi.

Kuidas klubi korraldada.

Ühingu komitee (linna, kreisi, walla jne.) peab eraldama erilise seltsimehe,

klubi organisaatori, kes kannab wastust klubi organiseerimise ja töö eest.

Temale abiks eraldatakse mõned seltsimehed, kes klubi juhatause moodustawad.

Eneste wahel jagawad nad kohustused järgmiselt: a) sekretäär (ehk klubi organisaatori abiline), b) raamatukogu hoidja, c) majandusjuhataja, d) kirjandusringi organiseerija jne.

Kui kawatsetakse awada suur klubi, kuhu kuuluksid suur arw noori ja kui klubi ruumid on awarad, siis wõib weel eraldada seltsimehi järgmiste ametite peale: 1) maja komendant, 2) raamatukoguhoidja abi jne.

Klubi juhatus on Wenemaal seotud kohaliku Rahwahariduskommissariaadi poliitilise osakonnaga, kuhu saadab oma esitaja. Meie tööliste klubidel ei wõi midagi ühist olla haridusministeeriumi poliitilise nürimeelsusega ja tagur-lusega. Kuid meie peame nõudma, et haridusministeerium meie pearahast ja tulumaksust, mis senni on läinud kaitsepolitsei ja sõjawäe peale, peaks meile poliitilishariduslikuks tööks ühe osagi tagasi andma.

Klubi peaks meil ühendusse astuma klassiwoitluse alusel seiswate parteide osakondadega ja ametiühisustega, kes klubi tööks peaks eraldama sellekohased jõud. Siin tuleb kaasa tõmmata rahwameelseid kooliõpetajaid ja ametnikke, kelle sellekohaseid teadmisi wõimalik ära kasutada haridusliku tasapinna tõstmiseks tööliste hulkadeks. Senni ei ole härrad kooliõpetajad ja nende ametiühisus ühes haridusministeeriumiga eesot-sas sõrmegi liigutanud haridustöö alal väljaspool kooli. Haridus on aga tööli-sklassi, kõige terawam sõjariist oma kur-najate wäewõimu kukutamiseks. Bauer teab seda. Kodamlusel ei ole tööli-klassi hariduse tõstmisest tulu, temal on tarwis sõnakuulelikke orje ja sellepärast ta waikib. Aga töölistele ei wõi see üks-kõik olla. Kui tööli-klass tahab walit-sewaks klassiks saada, peab olema tal teadmisi. Et tööli-klassi rewolutsiooni-likku wäerinda kindlustada, peab olema teatud arw teadlikke jõude, kes wõiks orienteeruda keerulikes klassiwoitlus-probleemes.

Siin on tarwis suurt jõupingutus, sest kodanlus on noppinud ja nopib jär-jest teadlikuma osa — juhtiwad — tööli-klassi tegelased tööliste keskelt, saa-

dab nad mätta, Wenemaale, ehk heidab wangikeldri. Ta ei salli ka, et tööliklassi lapsed õpiks ja arendaks end kodanlikus koolis, ta heidab nad koolist välja. Kus jääb siin igakülgne nooruse arendamine wastawalt nende isiklikkudele kalduwustele ja püüetele? Kodanlikus riigis ja koolis ei wõi olla proletaarlikku — klassiteadlikku kalduwust. Seal on ainult walitsewa klassi, praegusel korral Baueri erakonna, see on pastorite sõnakuulelikkusele manitsemine, mis määrustega seob ja terroriseerib kaswawa nooruse õrnalt leegitsewa, iseseiswa tahte tema arenemise ja otsimise ajajärgus. See on waimu needimine ahelatesse. Kuid „usklikud“ papid ei usu, et waimu ei saa kõita, ka piibel on neil ununenud — sest waim on ju igas paigas.

Nõukogude Wenemaal on lood teised. Siin on lubatud kõik, mis Baueri määruste järele oletades peaks töölisriigis keelatud olema. Wenemaal töötawad usklikud ühingud ja teised noorte ühingud, kes kaugeltki mitte Nõukogude walitsuse toetajad ei ole. Eestis, haridusministeeriumi korraldusel peetud direktorite nõupidamisel selgus, et kawatsetakse noorte tegewust ainult koolide juures asuwates spordi, muusika ja laulu ringes lubada, rääkimata määrusest mille järele keelatud noortel alla 20 aasta tegutseda väljaspool kooli noorte ühinguis. Noortel töölistel ja proletaarlikul õppiwal noorsool ei ole aga kohtute järewalwekorra kõikwõimsa sulgumiseaduse makswuse ajal ühinemise wabadust.

Nõukogude Walitsus Wenemaal onanud noorusele täieliku isetegewuse wabaduse, mis awalduw klubi, ringide töös.

Klubid saawad toetust Rahwahariduse kommissariaadi kohalikkudelt osakondadelt kindlaks määratud eelarwe järgi. Klubi töö on ülikooli pedagoogika osakondades wõetud haridus-kaswatustöö alasse väljaspool kooli ta tema kui kaswatuslikule ja hariduslikule dissipliinile on ülikoolis eraldatud sellekohane laudkond. Waatleme lähemalt.

Klubi tegewuse juhtimist.

Wastutust klubi tegewuse eest noorte ühingu komitee ja rahwahariduse osakonna ees kannab klubi organisator kui ka klubi juhatus terwelt.

1. Organisaatori kohus on: kogu organisatsioonlik, administratiiw töö, klubi tegewuse reguleerimine, instruktorite walimine. Klubi organisator walwab juhatusse liikmete ja pedagoogide tegewuse järele. Tema annab aru omast tööst W. K. N. ühingule ja Rahwahariduse osakonnale, juhhib juhatusse koosolekuid, wõtab osa klubi tööliste koosolekutest rahwahariduse osakonna juures, kutsub kokku wanemate ringe ja stuudaid, kui ka klubi instruktorite ja lektorite nõupidamisi (pedagoogilised nõupidamised).

2. Sekretääri kohus on klubi raamatupidamist ja aruandmist korraldada. Tema peab klubi liikmeid registreerima, aruandeid ja eelarweid kokkuseadma Rahwahariduse osakonnale ja üldse abiks olema klubi organisatorile.

3. Raamatukoguhoidja hoolitseb raamatukogu täiendamise eest, annab raamatuid lugemiseks välja, märgib formulaaridele, raamatute tarwitamise statistikat ja seab kokku sellekohaseid aruandeid.

4. Majanduse juhataja wõtab arwele inwentaari, hoiab seda korras, peab majanduse üle aruandeid, annab välja toiduaineid, walwab klubi korra järele jne.

Klubi juhatus peab kaks korda nädalas koosolekuid. Päewakorras on klubi ellu puutuwad küsimused. Tähtsamaks teguriks klubi töös on kõigi ringide Wanemate Nõukogu, kes arutab kõiki klubi elus ettetulewaid põnewaid küsimusi, nõndasama ka klubi instruktorite ja pedagoogide nõupidamine, mille päewakorras õpeplaanide küsimused, ühe ehk teise ringi tööplaani wäljatöötamine. Instruktorite ja lektorite esitaja kuulub klubi juhatusse. Niisugune on klubi üleüldine struktuur. Kõik aktiivsed töölisel on klubi juure kinnitatud. Waatame nüüd kuidas klubi korraldakse.

Klubi ruumid ja wälimus.

Tuleb alati meelespidada, et esimesed muljed, mida uus wastuwõetud klubi liige oma klubi wälimusest, etendawad suurt osa edaspidises klubi liikme ja klubi wahekordades. Kui klubi on must, rämpsu täis, suitsunenud õhk jne., siis arwab ta, et kõik klubid on seesugused. Aga see tõukab noorte hulki klubidest eemale.

Sellepärast peab klubi olema wastawalt korraldud. Siin on majandusjuhatajal peaosas etendada. Ta peab oskama

klubi liikmeid klubi kaunistamisele rakendada. Siis tunneb iga seltsimees oma töö osana klubi kollektiivses loomingu. Nii siis, juba alguses tuleb klubi hakata ühiselt ehitama, kus juures iga liige kollektiivses loomingu peab awaldama üllimat initsiatiivi ja isetegewust üldasjas.

Sellega meie saawutame seda, et iga liige uhkusega kõneleb: „see on meie klubi“.

Kui klubi asutatakse linnas, on soovitatav, et klubi juures oleks aed, kui aga maal — siis suures walges tares, hea oleks kui mäel, weel parem jõe ligidal. Sellest on klubil suur tulu, nagu allpool näeme.

Klubi ruumideks on soovitawad järgmised toad: üldsaal, puhke ehk mängu tuba, raamatukogu ruum, lugemistuba, turnisaal, klubi muuseum, einelaud ja võimaluse korral üksikud toad igale ringile eraldi. Suuremates linnades on see olemas.

Igal on meeldiw aega mööda saata mugawas, puhtas ruumis, kui silme ees ei seisa tühjad seinad, waid pildid, plakaadid, loosungid jne., mis meele tuletawad klubi ülesandeid. See on isikliku oskuse asi. Kuid kollektiivtöö wõib siiski väga rahuldawaid, mitmekesiseid tagajärgi anda.

Toad peab paigutatama nii, et nad üksteise tööd ei sega. Iga tuba tema tarbekohaselt tuleb wastawalt sisseseada ja kaunistada.

Üldsaalis, ehk toas on tarwis ülesseada laud kuulutuste ja teadaannete tarwis, ning asetada tool korrapidajale klubi liikmele, päewaraamatuga. Seintel

on üles riputatud diagrammid klubi tööst ja rewolutsiooni juhtide portreed wastawate loosungitega. Seintel ei ole sünnis midagi kleepida, see rikub neid. Puhtuse pidamiseks on igas nurgas tuhk ja sülgkaunid kõigis tubades.

Puhke- ja mängutoas on pehme mööbel. Siin ei tohi kõwasti kõneleda. Seintel on noorsoo ajakirjanduse wäljanäitus, plakaadid ja päwapildistused. Seintel weeres on asetud mitu malelaudu jne.

Raamatukogus ja lugemistoas on kõik korraldatud lugemiseks. Raamatukogu plakaadid, iseäranis soovitawad raamatud on seina kataloogides. Laudadel lewawad uued raamatud, ajakirjad, lehed. Lugemistoad on walged ja soojad, ning kõige paremad ruumid klubis.

Poliitlikringi ruumis on Lenin, Marks, Engels, Liebknechti ja teiste marksistide hüüd loosungid papile kleebitud ja kaunistud pilt ümbrikutes.

Kirjandusringi toas on proletaarlaste kirjanikkude, luuletajate, kui ka klassikerite pildid riputatud.

Loodusteaduse — teaduslikringi ruumes on taimede ja putukate kollektsoonid, maakaardid jne. Kollektsoone teewad klubi liikmed ise ekskursioonidelt ligi toodud materjaalidest.

Muusikaringis on klaver ja teised mänguriistad, komposiitorite pildid, ning nootide kogud.

Nõndasama wastawalt on ka teiste ringide toad sisseseatud.

Järgmises numbris waatleme misugused ringid on klubides olemas ja kuidas neis töötatakse.

Noorproletaarlaste ühing 115-ne protsessis.

(Wäljawõtted 115-ne süüdistusaktist, ilma (ääre-) toimetuse märkusteta.)

Läbiotsimisel saadud materjali läbi sai kindlaks ka see, et Tallinnas asunud üle-Eestimaaline Noorproletaarlaste ühing ellu oli kutsutud ja töötas legaalse (?) kommunistilise partei direktiivide järele. Oma ülesandeks oli nimetud ühing seadnud wõitluse antikommunistiise (!) korra wastu ja proletariaadi diktatuuri maksmapanemise eest. Wõttes aluseks 3. Internatsionaali programmi. Nii kirjutatakse „Noorproletaarlaste lähemate ülesannete“ all, mis kellegi Piinini allkirja kannab ja Arnold Sommerling'i

juurest läbiotsimisel leitud, et noored peawad end koondama 3. Internatsionaali lipu alla ja proletariaati tema wõitluses kommunistilise diktatuuri maksmapanemise eest kaasa aitama.

Ühingu ja tema osakonidade organiseerimise juhtnöörid ja aluspõhikiri on wälja töötatud illegaalse kommunistilise partei keskkomitee poolt, mida näitab see, et nimetud keskkomitee oma teistes linnades asuwatele pörandaalustele organisaatoritele samasuguseid noorproletaarlaste organiseerimise juhtnööre

ja ühingu legaalseks tegemiseks tarwis-minewaid põhikirju tarvitamiseks saatis, nagu need Tallinnas asutatud ühingu poolt tarvitatud ja laiali laotatud. Nii leiti märtsikuu esimestel päewadel s. a. kaitsepolitsei Narwa jaoskonna poolt arreteeritud sealse põrandaaluse kommunistlise partei organisaatori Wõsu (Lorensi) käskjala Elwiine Hansu t. Paasi juurest muude organiseerimise instruksioonide seas juhatuskiri Noorproletaarlaste ühingu te organisatsiooniseks ja üle-Eestimaalise Noorproletaarlaste ühingu põhikiri, mis võrreldes läbiotsimisel noorproletaarlaste ühingu kantseleist leitud organiseerimise juhtnõõridega, mis ühing senna saatnud, täiesti üks ja seesama on.

Tallinnas esinesid legaalselt üle-Eestimaalse noorproletaarlaste ühingu asutajatenä Arnold Sommerling, Woldemar Tubarik, ja Jüri Rooberg, kes 27. okt. 1920. a. Tallinna-Haapsalu rahukogule ühingu põhikirja kinnitamiseks saatis, milles 32 paragrafi on ja mis 11. novembril nr. 636 all rahukogu poolt registreeritud.

Raudsepp'a seletuse järele Sommerling, kes energiline mees, olla võrdlemisi lühikese ajaga ajanud Noorproletaarlaste ühingu elu sisse ja juhtis teda oma näpunäidete järele. Tegewamateks abimeesteks olla temal ühingu sekretäär Mirring ja sama ühingu liige Tubarik. Needsamad kolm, see täh. Sommerling, Mirring ja Tubarik, nagu Raudsepp kuulnud, olla Tallinna kommunistlise lööksalga organisaatorid. Peale nende ühingu tähtsamateks tegelasteks olla olnud Lempo, Allik ja Sarens.

Nagu E. W. kaitsepolitseis ülekuulatud Lempo, Sepree, Wahtmann j. t. seletustest näha, oli 1920. a. kooliõpilaste seminaris asutatud Noorte Sotsialistide ühing, kel'e esimeheks Lempo, abiesimeheks Oskar Sepree, juhatus liikmed Niilsen ja Wahtmann ja Jögi. See ühing oli omale eesmärgiks pannud ühendada sotsialistilise ilmawaatega noori, pidas paar koosolekut seminaari ruumides seminaari kooliwalitsuse teadmisel ja lubaga. Noorproletaarlaste ühingu tekkinisega sai Noorte Sotsialistide ühing likwideeritud. Sepree seletuse järele olnud Noorproletaarlaste ühingu juhatuses Sommerling, Ling, Mirring, Niilsen, Tubarik, Lempo.

Ühingu põhikirja kinnitamise järele

awaldasid asutajad üleskutse noortele 3. Internatsionaali lipu all wõitlusesse astuda kodanluse wastu ja ühingu awamise peakoosolekul 5. detsembril 1920. a. wõeti wastu resolutsioon, millega omaks tunnistatakse Kommunistlise Noorte Internatsionaali programm ja käsikäes wõideldaj töötatakse 3. Internatsionaaliga. Resolutsioonis loeme :

„Üle-Eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing tunnistab rahwuswahelise noorproletaarlaste liidu paratamata tarwileks ühenduseks klassiwõitluse alusel seiswa proletariaadi wahel. Juba aastakümneid tagasi korraldasid orjad oma wäerinda wõitlusele kodanluse wastu. Wene töörahwas oli esimene, kes saawutas wõidu oma kurnajate üle. Loodi klassiline wõimuwalitsus, mis wiib waba ja õiguslisesse ühiskonda — kommunisti. Noored on alati energiliselt tööliste wõitlusest osa wõtnud. Tuhanded meie seltsimehed waewlewad timukate käpa all neid orjates. Eriti nüüd kooriwad kapitaali kaukajumalad omi orje, kuid nad ei suuda lämmatada üldist rewolutsiooni arenemist. Koosolek wõtab omaks Kommunistliku Noorte Internatsionaali programmi, wõitleb sihikindlalt käsikäes 3. Internatsionaaliga. Sellepärast otsustab koosolek: Ühineda Noorte Kommunistliku Internatsionaaliga. Elagu Kommunistline Internatsionaal! Elagu Kommunistline Noorte Internatsionaal!“

7. detsembril 1920. a. on Noorproletaarlaste ühingu juhatusse walitud liikmed eneste keskel walitud esimeheks Arnold Sommerlingi, abiks — Alliku, kirjatoimetajaks Richard Mirringi, abiks Erna Sarjensi, kassahoidjaks Woldemar Tuberiku, abiks Lempo ja ilma ametita toimetuse (?) liikme Artur Nilseeni. Ühtlasi otsustati samal juhatus koosolekul peakoosoleku otsusest Kommunistliku Noorte Internatsionaaliga ühinemise üle nimetud Internatsionaalile teatada ja wastuwõetud resolutsioon edasi saata.

Selle otsuse tähtmist tõendab riigikogu kommunistliku rühma kantseleist leitud wenekeeles kirjutatud noorproletaarlaste ühingu ettekande ärakiri üleilmlisele Kommunistliku Noorte Internatsionaali 2. kongressile, milles teatakse, et ühing on otsustanud Kommunistliku Noorte Internatsionaaliga ühineda, töötab Tallinna ametiühisuste Kesknõukoguga lähe-

das ühenduses, sest wiimane on majandusline ja poliitiline staap, ja ootab (?), millal saab kukutatud Eesti riik ja tema asemel seatud Nõukogude walitsus.

Selle ettekande saatekirjaks on wenekeelse kirjutatud kiri, mis Sommerlingi allkirja kannab ja temas teatakse, et Noorproletaarlaste ühing on oma read koondanud ja hoiab kõrgel Kommunistlise Internatsionaali lippu. Edasi terwitatakse „walge terrori ja kulla ikke maal.“ üleilmilise rewolutsiooni kuulutajat ja kommunismi pesa — punast Moskwa. Ka on leitud riigikogu kommunistlise rühma kantseleist kaks Sommerlingi poolt allkirjutatud täitmata wenekeelset tunnistuse planki, milledest näha, et Noorproletaarlaste ühingu tegemist on olnud saadikute saatmisega Kommunistlise Internatsionaali kongressile ja broshüür „Kommunistlise Internatsionaali täidesaatwa komitee aruanne 2. üleilmilisele kommunistlise Internatsionaali kongressile“, milles aru antakse kommunistlike organisatsioonide tegevusest ja soowitatakse kõigekülgselt abi anda kommunistlikele noorproletaarlaste organisatsioonidele, seletades, et nemad palju kaasa aitawad kommunismi woidule peasemiseks.

Kui Noorproletaarlaste juhatusel liikmete wahi alla wõtmine algas, sai Lempo järgmise kirja, mis läbiotsimisel tema juurest leiti :

„Kallis seltsimees! Nagu tead, on Ü.-E. N. P. Ü. legaalne tegevus suluud. Kolm juhatusel liiget on arreteeritud, kolm on pörandad all. Ainult sina oled weel järele jäänud. Sellepärast tuleb just sinul nüüd asuda tööle mitmekordse jõuga, et katkestatud tööd jatkata. Ei wõi ju meie, noored, mingisuguse ministri närukaela pärast oma tööd pooleli jätta! Nagu tead, andsime 19. w. s. a. „Spartaki“ põhikirja registreerida. Kuuldawasti ei registreerita seda mitte. Siis tuleb asuda teisest küljest asja kallale, kunni paremate aegadeni. Kõige pealt katsu oma seminaris kõik teha, et seal rewolutsiooniline waim püsiks ja kaswaks. Katsu ühendada ka Tartu seminariste. Igatahes jääb sinu peale kooliõppurite, peajasjalikult seminaristide organiseerimine. Näita, et sa ka tegudes kommunist oled!“

Niisama sai Lempo juurest leitud kiri A. Sommerlingi allkirjaga, kus Lempo'le juhatusel antakse, kuidas

seminaris kommunaare kokku hoida ja teistes koolides 3—4 liikmelisi kollektiive asutada. Wabriku noorproletaarlastele kästakse korraldada loenguid, kontsert-miitinguid, referaate jne. Kesknõukogu firma all. Juhatusel antakse mingisuguse nime all organisatsiooni luua, kuhu kommunistisi koondada, siis võimalikult katsuda kodanlisi ühingu, nagu „Tungal“ ja teised, üle wõtta, sinna sisse wiies organiseeritud, distsiplineeritud noorte kommunaaride kollektiive, kas wõi 3—4 liikmelisi; kollektiiwidel tuleb tasa ja targu asju ajada, koosolekutel üles tõstes küsimusi ühiskondlistest pahedest, sõdadest, kriisidest, sotsialismist jne. Lõppsiht õlgu — lõhki ajada kodanlise ühingu ja üle wõtta. See ei olewat raske, sest olewat tegemist noortega, kellele tuleb ära seletada, et ainult kommunistlikes korras võimalik olewat inimesel end igakülgset arendada, täiendada jne. Kõiki seda korraldada jälle Kesknõukogu nime all.

Ühingu osakondade awamiseks teistesse linnadesse saadetawate põhikirja ja organiseerimise juhtnõõride saatekirjas teatas ühing, et põhikiri ei ole ühingu sihtide äramääraja, waid teda tuleb tarwitada ainult seltsi registreerimiseks, mis wõimaluse loob legaalselt töötada, kuna tegevus peab ühingu awamise koosolekul wastuwõetud resolutsiooni põhimõtetel sündima. Nimetud kirjas loeme :

„Saadame siin juures Üle-Eestimaalise Noorproletaarlaste ühingu põhikirjast ärakirja tutwunemiseks. Nimetud põhikiri on Tallinna-Haapsalu rahukogus 11. now. 1920. a. nr. 636 all registreeritud selleks, et wõimalusest (?) koosolekute jne. „lubasi“ saada. Põhikiri ei määraruusaadawatel põhijustel ühingu kindlalt ära, kuid ta registreeriti ja mail on wõimalus legaalselt töötada sessinates demokraatlikes Eedenis. Sootu teist keelt kui põhikiri räägib 200 seltsilise poolt ühel häälel esimesel koosolekul 5. XII. 20. a. wastuwõetud resolutsioon, millest ärakiri siin juures. Ühing on Tallinna ametiühisuste liige ja ühingu on oma esitus Kesknõukogus ja töötama wiimasega täiesti kontaktis. Ühing on ellu kutsutud selleks, et kutsuda üles Eestimaa noorproletaarlaste luua ja awada üle maa osakonde, kongresse kokku kutsuda ja surra, et elu anda Ü.-E. Noorproletaarlaste Liidule. Kui teit

... kohast pinda, looge osakond. Osakonna ellukutsumisest tuleb teatada was-tawa maakonna politseiülemale. Üles, noored seltsimehed, anname mädanenud kodanlusele surmahoobi!“

Nii on Wiljandisse, seal elutsewale Johannes Reesen'ile tema oma nõudmise peale põhikiri ja organiseerimise juht-nöörid eelkirjeldatud saatekirja juures saadetud, mille tagajärjel Reesen ühes Johan Teng'i ja J. Pikkas'ega Wiljandis Noorproletaarlaste ühingu wahel sündis tas. Osakonna esimeheks hakkas Reesen, kassahoidjaks Pikkas ja kirjatoime-tajaks Teng. Kirjawahetus Reesen'i ja Noorproletaarlaste ühingu wahel sündis Wiljandis elawate Juhan Teng'i ja Peeter Puis'i korterite läbi.

Pärnus korraldas legaalselt Noorproletaarlaste ühingu osakonna organiseeri-mist Kristjan Looper, kes selles asjas Johannes Allikso'ga kirjawahetust pi-das, kuna pärast osakonna esimeheks sai W. Kangur, kassahoidjaks E. Kink, abiks J. Rea ja juhatuses liikmeks A. Walter.

Tartus on Noorproletaarlaste ühingu osakonna organiseerijaks olnud Oskar Sild, kes selles asjas Tallinnas asuwa ühinguga järjekindlas kirjawahetuses sei-sis, millest näha, et iseäralise agarusega Tartu osakonda elustas.

Tallinna ametiühisuste Kesknõuko-gusse oli üle-Eestimaaaline Noorproletaarlaste ühing oma esitajaks saatnud Richard Mirring'i ja Woldemar Tuberi-ki, mis näitab neile antud sellekohas-test tunnistustest.

Et Noorproletaarlaste ühing ja tema osakonnad illegaalse kommunistlise par-tei legaalsed organid ja käsualused olid, tõendab weel ka Wiktor Kingissepp'a poolt Kallas'e nime all Pärnu linna põ-randaalusele organisäätorile „Pori'le“ saadetud kiri, mis nimetud organisat-siooni käskjala Tõnis Tibo juurest lei-tud ja milles teatatakse, legaalsed töö-wõimalused kommunistlisel parteil ka-duma hakkawad, sest nende organisat-sioonide liikmeid on wangistama haka-tud, mispärast uue jõuga põrandaalust tööd peab jatkama.

* * *

Tallinna tähtsamate asjade kohtu-uu-rija, ülemal tähendatud asjaolude tõttu otsusele jõudes, et illegaalne Eestimaa kommunistiline partei ... ja üle-Eesti-

maaline Noorproletaarlaste ühing üks üleüldine kommunistiline organisatsioon on, kelle liikmed ja wälised tegelased on töötanud 3. Kommunistlise Internatsio-naali 2. kongressi poolt ... Moskwas ülesseatud põhimõtete ja käskude järele, mis määratud wankumata juhtnööriks kõigile 3. Internatsionaali platwormile asunud organisatsioonidele, ja ühtlasi Eestimaa illegaalse kommunistlise põ-randaaluse keskorganisatsiooni lisa-juht-nööride järele ja terve organisatsioon oma eesmärgiks peab Eesti Wabariigis maksma riigikorra kukutamise, rahwast üles kutsudes sõjariistus mässule, — et sellega organisatsiooni liikmed korda on saatnud kuriteo, mis on U. N. S. art. 102 ettenähtud, — määras 17. juunil 1921. a. üleüldse 145 isikut wastutusele wõtta, kes osalt juba kaitsepolitsei poolt üles leitud, osalt weel tabamata olid.

* * *

Kaitsepolitsei ametnik Karl Kroon ja kod. August Palm märkasid õhtul kella 10 ja 11 wahel 1. mail 1921. a. teine pool Seewaldi haigemaja, kus linna poolt minnes pahemal pool esimesed majad on, kolme kahtlast isikut, kes omakeskes juttu ajades Eesti wabariigist ja wa-litsusest rääkisid, selle juures midagist nagu „ega ta kaua ei seisa“ ja „küll me paneme“ üteldes. Kui ametnikud li-gemale astusid, jooksid kaks isikut kõr-wale, kuna kolmas jalgratta peale kar-gas ja linna poole ära sõita tahtis. Sai aga ametnik Krooni poolt selles takista-tud. Kui ametnikkude nõudmisel see isik oma isikutunnistuse näitas, selle juures ennast „Leppik'uks“ nimetades, ja Palm tikuga tuld tõmbas, et wõiks isikutunnistust paremini lugeda, siis tun-dis am. Kroon selles isikus Sommer-ling'i ära ja nimetas teda nimepidi. Nii pea kui nimi oli nimetatud, kostis pauk ja pärast weel teised. Sommerling'il läks korda segaduses ära põgeneda, ku-na Kroon, kes wastu laskma hakkas, te-da pimeduses ei tabanud. Niisama ei saanud ametnikud haawata.

* * *

Ülekuulamisel on A. Sommerling tun-nistanud: et tema riigikogu kandidaa-diks üles seatud Tallinna am.-üh. Kesknõukogu poolt, kus tema kirjatoimetaja-kaks olnud. Kommunistlisest salaorga-nisatsioonist midagi ei tea. 3. Inter-

natsionaali 2. kongressi otsuseid tunneb, aga ei arwa ennast wastutawaks olema, et nendes otsustes tähendatud on, et kord iga kodanline riigikord tuleb wägiwallaga, sõjariistus käega kukutada. Ettekande üleilmilisele Kommunistlise Noorte Internatsionaali 2. kongressile olewat tema kirjutanud. Märtsi ja aprilli kuus 1921. a. teinud ringsõidu Saare-, Hiiu- ja Muhumaale, mille eesmärk olnud tööliste ühingu, loomine ja saadi-

kute walimist kongressile korraldamine. Põrandaaluse organisatsiooniga ühenduses ei olnud. (Toim. märkus: Süüdistusaktiks ei ole mitte näha, et Sommerling'i oleks uurimisel küsitua ülatoodud laskmisloo kohta).

Teiste noorproletaarlaste tunnistused on samas waimus.

Niisugune on 115-ne süüdistusakt noorproletaarlaste suhtes.

Kirik, riik ja proletariaat.

Eesti wabariigi põhiseaduses on kirik riigist lahutatud. Ent tegelikus elus aga on riik kirikuga alles kõige lähedamas sohielus.

Ainult Tallinna ja Tartu linnades on kodanline sündimiste, abielluastumiste ja surma registreerimine korraldatud. Aga nii Tallinnas ja Tartus, kui ka mujal on kiriklikud ristimise, laulatuse ja matusete tseremoniid — seadusjõulised. Konsistorium on ainsaks abielu lahutamise asutuseks.

Sõjawäes on diwiisi-papid, türmides — misjonäärid, need parasiidid peetakse riigi kulul ülewal.

Usuõpetust wõib koolides „erawiisi“ ja „soowitajate kulul“ anda ja wõita. Aga näituseks — klassiwõitluse õpetust wõi tööliste liikumise ajalugu ei wõi sama riigi samades koolides mitte mingil wiisil ja mitte kellegi kulul anda ega wõita.

Maaseadus wõõrandas mitte ainult aadeli, waid ka kirikumõisad ja -maad. Aga walitsuse poolt antud määrused jätsid kõik kirikumõisad ja -maad tegelikult wõõrandamata ja see riigi omandus on pappidel maksuta tarwitada. Ja weel makstakse konsistoriumile suured summad riigi poolt. Põhjendatakse seda sellega, et kirik toimetab sündimiste, abielluastumiste ja surma registreerimist, sellepärast siis waja neile riigikassast tööraha maksta.

Kõigis selles awalduw walitsuse tagurline kirikumeelne kurs. Need, kes meie üle walitsewad, mõistawad, et kirikherra miitingukõned kirikukantslist mõjuwaks toetuseks on Einbundi sise- poliitikale ja Baueri hariduspoliitikale. Selle eest siis ka need jootrahad pappidele. Sellepärast siis ka kodanikkude

hoidmine kiriku meelewalla all ristimiste, laulatuste, kirikliste mauste abil.

Usk pimestab ja uimastab proletariaati. Aastasadade kestel walitsenud mitmekesised kurnajateklassid on usku ja kirikut alati kasutanud kurnatute ja rõhutute orjastamiseks. Kui mõlgawendade ordu eestlaste maal oma wõimu tule ja mõlgaga maksma pani ja rahwa orjastamiseks. kindlad lossid üles ehitas, siis asusid need wereimejad ja söödikud ka kohe sepitsema nägematuid köidikuid püha Maarjamaa rahwale. Kirikherra sai mõisaherra tähtsamaks toeks. Ja kui 1905. aastal Eesti rahwa rõhutud ja kurnatud klassid wõitlusele tõusid wereimejate ja piitsameeste wastu, kui mõisad põlesid, siis topiti papid kotti. Tööraha waen kirikherra wastu ei olnud mitte palju wähem waenust mõisniku — paruni wastu. Ja karistussalkade eesotsas, nende kutsujatena ja alatute pealekaebajatena ei etendanud siis kirikherrad mitte wähem nurjatut osa kui parunidki. Aga juba siis tuli nähtawale side nende rahwawaenlaste ja Eesti kodanluse parema tiywa wahel. Jaan Tõnisson ja tema „Postimees“ ning „Sädemed“ ei jäänud pappidest ja parunitest palju maha rewolutsiooni tõrvamises, tema juhtide laimamises ja mustamises ning werekoertele kättenäitamises.

Nüüd on kiriku „lahutamise“ tagajärjel riigist — „rahwakirik“ ühte sulanud „rahwariigiga“. Ja muidugi tuli nii, et see kirik rahwakirikuna kõigelaematele hulkadele sedasama on, mis rahwariikki: rõhumise apparaat. Nagu see riik sõnades omaks on wõtnud rahwawalitsuse (demokraatia), nii püüab ka herraskirik

oma õiget nägu rahwalikkuse katte taha varjata. Tsaari ja kubeneri asemel ülistatakse kantslist Pätsi ja Bauerit Einbundiga. Muidu aga asub see kant- sel arwustawal seisukohal. Mustamantli- meeste heakskiitmist leiawad ainult wa- litsuswõimude kõige tagurliisemad sam- mud. Asutawa kogu seadusandlus ja eeskätt maaseadus on neile jumalasalaste pinnaks silmas. Isegi asutaw kogu on neile mustadele ronkadele liig waba- meelne!

Eesti wabariigis ei kaotanud kirik midagi oma wõimust, ka aineliselt ei ole ta halwemas seisukorras. Proleta- riaadil tuleb kirikuwõimu küsimus tõ- siselt käsile wõtta.

Pätsi walitsus on kawakindlalt wii- witanud eriseadustega, mis kiriku pea- wad lahutama riigist. Need seaduseel- nõud, mis nüüd — peale lõpmata pikka tegevust walmis saamas on, ei taha katkestada sidet walitsewa kiriku ja riigi wahel.

Meie — noored proletaarlased ole- me sellest eluliselt huwitatud, et pääse- da kiriku kütketest. Meil tuleb wõi- delda siin hädaorus, aga mitte unistada õndsusest, mis pilwetaguses ilmas alga- wat. Meie oleme alles elusse astumas. Ja meie tahame eluwõitlusse astuda waimlistest kütketest wabanenud inimese- na. Meie ei taha, et wariseeri kirik- herra „õnnistawad“ käed meid käper- daks!

Usklikud kogudused saagu eraseltsi- deks, miskit eesõigustatud seisukorda ei tohi neil olla. Mitte ainult kirikumõis- sad ja -maad, waid ka kirikud ühes ki- rikherra majadega saagu riigi omaks.

Miks peawad kirikud kõnekojaks ole- ma ainult taewaliitlastele agitaatoritele? Miks peab wõima kirikukantslist ainult tagurlisi, ainult mustasajalisi, ainult töö- listeklasse weriwaenulikke aateid kuu- lutada! Miks on kirikukantsel lahti ai- nult „Kristliku kultuuri ja ilmawaate edendamise Seltsile“? Miks mitte ka kommunistlikule ilmawaatele? Kuidas on see taewameeste eesõigustatud seis- ukord kokkukõlas demokraatiaga, mõõ- duga, mis kõigile ühesuguselt peab mõõtma!

Kirikud ja kirikumajad on üles ehi- tatud kas otsekohe pärisorjade poolt, ehk siis, kui sunduslikult iga inimene selle wõi teise koguduse liige pidi ole- ma ja niisama sunduslikult maksusid

maksma. Nende warade riigistamine oleks ainus tee, kuidas kirikukogudusi wabastada maaepalsetest waradest, mil- le peale neil õigust ei ole ja mille pida- mine seega siis ka mitte kristlik ei ole. Kui baptistide, adwendistide, metodisti- de ja teised uuemad kogudused omale palwemajad-kirikud üles ehitada wõi- sid vähem kui ühe inimpõlwe kestel rahadega, mis kokku tulid usklikeude taskust, miks ei peaks see siis wõima- lik olema wanadel, suurtel, põlistel ko- gudustel, kui need arwaksid, et nende jumal ei luba ennast orjata kodades, mis riigilt 2—3 tunniks üüritud. Luteruse ja prawoslawnõi koguduste eesõigustatud seisukorrale tuleb igas asjas lõpp teha! Kirikuhood, mis aastasadasid rahwast pimestanud on, saagu kodadeks, kust rahwa kurnatud ja rõhutud hulkade maa- pealse wabastamise ewangeelium kosta wõiks!

Aga meil — noortel proletaarlastel — tuleb arwesse wõtta sissejuurdunud kommete ja põliste eelarwamiste wäge- wust. Olgem siis löögigrupedeks, kes esimesed hoobid annawad wanale kopi- tanud ebaskude ja ebakommete maail- male!

Tehkem omawahel maha: boikot kirikule!

Ja tehkem kihutustööd tuliseit, wäsi- matult, wisalt selle boikoti eest mitte ai- nult noorte, waid ka täiskaswanute hulgas.

Ent ärgem unustagem silmapilgukski: wõitlus kiriku wastu on — poliitiline wõitlus!

Kodanluse wäewõimuwalitsus ja ki- rik on nagu — jah ja aamen! Poliitili- ne surwe kihutab töörahwahulki troosti otsima kirikust. 1917. aastal seisid ki- rikud tühjad, keski ei tahtnud kuulata mustade ronkade krooksumist. Kui meie oma poliitilise wõitlusega laiemaks ki- sume seda raudrõngast, mis töörahwa wabadusi kägistab, sellesamaga toome uusi hulki kirikust eemale ja ära sinna, kus tööliklassi eelwäe ärataw wõi- lushüüd kostab.

Ja kirikuwõimu kallale ei pääse tead- lik proletariaat senni, kunni selle wõimu- loeks on tagurline kodanline walitsus. Kodanliste erakondade blokki lõhkuda tähendab — ka kirikuwõimule hoope anda. Meie teame, et kirik ainult töörah- wariigis täielikult kaotab, oma wõimu.

Aga kas see tähendab, et me võitlusega kiriku vastu ootama peame senni? Ei mitte! Juba nüüd peame asuma võitlusele proletariaadi wabastamise

eest ka kiriku mõju alt, sest et see asutus on üks neist, kes proletariaati waimlistes orjakütetes hoiab.

Cicero.

Kas inimkond wõi klass — kas inimsus wõi klassiwaen?

Artikkel „Inimsus“ meie ajakirja 2. numbris on ühele Weteraanile asja annud tulla kriitikaga. „Noor Tööline“ ei taha olla tribuuniks teisitimõtlejatele, kuna neil pealegi põhjust ei ole kaebada, nagu puuduksid neil võimalused oma mõtteid väljendada muus ajakirjanduses. Ent käesolewal juhtumisel peab aga toimetus kasulikaks näidata, kuidas hea sõber wõib saada kardetawaks, kuigi ta ütleb ennast sama asja eest väljas olewat ja kuigi ta „sedasama“ räägib. Sellepärast anname ruumi kriitikale ja laseme sellele järgneda — wastukriitika.

Siiski inimsus!

Kiri „Noorele Töölisele“.

Wõtan sõna mitte nende kaitseks, kes peale rammusat lõunat kohwi juures hambaid torkides inimsusest lobisewad, ega ka nende kaitseks, kes omas lihtmeelsuses usuwad, et jutlustades inimsusest, nad suudawad kübeme wõrragi häwitada sellest kõige suuremast inimsusest, mis praeguse ühiskondlase korra põhioleks on — nimelt töolisteklassi orjapõlwest kapitaali ikkes. Nii esimeste kui teiste teadliku wõi teadwusetu wale paljastamine on igaühe teadliku töölise wääramatat kohus ja seda kohut täidab „Noor Tööline“ nooruse waimustusega.

Kui wõtan sõna, siis selleks, et selgitada siiski ekslikku waadet, kui wõiksime inimsusest „rääkida ainult inimlikule õigusele ehitatud kommunistlikus ühiskonnas“ („N. T.“ nr. 2. lhk. 26).

Kes räägib „inimlikust õigusest, sel peab juba kalliks olema inimsus ise, see peab inimsust kõrgemaks eluwäärtuseks pidama.

Ma ei hakka siin üksikasjaliselt analüseerima, kuidas inimsuse idee inimkonna ühiskondlikkusest kui tõsiasjast välja on kaswanud ja et selle idee teostamine ajaloolise arenemistee suunas näib seiswat, waid ma püstitan konkreetsema wäite:

Inimsus, inimelu kõrge- maks wäärtuseks pidamine ja täiuslikkude inimsuhete teostamine on just proletariaadi wõitlusideaal.

Ma rõhutan proletariaati just sellepärast, et ajaloolise arenemiskäigu praeguses astmes just töolisteklassile on osaks saanud suur ajalooline ülesanne — inimsugu kõrgemale arenemisastmele tõstmine, Euroopa kõõdunewa kultuuri waremetele uue inimkultuuri loomine. Mis proletariaadi klassiwõitluse suurimaid waimlisi juhte on waimustanud ja tiiwustanud, on teadmine, et proletariaadi wõitlus enesewabastamiseks, klassi- wahede häwitamise ja kommunistlise ühiskonnakorra makspanemise teel ühtlasi wõitlus on ka inimsu- wabastamiseks neist ühiskondlist arenemist takistawatest wastoludest, millesse on jõudnud kapitalistiline ilmakord.

Inimese kõige kõrgemaks eluwäärtuseks on ikka olnud ja jääb piiramata võimaluste saawutamise enese wõimete arendamiseks ja eneses walitsewa elujanu täielikumaks rahuldamiseks, — missuguse „ideoloogia“ all see ka tihti ei peituks. Kui selle elujanu rahuldamine senni on võimalik olnud ainult ühele wäiksele osale ühiskonnas ja on sündinud ikka teise suurema osa kannatuste, elu piiramise arwel, siis on moodne töolisteklass enesele ülesandeks seadnud luua sarnast ühiskonda, sarnaseid inimkonna wahekor- di (ka walmistuswahekor- di), mis võimaldaks kõigile oma elujanu rahuldada wabas loowas tegewuses.

Kui poleks proletariaadil sarnast ideaali, kui poleks tema klassiwõitlus ühtlasi ka wõitlus inimsuse ja inimsu- majanduslise ja waimlise wabanemise eest, siis ei oleks temal mingisugust moraals- et üleolekut kodanlusest, kes ju ka oma klassihuwide eest wisa wõitlust peab.

Ent selles asi seisabki, et kodanlus,

kuigi ta esinemine omal ajal inimsoo majanduslisele edenemisele kaasa aitas, inimsuse teostamiseks kõikide inimeste waba eluloomingu wõimaldamiseks jõuetu on. Sellele äratundmisele on targemad pead ja inimlikumad südamed kodanluse enese seas ajaloo õpetundide põhjal jõudnud. Mõned neist jutlustawad inimsusest, mõned koguni, et sotsialism on ühiskonna lunastus, kuid selle juures kardawad-eitawad proletariaadi klassi wõitlust. Olles idealistid, usuwad nad jutlustuste kõikwõimisse, olles hingeliselt kodanlased, ajalooratta kinnipidamise eest wõitlewa klassi liikmed, ei suuda nad mõista, kuidas teostatakse inimsus wõideldes, tihti üks inimest hāwitades.

Kapitalist, kodanlane loeb end ka inimeseks ja nõuab, et temaga „inimlikult“ ümber käidaks, iseāranis siis, kui tal hāda käes ja see, keda ta lojuseks pidanud, kord tõesti on ette wõtnud puhastada, tasandada teed inimsusele. Tõsi, ka kapitalist on inimene, kuid plus weel midagi, mis teda muudab kurjemaks, alatumaks kui on elajad, — see on tema kuulumine rōhujate klassi. Alles proletariaat, hāwitades kapitalismi, kaotades klassiwahed, wabastab ta kapitalisti koorest inimese, teeb teda inimsuswõimeliseks. On paljugi „hāid inimesi“ kapitalistide

seas, kuid need on ainult niikaua ja nii-palju „hāid“, kui nad istuwad kohwilauga taga. Omas ametitegewuses, kapitalisti osas on nad aga tāitsa „inimesesõõjad“, igasugust inimsust eitawad olewused.

Et asi kord nii on ja et proletariaadi ajalooliseks kohuseks on inimsust teostada, seda maksma panna, siis on tema suurem ajalooline ülesanne ka kapitalistlik korda hāwitada, kapitalisti orjusest wabastada ja kapitalistist inimest teha. Ei taha aga kapitalist-kodanlane enese juures sarnast operatsiooni heaga ette wõtta lasta*), siis on proletarlase kohus seda jõuga teha. Pannakse aga vastu, takistatakse proletariaati tāita oma ajaloolist missiooni, on klassisõda paratamata. Nii ei ole raske loogilise järjekindlusega näidata, miks tarwilisel korral ja wajalikkuse piirides „punane terror“ ajalooliselt paratamata, kōlbliselt õigustatud on, „walge terror“ aga reaktiooniline, mitte kunagi õigustatud ei ole ja kōlbluseta tegu on.

Ent teiselt poolt järgneb samuti loogilise järjekindlusega, et wāgiwalla, terrori wõime meie tarwitada inimese wa-

*) Selleks peaksid küll nende eneste hugast wõrsunud inimsuse jutlustajad mõjuma!

1. mai meeleawaldus 1921. a. Tallinnas.

bastamiseks, inimsuse nimel ainult niipalju, kui seda mitte inimesed — kapitalistid ise vägiwallatarwitamisega sunniwad. Tõsi, proletariaat pole kunagi ei kättemaksmise himuline ega werejanuline olnud, — see on ikka tagasikiskuwa kodanluse eesõigus olnud, — ka pole „punane terror“ kunagi nii palju ohwrid nõudnud, kui „walge terror“ — mis on ajalooline tõsiasi, — ent siiski ei ole ülelligne ikka ja ikka rõhutada, et proletariaat omas wõitluses ikka inimlikkuse lippu kõrgel peab hoidma. Sest sedawõrra, kui meie tegudes wäljendub inimsus, oleme ka hingeliselt lähedased oma ideaalidele. Ei wõi salata, et inimsus täiel ulatusel teostuda wõib kommunistilise korra täielisel teostumisel, ja et kodanline ühiskond, mille raamides meie elama ja tegutsema peame, mille lastena meie ilma sündinud ja üles kaswanud oleme, ka meid oma inimsusetuse eeskujuga ära on rikkunud, inimesikut wäärtusetaks pidama õpetanud, — ent siiski peame püüdma wäärilised olla proletariaadi ideaalidele igal ajal ja igas kohas.

Peale põhimõtteliselt eetilise waja-duse inimsuse ja inimlikkuse eest walwel seista, sunniwad selleks proletariaati veel kaks praktilist motiivi. Proletariaadi lõpuwõidu kiirus ja kergus oleneb peale muu oluliku, veel suuresti sellest, kuiwõrra ta suudab enesega wõitlusesse kaasa tõmmata, ehk kõige pahemal korral heatahtlikuks pealtwaatajaks muuta teisi wahepealseid wäikekodanlisi kihte. See on wõimalik aga sel teel, kui proletariaadi wõitlusideaalide üldinimkondlikkus ja wiimase suhtes kodanlusest kõbliline üleolek selgesti silma paistab. Selleks on tegelikult inimesiku wäärtuslikuks pidamine paratamata.

Ent veel tähtsam on teine motiiv. Ei saa proletariaat iseene ridu küllalt kindlalt koondada ja liita, kui tõukejõuks on ainult klassiwaen ja klassiwõitluse paratamatus, kui iga proletaarlane näeb teises ainult kaaswõitlejat — sõdurit. Ka kommunistilise korra, kui majandusliste elutingimiste ideaalist, on wähe. Sarnase sideme juures wõib olla väga hoolimata ka enese kaaswõitlejate elu suhtes, wõib kahjulik jõudude häwitamine ilmsiks tulla, peasi aga, puudub see soe, siduw wastastikku kalliskspidaw, inimeluga kokkuhoidlikult

ümberkäämise waja-duse tunne, mis tõsi-seks, püsiwaks wõiduks wajalik on. Sest on ju proletariaadil wajalik peale wõitu uut korda, uut inimelu looma hakata! Ei ole ta tänapäew, wõitluse kestes kõrgemal määral inimsust ja inimlikkust enese ridades korraldada suutnud, tuleb sellest puudus. Kuigi tõsi on, et inimese waimlised omadused rippuwad on ühiselu wormidest, on inime, eriti ühiskond, füsioloogiliselt ja psüholoogiliselt väga konserwatiivne ja uute waimuomaduste maks-wusele jõudmine nõuab aega. Nii kui proletariaat enesele uue ilmakorra maksmapanemiseks eeldusi leiab ja loob juba olewast ühiskondlisest korrast, peab tema juba nüüd ka enese waimliseks wabanemiseks tööd tegema. Kõige tähtsam selle töö juures on aga, nii kui eespool öeldust selguma peaks, inimsuse idee ja tunde tugewaks kaswamine töörahwa ridades, kõige pealt aga noortes töölises.

Sellepärast, noored töölised, töörahwa eluideaalide ja wabanemiswõitluse kordamineku nimel olge teenäitajad inimsuse juure, püstitage inimsuse lippu töörahwa ja inimsoo peastmise nimel! Häwitage kapitalism, häwitage kodanlus — peastke inimene, looge inimsus!

Weteraan.

Siiski klassiwaen!

Weteraani kiri „Noorele Töölisele“ on — kiri töölisnoorsoole. Aga töölisnoorsugu on kurnatud ja rõhutud klassi noorsugu. Ja sellele noorsoole ütleb Weteraan: kõige tähtsam töö on inimsuse idee ja tunde tugewaks kaswamine noortes töölises!

Sinna jõuab Weteraan wälja pärast pikemat kõietantsu „proletariaadi wõitlusideaali“ juurest üle klassisõdade ja punase terrori „paratamatuse“.

Töölisnoorsoo ajakiri peaks siis oma weerud awama inimsuse aate kuulutamisele? Noored töölised peaksid õppima mõtlema ja tundma: ma olen inimene? Ja meie peaksime oma noortele klassiwendadele ligi astuma — inimestena?

Oo, me teeme seda! Teeme jõudumööda just nii, nagu inimsuse teise wäljaandega — demokraatiaga!

Me ütleme noortele klassiwendadele:

Waadake demokraatiat! Ta on väljaspoolt ilustatud wabaduse manifestidega, üheõigusluse deklaratsioonidega. Aga seespool on ta täis wõllasid ja inkwisitsioonikambrid töölistele. Seal walitsewad werekambrid, seal priiskawad kurnajad töörahwa hulkade kulul.

Just sedasama ja ainult sedasama wõime meie ütelda ka inimsuse kohta!

Aga — kui me oleme just ja ainult seda ütelnud inimsuse kohta, siis oleme meie ka wastamisi seadnud klassi klassiga — proletariaadi kodanlusega. Ja külwame klassi waenu!

Weteraanil on õigus: inimene on alalhoidlik. Aga — mis ei ole sellel inimesel kõik alal hoitud pahede poolest? Prostitutsioon, üksikmõrtsukatööd ja hulgaline tapmine — sõda! Kes jõuab teha meieaja ühiskonna pahede registert...

Ent Weteraanile ei tee nii muret need haisewad mädapaised: uus ühiskond parandab need! Waid see teeb talle muret, et tööline uuele ühiskonnale ei läheneks liig täidetuna klassiwaenust.

Aga meie ütleme: kui tööliklass uue ühiskonnakorra maksma paneb, siis ainult kõige kurjema waenu wõidu läbi. Ja meile ei tee see mitte muret, et tööline siis küllalt kiiresti ei wabane sellest „pahest“ — klassiwaenust.

Sest klassid ei wõitle mitte klaaskupli all tarkade raamatute järel ehk eetilistest (kõlbluse) põhimõtetest juhitutena. Waid wõitluse karmus on lewib wastase wastupaneku jõust ja wiisidest.

Kujutagem endale ette seda silmapilku, kus maailma kodanlus löödud on. Mis tuleb siis? Jääb ära kõik see alatu rahvusline kihutus, mis inimkonda kihwtitab; jääb ära wõistlus mis kapitalistlike korra aluseks ja mis inimesi huntideks muudab. Ja mida tähendab üks i psühholoogilise konserwatismi“ (see on eestikeeli: kehalise ja hingelise alalhoidlikkuse) kaotamise! Siis on alus wõetud inimkonna jagunemiselt klassidesse. Sellega alles aga on pandud alus inimsuse tunde kaswatamisele inimeses.

Aga kunni sinnamaani?

Kui wärawa taha wisatud töötatõlise käsi wihaselts tõmbub rusikasse, tulgu Weteraan talle jutustama inimsuse tunde kaswatamist!

Kui meister kõrwad üle teeb õpi-

poisile, tulgu Weteraan oma inimsuse palsamiga!

Kui tööliste ühisusi wõi parteid tabab järjekordne rüüstamine walitsuswõimude poolt, parandagu Weteraan seda oma jutlustega inimsusest ja selle aate kõrgemast wäärtusest!

Tulgu — jutlustagu, siis on ainult ühe suu wõrra rohkenenud see apostlite salk, kes kantslilt ja „Tarapiita“ weergudelt ning Brookusmäe „Tulewikust“ meile ette leierdab kõikisugu „kõrgemaid“ aateid, mis pärit siit- ja sealt-poolt pilwi.

Tulgu — jutlustagu ja me naerame ta wälja!

Me küsime Weteraanilt siis kõige pealt: kas on ikka tõesti nii, et — „on paljugi „häid inimesi“ kapitalistide seas, kuid nad on ainult niikaua ja niipalju „hädä“, kui nad istuwad kohwilaua taga“? Kas ei istu nad ka seal kohwilauas mitte kapitalistidena? Kas ei loputa nad seal lauas oma kõrist alla seda, mis nad töölistelt wälja imenud?

Nad maitsewad kapitalisti elu mõnususil seal kohwilauas! Nad wõiwad seal olla ainult sellepärast, et nad kapitalistid on.

Ja — kelle wastu peab siis tööline kapitalistlikes ühiskonnas olema see inimesearmastus? Ainult waenupilguga wõib ta waadata igaühe peale, kes ei ole töölisteklassi liige!

Weteraan nõuab, et proletaarlane nähku teises mitte ainult „kaaswõitlejat — sõdurit“. See teeks ta „hoolimataks“ ka enese kaaswõitlejate elu suhtes.

See oleks juba meie wõit, kui juba iga tööline näeks teises „ainult“ kaaswõitlejat — oma klassi sõdurit! Aga praegu kipub tööline teises nägema pahatihti „ainult“ wõistlejat, konkurenti, kes palka alla surub, teist kõrwale tõrjub jne. Ja — kui suuruke on see osa proletariaadist, mis on liitunud organisatsioonidesse ja oma klassiwenas mitte ei näe konkurenti, waid „ainult“ kaaswõistlejat!

Ning niisuguse tõsiasja palge ees ütleb Weteraan: kaswatage noortes töölistes inimsuse tunnet! — Klassilist ühistunnet, klassiwaenu peame kaswatama.

See on meie wastus Weteraanile.

Ja selles wastuses peitub ka selle — Weteraanile mõistmatu ja tundmatu saladuse wõti, kuidas wõib kas-

watada inimsuse tunnet kaswatades klassiwaenu?

Ainus reaalne, mittefantastiline, mittepettekujutuslik inimsuse tundeidu on peidus ja kaswab tööliste klassilises ühistundes.

Et tööliste klassiwaen ühtlasi eluhallikaks on klassilisele ühistundele, see on Weteraanil hoopis kahe silma wahele jäänud. Wist on sellest väga palju aega ajamerde woolanud, kui see Weteraan (eestikeeli : wana wõitleja) wiimati weel miskis kokkupuutumises oli töölisteklassiga. . .

Ja see on terwe selle intelligentsi kohta iseloomulik, kelle wastu artikkel „Inimsus“ sihitud oli : Neile on inimsuse alasti mõiste wäärtuslikum kui klassi mõiste.

Miks see nii on ?

See annab neile wõimaluse laweerida hukkuwa kodanluse ja alles weel otustawale wõitlusele töuswa proletariaadi wahel. Need heasüdamlised ilmapiirandajad löowad siis oma kabinetis sule ja tindiga kapitalisti häbiposti, aga — istuwad kapitalisti „kui inimesega“ heameelele kohwiluuas. Ja neile ei tule mitte ette, et sellel kohwil on töölise higi maik.

Nad tunnistawad heameelega klassisõja „paratamataks“. Nad „õigustawad“ punast terrori „kõlbliselt“.

Agaku tööline siis hakkab tegelikult — weel mitte klassisõda pidama, weel mitte punast terrori teostama, waid ainult klassiwaenu kaswatama, siis on seesama intelligents kohe platsis ja käseb klassiwaenule riputada inimsuse pulbrit.

Ja seda tuleb meil terawalt tähele panna nende sõprade juures. Nad on walmis meiega kaasa rääkima kõige kurjemaid sõnu kodanluse wastu, nad on walmis weelgi kurjemaid sõnu ütleva, aga — niipea kui asi ulatab tegude ni, niipea kui tuleb praktiline küsimus, et — kuidas siis kaswatada töölisnoorsugu, et kapitalistlikele jõledustele lõpp tuleks? — siis soowitawad nad õpetada inimsust, waid mitte klassiwaenu. Siis kuulutawad nad selle ketserlikuks õpetuseks, et inimsusest wõib rääkida ainult inimlikule õigusele ehitatud kommunistlises ühiskonnas.

Täitkem siis jõudumööda seda : rääkigem inimsusest juba nüüd, et seda ametlikku inimsuse õpetust paljastada kui nurjatut pettust, mis töörahwast kütkestab !

Ja seda oleme meie ikka püüdnud teha.

—a.

Skoutism ja töölisnoorsugu.

„Eesti skoutide kongress terwitab Teid, soowides jõudu wastusrikka töö teostamisel ja hüüdes, et skoudid abiks on alati walmis!“

Eesti skoutide I kongressi terwitus sõjaminiistrile.

Lõuna-Aafrika sõjas, wabaduswõitlejate-buuride poolt sissepiratud Mafekingis pani Inglise kindrali Baden-Powell (pärasine Inglise politseiwägede ülem Lõuna-Aafrikas) aluse skoutismile. Noored linnakodanikud pandi Inglismaa rõõwpoliitika ja Cecil Rhodesi saagihimu kaitseks hambuni sõjariistu. Nii sündis skoutism keset tapmist, keset maadeahnitsemise sõda. Ning siit sai ta oma tulewiku sihtjooned, mis iialgi pole suutnud wabareda militarismist.

Karastatud sõja werises allikas tungisid noorsoo sõjawäeliste organisatsioonide idud Inglismaale, Hollandisse, Saksamaale ja mujale. Ja igalpool on juba skoutismi side sõjawäelastega ning paraadidega tähelepanu juhtinud ta õige ilme peale. Wenemaal olid skoutismi isadeks keiserliku kaardiwäe ohwitserid ja ka muil wälismail juhiwad skoute mitte pädagoogid, waid endised ja praegused sõjawäelised ülemused. Eks figureeri meilgi skoutide eesotsas admiralid, kindralid ja — vähemate osade juhtidena kolgatagused komendandid.

Meieaja sõda, tuges teaduse ja tehnika wiimase sõna peale, nõuab sõdurilt laialdasi eriteadmisi ja tehnilist wilumust. Seda kindlam wõit, mida suurem sõduri tehniline haridus. Seepärast püüdsid kõik riigid juba enne ilmasõda wõimalikult rohkem noori

asjale ligi tõmmata ja neile sõjalist wilumust külge pookida. Riigi kulul asutati huigalisi skoutkoole ja -klubisid, kus peale muu ka rohkesti kaartide joonistust, signalisatsiooni, sõjariistu ja muud sellesarnast tundma õpiti. Puhkes sõda. Neutraalsetes riikides, kus julgeoleku kaitseks ka suuri sõjavägesi peeti, täitsid skoudid warstigi politsei kohuseid ja wõtsid kui wilumad sõjateenistusest osa nooremate ülematena. Sõdiwates riikides saadeti esimeses järjekorras skoudid wäerinnale, et „kaitsta isamaad, mis skoudi ülem

kohus“, nagu ütleb üks skoutide seadus samuti, nagu ütleb teine skoutide seadus: „Kõigi maade skoudid on wennad!“

Saabus rewolutsioon Wenemaal. Ja oktoobriwõidu elustawad lained ulatasid igasse ilmakaarde, igalpool wastu kajades. Kodanlus mobiliseerus, et hoida ülal enda kõdunewat keha. Ja siin esinewad skoudid igalpool kodanluse truude käsilastena, olgu see „spartakistide“ rahutustel ehk Itaalia fascistide määratsustel. Ei olnud ka meil lugu parem. Eesti skoudid tarwitati esimeste lööksalkadena töörahwa rewolutsiooni

[1921. a. detsembris wahetuswangidena Nõukogude Wenemaal väljasaadetud kommunistid.

1) Gustaw Tuuberg. 2) Wold. Lorents. 3) Helene Liiw. 4) Alma Kämp. 5) Mihkel Hoop. 6) Marie Kütt. 7) Iwan Kassalowitsch. 8) Juhan Mikita. 9) Karl Waldek. 10) Rud. Eindorf. 11) Juh. Ahwen. 12) Wold. Hammer. 13) Mihkel Siinor. 14) Helene Tippe. 15) Joh. Metsaots. 16) Marie Ustaw. 17) Erna Sarens. 18) Anna Leeto. 19) August Timse. 20) August Subi. 21) Paul Schütz. 22) Marie Reinbach. 23) Aug. Krookus. 24) Olga Wachman. 25) Marie Asu. 26) Elisabeth Berlok. 27) Helene Kuppak. 28) Rihard Mirring. 29) Aleksander Wegner. 30) Karl Wäljaots. 31) Eliise Roplik. 32) Paula Hwostkowa. 33) Mart Reino. 34) Georg Kreuks. 35) Aleksander Sarnit. 36) Wladimir Bogdanow. 39) Rihard Anslaud. 40) Peeter Lempo. 41) Miina Solts. (Pildil puudub samas partiis väljasaadetud Anna Luuberg, kes oli surma mõistetud, mis otsus eluaegseks sunnitööks muudeti).

Pildil olejatel oli kunni väljasaatmiseni wangis istunud 53 aastat ja 5 kuud; sellest eeluurimise wangistuses 16 aastat ja 5 kuud. I. Kassalowitsch, K. Mäljaots ja M. Siinor olid mõistetud eluaegseks sunnitööle. Väljasaadetutest oli 9 eelurimisaluseid, teised 29 olid mõistetud sunnitööle 227 aastaks. Kõige kauem on neist wangis olnud R. Anslaub — 3 aastat ja 2 nädalat.

mahasurumiseks. Kord jutustab veel ajalugu õudseid lugusid, mis korda saatsid „öökullide“ rühmad töörahwa kallal. Igatahes näitasid wiimased aastad, et kaitseliidu rühm ja skoutism täiesti sarnaste omadustega üksused on.

Jättes tähelepanemata igasugused sihilikud püüded — näidata skoutismi idealiseerituna, wõttes arwesse ainult tege likkust, peab tunnistama, et skoutism oma esimesest õpetunnist Aafrikas midagi õppinud on ja oma eesmärki ikka ja jälle alamohwitseris ja sandarmis näeb*).

Skoutide organisatsioonid olid wähe malt wiimase ajani hulgalised; skoute loeti sadatuhandetega. Praegu aga on seal suurt tagasiminekut märgata. Ka Eestis kahaneb skoutide arw otse kohutawa kiirusega, kuigi Pätsi ja Baueri walitsus sellele liikumisele Eesti markade seeriumi naha alla pritsib. Ja wõib kindlas-i oletada, et skoudid kui masseline organisatsioon, meil warsti wälja sureb. Milline oleks skoutliikumise „tooresmaterjal“?

On tõeasi, et suurem hulk jõukate lapsi, keskkooli kaswanidikke on tulised skoutismi poolehoidjad. Ent see lõks pole nende jaoks. Siia püütakse noori wabrikust, kontorist ja poeleti tagant. Et töölisnoorsugu skoutismi lõksu meelitada, paneb kodanlus kõik rattad käima. Walitsus abirahatab skoute hiiglasummadega ja jagab neile kuubi ning saapaid. Raudteewalitsus sõidutab omi ja wõõraid skoute poolmuidu. Kodanlised organisatsioonid teewad skoutidele suure wiisilisi annetusi. Omawalitsused on üliwastutulelikud harjutuskohtadega. Skoutismi reklameeriwad papid kirikus ja õpetajad koolis, wabrikandid ja meistrid wabrikus (tuleb ainult mee le tuletada neid kümneid tuhandeid, mis hiljuti ühe Tallinna wabrikuwalitsuse poolt

*) Kaitstakse skoutismi harilikult „halwa aja“ mõjuga ja püütakse selgeks teha, et „raamatu skoutism“, s. o. skoutide seadused ülihead olla. Ning tõesti paistab neist mõni kenana. Tuleks aga küsida, mis kasu meil kirjustrükitud paberist siis on? Leidub ju muidki paberisse jäänud häid seadusi, olgu nad siis piiblis ehk me wabariigi põhiseaduses. Mis puutub aga „halba aega“, siis loeti ju see juba siis möödunuks, kui tööliste palgakärpimine päewakorda tuli.

noorseppadele reisirahaks kingiti). Sarnast suurejoonelist kihutustööd ja äraostu ei tehta muidugi mitte kodanliste noorte pärast, kellest nende warandusline seisukord küllalt sõnawõelikud karjalambad on teinud nüüdses ilmakorras.

Tõele au andes peab ütleva: kodanlus teab, et noorsugu — see on tulewik. Ning ta tarwitab kõiki wõtteid, et aga oma taskukaitsjaid — skoute ülalwee hoida. Kodanlus teab ka, et töölisnoorsoo seas skoutismile wastu astub tugew klassi instinkt, teab proletaarlise noorsoo seisukohta imperialistlike sõja ja praeguse ühiskonna wastu üldse. Seepärast püüab ta teha kõik, et halwata proletaariist noorsoo liikumist. Ja leidubki, õnnetuseks neid, töölisnoorsoo hulgast, kes endi äraeksitada lasewad skoutide märgikestest ehk kõlawatest sõnadest ja proletariaadi asjale selja keerawad.

Kodanlise ilmakorra kaitsmisel on ja jääb skoutism praegusel kujul kodanluse kätes tähtsaks teguriks, mille kohta töölisnoorsugu täiesti teadlik olgu!

* * *

Oletame, et skoutide seadused on üli-ideaalsed; oletame, et skoudid neid täpselt täidawad. Oletame, et nad tuhandeid jälle elu-kloaaki wigastawate wäljenduste käest peastawad. Kuid elu ise, mis löi tarwiduse „peastjate“ järele, eks jäänud see puutumata? Eks kao selle elu kuristikku jälle uued ja uued tuhanded, kes kõik peastetud ei saa!

Ning tuleb wälja mingisugune mõtetu, loll arusaamatus. Tuhanded kaunid inimesed ohwerdawad oma energia, elujõu, et „peasta“ langenuid, et olla toeks nõrkadele, ent lõppude-lõpuks näed elu endiselt parastawalt naerwat. Sest „peastjate“ peawiga on see, et nad hoolitsewad kannatawa inimese eest, jättes tähelepanemata kannatawa elu, kannatawa ühiskonna; jättes tähelepanemata inimesi ümbritsewate julmide nähtuste põhjused.

Nad tormawad wõitlusse üksikute pahedega ja jäta wad rahule nende pahede sünnitaja, praeguse kapitalistlike korra. Ja see, et need „peastjad“ ilmuwad wõitluses iganenud ilmakorraga mitte ülesehi-ajatena, waid paikajatena, see on otsatu suur kuritöö nendest!

Praegust ilmakorda wõime wärrelda

mädanewa sooga, mis laotab laiuli lugematuid haigusid. Inimesed ümbruskonnas põewad, surewad ning muudawad oma korjustega õhu weel kihwtisemaks. Ja siis leidub aga häid inimesi, kes waesekeksi haletsewad, rohitsewad, rawitsewad ja matawad, palju jüuawad. Ja nii lõpmatuseni.

Kas ei oleks kõigest sellest walusam, hädaohu sünnitaja mädasoo umbeajamine ehk ärakuiwatamine? Ilmtingimata oleks see parem!

Ent kõik need „peastjad“ — skoudid, sinised ja punased ristid, peastearmeed, patsifistlistlised internatsionaallid, rahwasteliit — kõik need igatwäerwi Don Kihotid aidates nõrku ja püüdes kaswatada tugewaid, jätawad puutumata nõrgestaja ja wigastaja — nüüdse iganenud ühiskonna. Aitawad üksikuid, kuid ei suuda keelda, et see mädanew

elu tuhandeid ikka ja ikka enda soppa ei kisuks. See on ainult jõudude raiskamine ja paljude lihtsameelsete ärakiskumine nende otsekoheste ülesannete juurest.

Me, noored proletaarlased, tunneme praeguste õigusliste ja majandusliste wäärnähtuste põhjuseid. Me püüame üles ehitada uue ühiskonna, luua uusi wäärtusi, maksuma panna uued poliitilise ja majanduslise elu wormid. Me ei taha paigata wana. Waid me tahame wana ühiskonna maha kiskuda, et luua uut, et anda sellega inimkonnale wõimaluse elada õnnelikku ja helget elu.

Seltsimehed, me ei taha olla poolikud pahede pehmendajad, me tahame olla armunud wõitlejad nende põhjuste vastu, mis neid pahesi ellu kutsuwad!

Inomai.

Noorte maaproletaarlaste organiseringine olgu meie tähtsam ülesanne!

Iga noorproletaarlase ees seisab ääretu ja awar tegewuspõld maatöölise kihi näol, kes alles organiseerimata, ja sellepärast weel aru ei saa oma suurest tähtsusest, mis ta proletariaadi klassiwõitluses edendab.

Praegusel terawal klassiwõitluse ajajärgul pole ka maaproletaarlane rahulikuks pealtwaatajaks jäänud, waid wõitlushüüd on ka tema juure tunginud, ka tema on sunnitud olnud oma kui inimese õiguste eest wälja astuma. Aga arenemistingimised maal on teistsugused, kui linnas, sellepärast peame meie endi tähelpanu pöörama maaproletariaadi ja eriti just noorte peale, et nende klassiteadwust tõsta, et neist kasulikud liikmed proletaarlaste klassil wõrksuksid.

Wõrreldeis linna- ja maatöölise, ei leia meie neis olulist wahet, sest mõlemad on kurnatud ja ägawad ühilasi raske surwe all, aga waimlises arenemises on wahe märgataw: kuna esimene teadlikult oma tulewiku eest wõitleb ja organiseeritult wälja astub, wiibib teine alles hämaras teadmatuses. On asjatanutta maatöölise wäheste klassiteadwuse üle, waid eestkätt peame parandama ja looma neid tingimisi ja võimalusi, mis ta klassiteadwust suurendada aitaksid. Selle suure töö juures peame meie,

noored proletaarlased, kõige jõuga abiks olema. Maa noorsugu on see ala, kus meie töötama peame: aitame temale paremat kirjandust muretseda, mis ta silmaringi laiendaks; püüame temale selgitada, et ta mitte sõnnik pole hallparuni wäljade jaoks, waid et ta elu suurte ülesannetega seotud on; meie oleme temale eeskujuks, waimustame teda ja kisume endiga kaasa. Noor maaproletaarlane ei ole tuim — ta on wastuwõtlik, teda võib waimustada ja klasseiteadlikuks proletaarlaseks teha. Iga ärganud maaproletaarlane maal pühendab selleks oma jõu!

Kui inimene raske elu all ägab ja wäljapääseteed ei leia, kui ta asjata sellel maailmalt tröösti otsib, sest et tal ideed oma klassi tulewikust puuduwad, siis hakkab ta peasemist ootama pilwetagusest riigist, kus ta peale surma kõiki mõnuseid maitsta pidada saama, ehk jälle uimastab ennast kibeda mürgiga, et natukesekski ajaks muresid unustada. Sellepärast töötasid ja töötawad praegugi kirikud ja kõrtsid käsi käes. Usulise märatsemise vastu maanoorte hulgas peame meie energilist wõitlust pidama. Et iga tilk wabariigi porujommi noore töölise tugewamini oma ahelate külge kinni joodab, seda

peame meie temale selgèks teha saama.

Meie puutume maanoortega kokku töö juures, lõbustuskohtades, kiige all ja mitmes muus kohas. Kokku puutudes äratame temas uinuwad ideed! Üks ei saa palju teha, aga ühendatud jõul edeneb töö. Igaüks püüdku jõudumööda! Tiikadest kasvavad jõed ja mered. Kui töölisel on idee ja kindel siht, siis ei murra teda enam kodanluse purihambad!

Praeguse tööstuskriisi ajal on maatööliliste arv linnatööliliste kulul kasvanud, selle tõttu aga ka rohkem klassiteadlikumaks läinud ja arenenud, sest linnast tõi tööline enesega kaasa ka

uued waated, mis ühtlasi vähemarenenud kaasa kiskusid ja silmi awada aitasid. Endisel ajal vastuoksa walgusid maatöölised linna. Energiline maatööliline, kes mõisahärrat orjata ja moonakaks hakata ei tahtnud, ruttas linna paremaid töö- ja elutingimisi otsima, mida siis ka kiiresti arenew tööstus esitsa pakkuda wõis.

Noormees wiskas saha, ütles mõisaks aadressil weel mõne ähwardawa sõna ja läks linna poole rind täis kõigemagusamaid lootusi, pea täis unistusi ja õhulosside plaanisid, käed tugewad ja keha täis noorust ja jõudu. Nende abil lootis ta rikkaks meheks, miljonääriks,

1922. a. jaanuaris wahetuswangidena Nõukogude Wenemaale wäljasaadetud kommunistid.

Esimene rida — istuwad (pahemalt poolt paremale): Paul Annuk. Liidia Iwanowa. Slate Kushnerjowa. Luisa Hansing. — Teine rida: Irina Adamson. Anna Heilberg. Amanda Riisberg. Jaan Peterson. — Kolmas rida (seisawad): Marta Eisman. Klaara Tiiman. Woldemar Teppih. Mihkel Sai. Rosalie Lipsberg. Georg Kreuks. Leonhard Tiitsen. — Neljas rida: Gustaw Pürman. Juhan Tiiman.

Pildil olejatel on kunni wäljasaatmiseni wangis istunud 22 aastat ja 11 kuud; sellest eeluurimise wangistuses 13 aastat ja 4 kuud. L. Iwanowa oli mõistetud eluagsele sunnitööle. Wäljasaadetutest oli 6 uurimisaluseid; teised 9 (peale sm. G. Kreuksi) olid mõistetud sunnitööle 62 aastaks ja S. Kushnerjowa — surma. L. Tiitsen on uuesti Tallinnas wangis.

majade omanikuks ehk suureks asjameheks tõusta. Rikkaks meheks saada oli ta ainukene soov ja püüd. Ta ei tunnud klasside wahet. Proletariaadi wõitlus inimkonna parema tulewiku eest oli temale wõõras. Tal puudus idee peale isiklise egoistlise nõndanimetud „haljale oksale jõudmise idee“.

Ehk jälle noor maaneiu, sauniku wõi moonaka tütar, kel ka seda lootust polnud, et perepojale mehele saaks, ruttas linna weel suuremate lootuste ja ihaldustega, kui noormees enne teda. Kes neist ei ihaldanud mitte kuninga ehk vähemalt kindrali prouaks saada!

Aga elusaatus „nõõgib“ inimest. Elu mängib inimesega, just nagu wallatu kass surmahirmus tuksuwa hiirega: laseb teda kord juba oma igatsustele nii ligidale jõuda, murrab teda aga siis seda hullemini ja häwitab hoopis. Suured lootused petsid inimesi. Rikkaks sai mõni üksik tõusik.

Warsti tabas õnnetus meie „õhulosside inseneeri“, raske töö kurnas jõu ja terwise, haigused ja rasked mured häwitasid haljale oksale jõudmise lootuse. Enam ja enam sai töörahwale selgeks, kui naeruwääriline on püüd ükskord waewa ja töö läbi rikkaks saada. Sootuks häwitasid tööliste peast sarnased mõtted kodanluse poolt korraldatud tapatalgud, mis terve ilma häwitasid ja tööinimese raske higi ja waewaga korjatud waranduse natukese ja rahakopikad korruga nullideks ja Eesti pennideks tegid.

Need raskesse seisukorda sattunud tööliselised märkasid peagi, et nad mitte üksi ei ole, waid et neil sajad ja tuhanded

kaaskannatajad on. Töörahwas ärkas ja ühines. Sai klassiteadlikuks. Hakkas wõitlema oma parema tulewiku eest. Mitte üksikult iseene, waid terve töörahwa, terve inimesesoo wabastamiseks ahelatest.

Nii arenes, täienes ja kaswas Eestis see kiht, mille olemasolemisest Koodi-Jaan mõned aastad tagasi weel midagi teada ei tahtnud, kelle peale nüüd aga paljas koot enam ei taha hakata. Eesti proletariaat peab paljugi weel arenema ja kes teab, missugused hädaohud ta weelgi peab üle elama, enne kui ta walitsewaks klassiks jõuab, sellepärast on wõrsuw noorsugu meile eriti tähtis, on tähtis, et noor maaproletaarlane mitte enam sarnaste waadetega ellu ei astuks nagu isa enne teda, et teda mitte üksi raske elu wõitlema ei õpetaks ja teadlikuks ei teeks, waid et ta juba elu algul teaks oma saatuse ja teaks oma ülesanded selle proletaarlaste neetud saatuse häwitamiseks.

Noore proletaarlase saatuse kohta lapsepõlwest saadik kindlaks määratud: ta ei tea küll weel, millal ta kosja läheb ja mitu uut soldatit ta tulewasele Pätsile muretseb, aga see okkiline tee, mida ta sammuma peab, on algusest peale enam-wähem selge. Kes määrab meile selle kurwa saatuse? Meie ise! Nagu pilkawalt küllaks see sõna meie kõrwus, nagu pilkaks see meid, kes meie alles noored ja kel weel nii palju julgust ja jõudu südames. Aga meie ei nuta! Meie nimi on legion, sest meid on palju! — hüüame meie, kogudes werd ja jõudu endi ridadesse ja ühendades töörahwast ühise punase lipu alla!

O. H a k a s.

Noorsoo liikumine Eestis ja wälismaal.

Töölisnoorsoo koosolek 23. aprillil s. a.

Esimesena kõneleb sl. K l e m e n t i töölisühisustest ja töölisnoorsoo majanduslikust wõitlusest.

Sl. Klementi selgitab noorte komisjonide loomist ja noorte tööliste ühisustesse organiseerimist. Toob näiteid, missuguses raskes olukorras peawad noored tööliselised, õpipoisid ja naistöliselised töötama. Arendab noorte töökaitse seaduseid ja rõhutab, et praegune walitsus neid ei teosta.

Sms Lauristin toonitab töölisnoorsoo ajakirjanduse tähtsust ja kriiputab alla, et noored peawad tingimata „Noort Töölist“ toetama waimliselt justkui aineliseltki. Ta tuletab weel meele 1. mai tähtsust ja rõhutab, et kõik noored peawad just need olema, kes tööliste püha wääriliselt hindawad ja näitawad omi hulki, et kodanlus wäriseb.

Sms K ä g u paljastab haridusministri kristlikke tsirkulääre ja toonitab, et bauer ongi maamees.

Läbirääkimiste puhul keegi sõna ei võtnud vastuwaidluseks. Kõnelejate poolt avaldatud mõtted kiideti aga heaks.

Koosolek lõppes Internatsionaali laulmisega. Waimustusega lauldi veel „Punast Lippu“ ja minnes „Warschawjankat“.

Noored lahkusid ülewas tujus.

Haridusminister koolinoorsoo liitu kätkestamas.

„Waba Maa“ tõi niisuguse teate :

„Teatawasti pidi lihawõttepühade ajal Tallinna koolinoorsoo keskliidu asemikke-kogu kokku astuma mitmete küsimuste arutamiseks, eriti just, mis Wiljandi kongressi puutuwad. Kuid nagu kuuleme, on haridusministeerium lubapalwe tagasi lükanud, toonitades, et temal weel asemikke-kogu kohta põhimõttelist otsust wastu pole võetud. Seega on siis asemikke-kogu kokkutulemine määramata aja peale edasi lükatud, senni kui haridusministeerium arwab heaks põhimõttelist seisukohta võtta“.

Kust on tulnud haridusministril see wajadus Koolinoorsoo liidu asemikkude-kogu kohta „põhimõttelist otsust“ wastu võtta? Kas ei ole liidul haridusministri allkirjaga kinnitatud põhikirja, mille par. 11, 17—21 täpisealt ära määravad asemikkude-kogu kui liidu administratiiv-asutuse niihästi praktiliselt kui ka „põhimõtteliselt“!

Ent nähtawasti ei ole mitte ainult diplomaatidele, waid on ka haridusministrile keel antud, et oma mõtteid warjata. Asi seisab Koolinoorsoo liidu likwideerimises.

Ja üks esimestest tegelikkudest samudest selles liidu likwideerimises ongi haridusministri keeldumine asemikkude-kogule luba anda kokkutulemiseks.

Keskkooli direktorite konwerents ja haridusnõukogu koosolek otsustasid mõlemad — liit maha matta. Kas tahab Bauer matustega oodata kunni käesolewa kooliaasta lõpuni? Wäga peenetundeline herra! Peenetundeline, nagu kõik need, kes paremaks peawad nurga tagant kallale tungida...

Meie wõitlushüüd olgu: Koolinoorsoole kõik kodaniku-wabadused, mis põhiseaduslikult „igale“ kahejalgsel Eestis „kindlustatud“ on.

Herra Bauer ja Prantsuse weinid.

Ka noorsoo karskuse-kongressi on haridusminister ära keelanud. See ei üllata kedagi, kuna juba üldiselt tuntud on, kui punaseks ta hari läks, kui kusagil „koolilapsed“ Prantsuse weinilepingu wastu protesti awaldasid.

Meie teame, et karskuse jutlustus kodanlikes ühiskonnas ei ole muud kui wee kandmine sõelaga. Sest see suurepäraline ühiskond tõukab inimese iga-suguse uimastusaine tarwitamisele. Aga siiski jääb faktiks: patriootilised winditamised wabariigi aastapäewal ei sega koolitööd teps mitte. Kuid karskuse-kongress segaks, sest — ehk peetakse seal kõne Prantsuse weini wastu?

Kes hüüab ühes haridusmin. Baueriga: Elagu kroonuwiin! Elagu Prantsuse weinid! — Iga kõrts ja restoraan hüüab sedasama. Ka need Baueri taewaliitlised parteiwennad, kes „Eliase-sõidu tegid, hüüdsid seda — enne later-na posti otsa ajamist autoga.

Läks...

„Uudismaa“ toimetaja Aleksander Juhanson on sellest ametist lahkunud, nagu kodanline ajakirjandus teatas. Oli wist see wikerkaar-wärwilinegi liig „punane“ Bauerile. Ja ta läks... läks ilma katsetki tegemata wastu panna. No jah, seisab ju terve pikk elu weel ees. Ja — eks me näe, mis suhtes see nooremehele tulewikus kasulik on, et läks...

Wiljandi koolinoorsoost.

Wiljandi koolinoorsoo liidul on olnud olnud paar koosolekut peale IV. kongressi. Wiimane koosolek oli 5. märtsil s. a., kus olid harutusel IV kongressi resolutsioonid. Wiistsajast liikmest oli kõigest 6—70 liiget kokku tulnud, kõik enamasti tagurlised wäikekodanluse wõsukesed. See suur koosoleku enamus tunnistas resolutsioonid kõigi oma heade ja halbade külgedega „Sakala“ suhtes ebadõigeks ja sõnade mulinaks, millest ükski aru ei saawat. Ainult skoutide juures peatati rõhkem ja arwati see otsus Naroo-wa-taguste töö olewat. Sest skoute ei tohtiwat kunagi eitada, see liikumine olewat rahwusline ja nendele maaliidu wõsukestele mitmeti kohane. Ja sellepärast jäeti skoudid kõige oma koosseisuga koolinoorsoosse.

Liidu juhatusel on kõik ärksamad noored lahkunud.

Koolinoorsoo liit ja skouidid töötavad koos „sinasõbradena“. Liidu osakonnad on täitsa surnud punktil.

Enamjagu töölisnoorsugu hoiab eemale sellest kõdunewast talu-„tite-keste“ organisatsioonist. Olgugi, et mõned neist skoutideks ja liidu liigeteks on, aga mitte selleks, et edendada skoute rahvuslisel alusel ja liidu praegust tegewust toetada. Waid meie, sauna-meeste ja wabrikutööliliste pojad ja türed teame, et kõik need skoutingud ja muud ühingud on taltsutamise puurideks, kus tahetakse meid kodanlise korra koduelewantideks kaswatada.

Ärgem laskem endid eksitada, waid töötagem skoutingus ja mujal selleks, et tuua oma ridadesse ka neid kodanlisi noori, kes aru saawad oma juhtide surwepoliitikast.

Elagu Wiljandi noored töölised!

P—geeny.

Roosna-Tammikult.

Meil on ka noorsoo selts. Harilik wäikekodanlise waimuga läbiimbunud pereemandate ettewõte. Waba waimu kardetakse meil kui dünamiiti. Liikmete juurewiimisel sõelutakse kandidaadid peenelt läbi, et sisse ei satuks, kes seltsile „häbiks“ wõiks olla. Nii arwati see häbiks olewat, et üks kirjaoskamata talutüdruk tahtis seltsi liikmeks astuda. Teda ei wõetud wastu. Kuid siiski on seltsil väga kõlaw nimi — noorsoo arendamise selts. Keda seal arendatakse? Perepoegi ja tütreid.

Noored töölised — popside ja mõisatööliliste pojad ning tütreid! Meid ei wõeta sinna seltsi wastu häbenedes meie wähest kirjaoskamist. Kuid mitte see pole põhjus. Meie oleme proletaarlased, seepärast ei wõeta meid sinna wastu.

Asutame oma ühisuse juure noorsoo komisjoni ja kogume endid. Näitame nende mammatütretele, mis proletaarlased oskawad ja suudawad teha. Käed külge!

Popsi laps.

Kommunistliku noorsoo Internatsionaali kolmas konwereits 18.—29. märtsil s. a.

18. märtsil s. a. awati Moskwas Kommunistliku Noorsoo Internatsionaali kon-

werents (Rahwuswahelise büroo istang).

Teise kongressi otsust mööda wõtawad sellest konwerentsist 17 suuremat ühingat osa. Selle konwerentsi wõimupiirkonda kuulub K. N. I. T. K. ja üksikute ühingute tegewust hinnata. Teisest kongressist möödnud aja wältel — piinlikult T. K. ja üksikute maade ühingute tegewust sõeluda, näidates puudustele — konwerents märgib ära edaspidised wäljawaated.

Konwerentsi päewakorras oli 11 punkti — nende arutamine nõudis 11 päewa. Konwerentsi aja pikkus annab tunnistust sellest, et igat küsimust piinliku hoolega ja tähelepanuga järele kaaluti. Baltimaade ühingud (Eesti, Läti, Leedu) saiwad kokku ühe hääle ja wõiswad konwerentsile ühe esitaja saata.

Esimeses päewakorra punktis oli sms Sinowjewi aruanne:

„Komintern ja tema lähemad ülesanded“.

Sms Sinowjew peatas pikalt ja täpipealselt hiljuti lõppenud Kominterni konwerentsi otsustel ja osalt ka III kongressi otsustel. Kui III kongress seadis ülesse loosungi massidesse, siis näitas hiljuti lõppenud konwerents nendele abinõudele ja teedele, mil wiisil seda masside juureminekut tuleb korraldada. Ühise wäerinna küsimuses tekkisid kõige elawamad waieiused. Lõpuks wõeti ülemineku resolutsioon wastu, kus tunnistati Kominterni tegewus õigeaks. Resolutsiooni wastu hääletasid Prantsusmaa ühingu esitajad, põhjendades sellega, et nemad on samaseski arwamises, milles oli partei esitaja Kominterni konwerentsil, nimelt ühine wäerind tuua Prantsusmaal kommunistlikule liikumisele ainult kahju.

Järgmine päewakorra punkt oli sms Unger aruanne N. K. I. T. K. tegewuse kohta.

Aruande peensuste peal ma siinkohal peatama ei jää, see wõtaks palju ruumi ja teiseks on temast „Noorsoo Internatsionaali“ ridadel kirjutud. Süüdisusi T. K.-le tegewusetuse ehk mitte õige poliitilise liini kohta ei tehtud. Lääne-Euroopa smd mainisid waid ainult seda, et T. K. otsused ja informatsioonid jõuawad suure hiljaksjäämisega ühingute keskkohdadesse, mille tõttu mitmed kampaaniad hiljaks jääwad. Kuid siin on peajasjalikult asja tehniline külg süüdi.

Selle kõrvaldamiseks tuleb tulewikus rohkem tähelepanu pöörata. T. K. te-tegewusekohta wõeti resolutsioon wastu, milles tema tegewus rahuloldawaks tunnistati.

Peale sms Schüleri aruannet majanduswõitlusest — wõeti kahed põhilauseid wastu, ühed legaalsete ühingute ja teised illegaalsete — tarwis. Nende põhilause wälja töötamisel oli silmas peetud sel alal saawutud kogemusi. Põhilausestes kriipsutakse weel kord alla — ühingud wõiwad ainult siis massilisteks organisatsioonideks saada, kui nad energilist wõitlust peawad noorsoo majandusliste huwide eest. Noorte sektsioonide loomist am-ühisuste juure otsustas konverents põhjusemõttelikult eitawalt — erandid ses suhtes tehes ainult üksikute juhnumistel, silmas pidades olukordi — organiseerida wõib neid ainult T. K. lu-baga.

Järgmise punktina sms Ziegleri aruanne poliit-hariduslise küsimuses. Aruandja peatab pikemalt nende wigade peal, milliseid olid üksikud ühingud poliit-hariduslises töös teinud.

Illegaalsete ühingute kohta mainis aruandja seda, et neis tuleb poliit-hariduslist tööd sagedasti korraldada, majanduswõitluse organaides. Selle küsimuse kohta wäljendasid saadikud lähemalt omi mõtteid waielustes, mis ka wastu wõetud põhilausestes arwele wõeti.

Eraldi punktina on päewakorras wae-nuliste organisatsioonide küsimus; sms Shatskin refereeris seda küsimust, milles ta mitte üksi 2 ja 2½ Internatsionaali ei puudutanud, waid puudutas ka isamaalisi noorsoo organisatsioone. Esimeseks sammuks nende töölisnoorsoo hulkade oma ridadesse tõmbamiseks, kes 2 ja 2½ Internatsionaali ridades sammuwad, on Noorsoo Kominterni osawõtt Kolme noorsoo internatsionaali ühisest nõupidamisest, mis oli Berliinis märtsi kuul. Isamaalistes ühingutes töötades peame seal kõige energilisemalt tööd tegema selleks, et näidata nende ühingute reaktsioonilikkust ja teiseks tuleb kom. n. organisatsioonidel tööd korraldada nii, et see wastaks noorte hinge-elule, s. t. töö peab tõsiselt noori huwitama — selle kohta wõeti eraldi põhilauseid wastu.

Ühise wäerinna küsimuses ja eraldi noorsoo suhtes siin peatama ei jää, sel-

lest on „Noorsoo Internatsionaali“ weergudel mitmel korral kirjutud.

Huwitaw ja tähelepanuwäärt oli sms Shõnhaari aruanne kirjastuse üle. Kirjandus on paremaks agitatsiooni abinõuks legaalses töös kui ka illegaalses töös, sellepärast tuleb temale kõige rohkem tähelepanu pöörata. Selle küsimuse kohta töötati põhilauseid hulga praktiliste näpunäidetega wälja, sellepärast tuleb seda küsimust eriarthikli järgmises numbris walgustada.

Sms Ziegleri Zeitlini aruanne Wene Kom. Noorsoo Ühingu kohta kandis suurelt osalt informatsioonilist laadi. II. kongressi ajal ei olnud W. K. N. Ü-1 Lääne-Euroopa kom. noorsoo ühingutelt midagi õppida, kuna aga nüüd ühingu seisukord põhjalikult muutunud on, sest uue majandus-poliitika ajal Wenemaal töötab W. K. N. Ü. peaaegu samasugustes tingimusteski, kui Läänes ja töö Wenemaa ühingu kannab sama laadi, mis Lääneski, siis tuleb Wene ühingu Lääne seltsimeeste saawutusi silmas pidada ja kasutada.

Sms Ungeri aruandes organisatsioonilise küsimuses oli suurt tähelepanu illegaalsete ühingute organisatsioonilise struktuuri peale pööratud.

Antimilitaristilise propaganda küsimuses, wõeti sellekohased põhilauseid wastu (neid ei awaldata); aruandja sms Dorio tähendas, et seda tööd tuleb ka kõigil legaalsedel ühingutel illegaalselt teha.

Wiimase päewakorra punktina oli päewakorras spordi küsimus. Sms Larson tähendas aruandes, et noorsugu paljudes juhtumistes spordist waimustud ja et kodanlus kasutab seda reaktsioonilise sihiga ära. Sellepärast tuleb spordi peale suurt tähelepanu juhtida. Selge on, et illegaalsedel ühingutel tuleb seda tööd teisele plaanile jätta, sest on asjata ühingu jõude pillata.

Päewakorra mitteametlikus punktiks olid mitmesugused küsimused. T. K. esitaja esineb informatsioonilise aruandega T. K. koosseisu kohta. Tähendab, et T. K-st lõpulikult lahkunud on smd Münzenberg ja Tatarow ja osalt sms Lekai, nende asemele astuwad T. K-sse Wenemaal sms Zeitlin ja kaks smst Lääne-Euroopast.

Et lähemal ajal tihedamat sidet korraldada Ameerikaga ja Tscheho-Slowaa-

kiaga — otsustati kutsuda neist organisatsioonest esitajaid T. K-se.

Peale selle tähendas sms Ungern, et T. K-l on kawatsusel lähemal ajal kokku kutsuda illegaalsete ühingute nõupidamine.

Konwerents lõppes Internatsionaali laulmisega.

Selle konwerentsi lühikest kirjeldust lõpetades peab tähendama, et sellel oli rohkem tähelepanu pööratud illegaalsete ühingute peale, kui II-sel kongressil.

Peaaegu kõigis põhilausestes on eraldi punktid tähendustega, kuidas tuleb tegutseda illegaalsetes ühingutes, mida isegi sms Ungern aruandes T. K. tegevuse üle, toonitas.

—R—

Töölisnoorsoo seisukord Nõukogude Wenemaal.

Oktoobri rewolutsioonist saadik on töölisnoorsoo seisukord Nõukogude Wenemaal tuntawalt paranenud. Iseäranis palju on ära tehtud töölisnoorsoo tarwis töökaitse alal. Keisri walitsemise ajal ei olnud töökaitset olemaski, kuid rewolutsioon muutis põhjalikult selle seisukorra ja praegusel ajal on igas ametiühisuses nõna nimetatud töö inspeksioonid olemas, milles W. K. N. Ühingul oma esitajad on. Töökaitse inspektorite ülesandeks on walwata töölisnoorsoo töökaitse dekreetide ellu wiimise üle.

Et selget pilti saada töölisnoorsoo olukorra paranemisest, selleks toome siinkohal mõned arwud. Kõige pealt said wabastatud tööst kõik alaealised kunni 14 aasta wanuseni (keisri walitsemise ajal mõnedes ettewõtetes töötasid noored alates isegi 8 aasta wanadusest), mille tagajärjel võib praegu töölisnoorsoo keskmist wanadust määrata 16 aasta peale. Mis puutub tööpäewa kestwusse, siis peab ütleva, et enne rewolutsiooni mingit wahet ei tehtud täiskaswanu ega noore töölise tööpäewa pikkuse wahel. See wahet mõis kõige enam pool tundi suur olla, kuid praegusel ajal peale rewolutsiooni, on wahet kõige vähemalt kaks tundi. 14 ja 15 aastased noored töölised töötawad päewas ainult 4 tundi. Kuid töölisnoorsoo olukorra paranemine ei seisa mitte üksi tööpäewa kestwuse lühenduses, waid see on ka iseäranis tähelepanudaw tööpalgas. Enne rewolutsiooni olid noorte töölise palgad waewalt 30—40% täiskaswanute töölise palgast, kuna nüüd noorte

töölise ja täiskaswanud töölise palgade wahel wahet peaaegu ei olegi. Tingitud sellest ei ole ka töölise noorsoo toitmine, waatamata üleüldisest töölise klassi majandusliku seisukorra halwenemisest, mis on tekkinud maa majanduslikust lagunemisest koduõija tagajärjel, halwenenud, waid just wastupidid. Kõik töölisnoorsoo arstlised järeelwaatused näitawad meile selgesti, et noorsoo toitmine on tuntawalt paranenud. Andmed tõendawad, et Wene töölisnoorsugu on hoopis paremas seisukorras, kui Saksa, Itaalia jne. töölisnoorsugu. Niisugused on proletaarse rewolutsiooni saawutused töölisnoorsoo suhtes.

Nõukogude walitsuse poolt Wenemaal praegul läbiwiidaw uus majanduspoliitika puudutab ka õige tuntawalt töölisnoorsugu. Nagu meie teame, on see uus poliitika sihitud kogu Nõukogude Wabariigi majandusliku elu terwendamisele ja tööstuse tõstmisele ja tema esimeseks eeltingimiseks on kõigi riiklikude ettewõtete ülewiimine „kaubanduslikule alusele“, töötamine majanduslikudel alustel. Selle tagajärjel on praegusel korral kõigis riiklikkes ettewõtetes personaali vähendamine käsil ja riigi ülespidamisel olewate isikute arwu vähendamine. Peale selle antakse ettewõtted, mille kasutamine riigile mitte kasu toowad, eraisikutele rendile.

See puudutab nüüd kõige pealt just neid töölise, kellel mingit tähtsust tööstuses pole, s. o. õppimata töölise. Kuid et töölisnoorsugu omas suuremas osas, kas õppimata ehk poolõppinud töölise hulka kuulub, siis peawad ka uue majanduspoliitika tagajärjed tema olukorra peale oma mõju awaldama.

Noortööliline teenib peaaegu niisama palju, kui täiskaswanudki, kuid selle juures on tema töö wiljakus (produktiivsus) 50—60% täiskaswanud töölise omast. Selle juures tuleb veel silmas pidada, et noortööliline töötab päewas ainult 5—6 tundi. Sellepärast on ka selge, et kui riigi ettewõtted püütawad niipalju kui wähegi võimalik vähendada enda tööliiskonna arwu, et siis ilma pikema jututa lahti lastakse need, kelle tööwiljakus ei wasta praeguse aja nõuetele ja nende seas on eestkätt just töölisnoorsugu. Niisamasugune asi tuleb ilmsiks ka rendile antud ettewõtetes. Eraettewõtja, loomulikult, püüab kasu

saada ja juba sellepärast peab enda ettevõttes ainult sarnaseid töölisi, kelle tööst ta kõige suuremat kasu saavutab ja sellepärast on siis ka eraettevõtjate poolt hulgaline noorte tööliste lahtilaskmine käsil. Statistiliste andmete järele on lahti lastud juba ligi 250.000 noort töölist. Ühenduses sarnase hulgalise töölisnoorsoo lahtilaskmisega kerkiwad W. K. N. U. ette uued, rutulised ülesanded.

Kuid missugused on siis need ülesanded? Mida tuleb W. K. N. U. ettevõtja noorte tööliste olukorra lahendamiseks? W. K. U. peab

1) aktiivselt osa võtma töölisnoorsoo lahtilaskmise protsessi reguleerimisest;

2) töölisnoorsoo tööskest tõstma, sest see on parem abinõu tema majanduslike väärtuse tõstmiseks ja tööstuse alalejätmiseks.

Selle kättesaamiseks tuleb plaanikindlalt töötada organiseerides wabriku ja tehaste õpilastele koole, kuhu peab tõmbama kõik noortöölised, nii ettevõtetesse alale jäänuid, kui ka lahti lastuid, et wiimaseid hoida lagunemisest.

Wiimane ülesanne on üks tähtsamatest mis praegu W. K. N. U. ees seisab. Selles sihis on ühing juba laialdaselt tegewusse astunud ja nagu W. K. N. U. 4-da kongressi aruandest näha, on seisukord praegu järgmine: „Kui tähelepanna seda, et wabrikute-tehaste õpilaste koolides õpiwad kõige vähem neli aastakäiku, siis võib üleüldist õpilaste arwu 170.000 inimese peale üle Wenemaa kindlaks määrata. Igas koolis peab õppima mitte alla 100 noore töölise, sellest läheb siis tarwis koole umbes 1.700. Kummi tänapäewani on awatud ainult 200 kooli ümber 32.000 õpilasega. Sellepärast seisab W. K. N. U. selles alal weel õige suur töö ees. Ta ei pea mitte üksnes wiima koolide arwu 1.700 peale, waid peab ka neis õpetamise tarwilikule kõrgusele seadma, neid sisemise organisatsiooni looma ja neid kõigi tarwidustega warustama“. Selle ülesande seadis W. K. N. U. käesolewal ajal esimesele kohale ja ta wiib selle läbi tihedas koostöötamises wastawate Nõukogude Wenemaa riiklikkude organidega.

—L—

Nõukogude Wenemaa.

Moskwa Nõukogu walimised.

W. K. N. ühingu nimekirjade järele

waliti Moskwa Nõukogusse 34 noorte ühingu liiget. Nõukogude Wabariigi põhiseaduse järele on Wenemaal noortel walimise õigus alates 18 aasta wanadusest. Walla ja kreisi täidesaatwatel komiteedel on õigus seda wanaduse tsensust weel alandada oma äranägemise järele.

Poolamaa.

Töötus on äärmiselt suur. Ametlikkude statistiliste andmete põhjal on praegu Poolas 150 tuhat töötut. Kuid wiimasel Seimi istangul majandusliku seisukorra harutamisel selgus, et tööta töölisi faktiliselt on 300 tuhat.

Metalltööstus seisab täiesti. Tekstiilitööstuses töötawad ainult 9 ettevõtet. Enam kui pooled söe- ja soolakaewanduse ettevõtted seisawad (Dombrowski rajoon). On selge, et suurem osa töötutest on töölisnoorsugud.

Töölised on suuremalt osalt organiseerimata. K. N. Ü., kes organiseerimistööd tahab teha, kiusatakse taga. Türmid on inimestega täidetud ja $\frac{1}{3}$ nendest istuwad „riigi äraandmise“ pärast. Kommunistlik agitatsioon on — äraandmine, aga Seimi põhiseaduses on punkt sõna wabadusest.

Kom. noorte ühingu töötajad käsi käes kom. parteiga. Tal on 2000 liikme ümber. Tööd tehakse suuremalt osalt illegaalselt. Ringide süsteem marksismi teooria õppimise alal huwitab ikka enam noortöölisi. Praktilist tööd tehakse ka poliitika alal. K. N. Ü. liikmed võtavad aktiivselt osa wiimasest Lodzi streigist. Nõndasama elawad olid ka walimised tööstuskassadesse, kus kommunistid enamuse said.

Sotsialistlik noorte ühing, klassiwõitluse alusel seisew noorte organisatsioon, ühendab umbes 2000 noorproletaarlast. Võib oodata lähemal ajal tema ühinemist K. N. Ü.

On olemas weel noorte ringid, näituseks „Jõud“. On ka „sotsialistlik noorsoo ühing“ ja „iseseiswate sotsialistide noorsoo ühing“. Need kaks ühingu on I. S. T. P. rahvusliku mõju all ja kaotawad ikka enam oma klassiliku iseloomu, omades oma juhtidelt wäikekodanliku ideoloogia. Neil on umbes 400—500 liiget. Noorte tööliste huwi Nõukogude Wenemaa vastu on suur. Noorus on huwitatud Wenemaa noorsoo liikumisest ja võtab kaastundlikult tema muredest osa.

Näljahädalistele abiandmise komitee annab välja oma ajalehte, kuid teisel päeval korjatakse see walitsuse poolt ära. Korraldati kõne näljahädaliste üle, kuid politsei takistas selle pidamise. Mõisnik-walgekaartliku walitsuse reshhiim on wali, kuid kaswaw tööliste liikumine kaewab talle warsti haua.

Jugo-Slaawia.

Üleilmlise kongressi saadikute arreteerimine.

Jugo-Slaawia kodanluse häbistawatel „wägitegudel“ ei ole piiri. Tuhanded proletaarlased ägawad juba türmides, kuid walge terror nõuab ikka uusi ohwrid. Peale selle, kui tehti kahjutaks kõike kommunismi poole kalduwat, pööras werejänuline kodanlus Kommunistliku noorsoo internatsionaali II-se üleilmlise kongressile walitud saadikute sms Wladislaw Kluntsch'i ja Wladeta Bilbia wastu, keda hiljuti arreteeriti ja kohtu kätte anti. Seltsimees Kluntschi arreteeriti omas korteris Ljubljamis 7 shandarmi poolt. Seltsimees Bilbia asukoht on sennini teadmata. Teised seltsimehed on samuti jäljetult kadunud — walgete wõimude küüsis.

Kas sarnane teguwiis Jugo-Slaawia kodanluse poolt veel kaua kestab ja kui kaua on proletariaat sunnitud seda kannatama?

Hispaania.

Hispaania kodanlus praegusel silmapilgul on ärritatud Marokko kullakawanduse sissetulekute ja saatuse pärast.

Kahekordse tigidusega pöörab ta end rewolutsiooniliku tööliklassi wastu, kes Marokko konfliktis kawatseb rõhutute ja wastuhakanute poole lüüa. Arusaadaw, et kodanluse löögid kõige pealt tabawad kommunistlikku noortsugu, kes kõige wapralt wõitleb Marokko kompani wastu. Noored seltsimehed püüdsid koosolekutel plakatide, lendlehtede ja teiste abinõudega takistada, et noorproletaarlasid ja talupoegi ei kihutataks sötta Marokko mägedesse. On terwe rida kirju, mis teatawad hirmsatest tagakiusamistest. Madriidis, keelu peale vaatamata, korraldasid noored seltsimehed demonstratsiooni sõja wastu. Asi läks kunni politseiga kokkupõrkeni, mille tagajärjel kaks noort töölisi haawati. Kohe peale demonstratsiooni, nii noorsugu kui ka partei, tegi uusi kawseid, et tööliste hulki asja eest wõitlusse wiia. Walitsus wastas kogu kommunistliku ajakirjanduse keeluga, arreteeris redaktorid, purustades partei ja noorte ühingu ruumi. Selle peale vaatamata lasi noorsugu välja noorte päewaks K. N. I. manifesti ja sel päewal kleebiti ülesse igal pool internatsionaalseid plakaate, kus juures uuesti arreteeriti hulk noori seltsimehi. Noorte päewaks trükiti ka „Noore Kommunisti“ number. Selle numbri peale pandi arest ja trükikoja omanik arreteeriti ning saadeti prowintsi. Uuesti ilmuw leht „Uus Kord“ pandi kinni ja mõned tema juures töötawad noored seltsimehed arreteeriti jällegi. Arreteeritud noori seltsimehi, peaaesjalikult eestwedajaid, ootab karm kohus ja hukkamõistmine. Neid süüdistatakse riigi äraandmises.

Koolipoliitika ja poliitika koolis.

Kesk-tööstituut ja tema eesmärgid.

Nõukogude Wenemaal on asutud Kesk-tööstituut. Kõik teawad, et inimeste tööd kergendab tehnika edenemine ja et tehnika wähendab loowtöö raskete tingimiste määra. Kuid selleks, et praeguse tehnika tasapinnal jõuda töö ülemäärase kerguse juure, et igast kulunud lihakse jõupingutusest wäljapigistada kõiki tulu, mida ta wõib tuua, on tarwis äratunda ja tundma õppida töö protsessi, et mitte ilma aruandmata töötada „pale higis“, waid töötada täiendatud tööwiisidega.

Töö instituudi ülesanne seisab selles, et luua niisugust teadust töö üle, mis määrab töö seadused ja reeglid ja loob otstarbekohase organisatsiooni. Et neid seaduseid üles leida, ehitab instituut laboratooriumid: psüko-tehnilise, füüsika-tehnilise, töö liikumise seaduste õppimiseks ja pedagoogilise, kus läbi wõetakse töö uurimine.

Psüko-tehnilise laboratooriumi ülesanne seisab selles, et täpisealt kindlaks teha ja äramõista omadus, mis töölisele tarwilikud teatawas professionis töötamiseks ja paigutada iga töölise töö pea-

le, millele ta oma loomu poolest kõige enam kõlbab.

Füüsika-tehniline laboratoorium püüab kindlaks määrata kõige paremaid ja kõige terwisekohasemaid, organismi nõuetele vastavamaid füüsilikke töönorme kui ka töö ja puhkeaja vaheldust, väsimuse määramise wiise jne.

Laboratoorium, töö liigutuste õppimiseks väljawõtete abil otsib kõige lähemat liigutuste teed töö juures, kõrvaldades kõik üleareuse ja mittetarwiliku.

Pedagoogiline laboratoorium määrab kindlaks teatava professionaalse tööala kiireid õppuswiise.

Teadlikult organiseeritud töö, nõuab oma korraldamiseks suurt eeluurimistööd. Kuid see töö tasub enese sada korda töowiljakuse ja wäärtuse tõusmisega iga üksiku töölise juures. See on üks tähtsam samm töowabariigis inimese wabastamiseks algaegseist töowiisest. Nii on terve rida teisi asutusi, kus Nõukogude walitsus hoolitseb töörahwa terwise ja puhkuse, ning looduse wõimust wabastamise eest. S.

Riigi hariduskogu Baueri oheliku otsas.

10.—12. aprillil istus riigi hariduskogu ja kiitis heaks kõik, mis haridusmin. Bauer rääkis.

Seda ei maksaks eriti mainidagi, aga hariduskogus on ka kooliõpetajate liidu esitajad. Ja — ka need laulsid hosian-na taewaliider Bauerile.

Keskkooli direktorite paar nädalat warem ärapeetud konwerents oli nii ütelda repetitsiooniks. Hariduskogus korrati neidsamaseid referaate ja lasti teha needsamad otsused.

Koolinoorsoo Keskliidu kirstu löödi weel mõned naelad: kinnitati keskkooli direktorite konwerentsi otsus, et koolidewahelised õpilaste ühingud on lubatud ainult kirjandus-teaduslisel, muusika, spordi ja karskuse alal; kuid lisati juure, et needki ühingud wõiwad töötada ainult „kuraatori“ wästutusel. See kuraator walitakse küll noorsoo organisatsiooni liikmete poolt, aga kinnitatakse kooliwalitsuse poolt. See kinnitamine teeb walimised paljaks kommetiksi.

Jah ja aamen öeldi ka direktorite konwerentsi otsuse kohta koolinoorsoo „kõlbluse tõstmise“ asjas. Usuõpetuse aseainena tuleb „eetika õpetus“, hommi-

kupalwe asetäitjaks — taewaliitlised miitingu-kõned. Bauer seletas hariduskogus, et neil miitingutel tuleb ainetena käsitada „wabadussõja kangelaste surmapäiwi, poliitiliste tegelaste sünnipäiwi“. Eetika õpetus aga ei pea sisaldama „massi ülistust“ (siis ka „meie wahwa rahwawäe“ ülistust mitte?), waid üksikute wäljapaistwate isikute ülistust (siis — Laidoneri, Pätsi ülistust). Tulewal õpeaastal saame siis näha, et õpilased aetakse hommikul kokku ja peetakse neile eetilise kõne — Purri sünnipäewa puhul. Ent tingimata, sest — kas ilma Purrita oleks olnud Bauerit ja tema kõrget parasiidi eetikat?!?

Kõik inimlapsed kaswatatakse nüüd hääks ja jauniks!

Oo, neid tarku mehi! Nad tahawad lastele alla 16 aasta keelata — kinos käia. Aga — kas nad koduse kino ka ära keelawad? Kust wõrsuwad kelmused, kõlwatused, prostitutsioon?

Nad otsustasid — joomine ära keelata! Seda tu'eb mõista nii, et nad joomist endi ainuõiguseks teha tahawad. Laps aga ei pea seda mitte tegema, mis täiskaswanu ees teeb!

Üldse läheb nüüd kõik hästi: sügisel tuleb Baueri päewakäsk — ärge jooge, ärge suitsetage, ärge prostitueerige, olge karsked ja jaunid! Ning kõik pahed on nagu raudluuaga ära pühitud. Ja noorukestele ei hakka wanade wari-seeride määndaw eeskujuga mitte enam külge.

Arst, paranda iseennast! — hüüame meie neile ilmaparandajatele ja kalendritegijatele. Ent nad ei saa endid parandada, sest nad on kapitalistliku ühiskonna wili ja see ühiskond on kõigi pahede hallik.

Reaalselt tuleb kõigist neist eetilistest kawatusustest ainult üks, kõige selle tagakiusamine, mis taewaliidu mustast mantlist mustem pole oma waimu poolt. —a.

Taewaliitlased kaswatajad.

Tallinna 20. linna algkoolis walitseb eht „demokraatlik“ kord. Tuletab meele kaitsepolitseinikkude sala kursust.

Koolijuhataja isand Kannemägi, kes ligi 40 aastat õpetaja olnud, peab endisest maakooliõpetaja tüübist lugu. Waimusilma ees seisab tal wana kord: põl-witaja laps ernestel. Ühtejärgi pragab:

mis sa sonid, mölad, jorised jne. Näpistab kõrwust, ja tirib kraetpidi elawamaid lapsi nurka. Ülesannet seletab puudulikult. Tõgemata jäätud ülesande eest jätab kinni, just kui läheks laps klassiseinu wahtides targemaks. Ise suur usklik. Soowitab lastele wõtta 100 marga eest usuõpetuse tunde.

Teine õpetaja Poska — 3. klassi juhataja annab eestikeelt ja koduloo tunde. Peasjalikult õpetab Wirumaad, kus ta ise sündinud. Leiab, et see kõige kenam maakohd ilmas. Peksmise peale meister. Hiljuti lõi maalt väljasaadetu Hoop'i pojal nina weriseks. Peale löömist ei ilmunud kolmel päewal kooli tunde andma. Mõni aeg tagasi wirutas ühte last kel sulle pea peos, nõnda, et sulg omale kätte läks. Kõiki neid wihkab, kes usuõpetuse tunde ei wõta.

Muljed Eesti rahwusliste skoutide Noorseppade kongressilt.

Esimene päew.

Päätkuulajaid õredalt ja needki peasjalikult noorsepad. Peale akadeemilise kolmweerand tunni awas admiraal Pitka kongressi. Kõneles Eestist ja ikka jälle Eestist ja torkas korra ka internatsionalismi. Kõne oli igaw ja

monotoonne. Hirmuga mõtlesid selle oletuse peale, et terve kongress loiuft wõib kesta... Kõne lõpul lauldi, wõi õigem wenitati mu isamaa, mu õnn ja rõõm.

Kongressi juhataja walimisega satuti nõiakeeru, ei leitud isikut, keda koosoleku juhatajaks walida. Kukk hüüab Rikandit ja Rikand Kukke j. n. e. Suure waewaga walitakse kongressi juhatajaks Wiljandi wanemate kogu esitaja Kukk, abiks wanemate kogu esitaja Pau Tartust. Sekretäärideks wanemate kogu esitaja Rikand Tallinnast ja noorsepp Ruubel Wiljandist. Nii siis, üksainumas noorsepp noorseppade kongressi juhatuses.

Juhataja ettepaneku peale walitakse Pitka kongressi „auesimeheks“. Kahju ainult, et see ettepanek noorseppade eneste poolt ei tulnud. Mandaatkomisjonile määratakse 10-minutiline waheaeg, mis wenis pooletunniliseks.

Järgnesid aruanded kohtadelt, mida tegid kõik wanemate kogude esitajad, ka paar noorseppa lugesid oma aruanded paberilt. Aruanded olid kõik kui ühe witsaga löödud: enne olnud skoutide rühmad, siis tekkinud mõte, rahwuslikke skoutrühme asutada ja nõnda tekkisid noorsepad. Seltskonnalt leitud alati suu-

ri toetusi. Peetakse rahvuslikke referaate ja loenguid. Ent igalpool on peaaegu olnud koosviibimiste ja mugavate „olengute“ õhtud. Ja, et „sissevõtmine“ on alati olnud piiratud, liikmete suhtes võetakse vastu ainult „väärustuslikku“ elementi.

Wiljandi kongress oma otsustega sünnitanud pahameelt noorseppade hulgas.

Aruannete kohta keegi sõna ei võta, kõik oleks nagu, oleme rääkind ja jääb sellega. Wiljandi Kukk ainult laulab noorseppadele lõpuks veel kiidulaulu.

Rikand võtab kah sõna erakorraliseks teadaandeks ja räägib selle asemel ühe suure Eesti rahva ärkamisaja jutu. Lõpuks loeb Kuhlbari laulu noorseppadele ette. Saadetakse sellele auväärt wanakesele terwitustelegramm. Asub kantslisse Tallinna malewa skoutmeister Silber ja hakkab luuletama maheda häälega laulu hallikast, kus tema oma pead kastnud ja peale selle olla veel palju Eesti ojakesi, mis puhastavad maapinda ja need ojakesed olla meie skoudid ja noorsepad. Siis räägib jällegi Rikand wõileibadest ja teeklaasidest, mis õhtul pidi söödama ja joodama. Juhataja lõpetas „ajapuudusel“ kongressi esimese päewa kell $\frac{3}{4}$, kui kaks ja pool tundi „rasket tööd“ oli tehtud.

* * *

*

Teine päew

algab ülepoole tunnilise hiljaksjäämisega. Viibimise põhjus wist õhtune „oleng“.

Peale wäikse muudatuse päewakorras, algab refereerima doktor Jürgenson Tartust. Peale pooletunnilise kõne ei saanud ikka veel aru, mis peale referaat oli sihitud. Oli waid üks suur paatoslik sini-must-walge laul. Walgetest taewatähtedest ja mingisugusest hiritawast skorpionismist, mis ligidal piiri taga olla.

Futurismid ja teised -ismid on kõik haiguslised nähtused referendi meelet (seal juures unustas ta, et ka skoutism, ismiga lõpeb). Seal, kus mängib saatus, on tarwis „olla walmis!“

Järgmised kõnelejad noorsepad kõnelewad nii lühidalt ja sisutalt, et paberile panna sest midagi pole. Wiimase referendi kõnest meeles ainult see, et noorsepad peawad hakkama uulitsapoisse organiseerima. Peale referaatide

„unustab“ juhataja läbirääkimised awamata. Hakatakse noorseppade liidu põhikirja arutama. Põhikiri oli koolinoorsoo liidu omast „ärakirjutet“, mida üks kogemata „ümbertegemata unustet“ sõna ära andis. Ja siis tekib segadus. Referaatide puhul ei tea inimesed, mille poolt hääletawad. Kõigi krooniks teatab juhataja, et noorsepad ei tohi mitte palju rääkida ja teeb ettepaneku läbiräämisi lõpetada. Paar kolm kätt tõusewad arglikult püsti ja läbirääkimistel on punkt.

Ka seda ütleb juhataja, et resolutsioone vastu võtta ei tohi, ka sellega oldi rahul.

Tekib jällegi suur segadus, — juhataja ei tea, mis järgmine päewakorra punkt on.

Sekretariaadi walimisel näha jällegi noorseppade suurt pankroti, ei ole, keda walida. Wiimaks saadakse sellega ikkagi toime. Sekretariaadis jäi enamus wanemate kogule. Kuna juhataja hirmsaid kisendawaid wigu teeb walimisega.

Noorseppade häälekandja küsimuse all teatatakse, et seda 1000 eks. trühitakse, 600 saab ära müüdnud. Wanemate kogu olla hirmsaid suuri summe selleks annud, kuid puudujääk siiski 25 tuhande ümber. Tehtakse otsuseks, et noorsepad peawad omi wanemaid sundima „Noorseppa“ ostma.

Järgmise kongressi ja ülemaalse laagri küsimus rändab sekretariaadist kongressil pole aega neid arutada pikalt.

Läbirääkimiste all tõstetakse skoutide hilpude küsimus üles, mis wäga walus küsimus olla. Keegi noorsepp tähendab, et sarnane praht, nagu on õlalapid, peaks ära kaduma, kohe teeb juhataja märkuse, et mitte haawawaid märkusi teha õlalappide kohta.

On näha, et hilpude küsimus saadi kuid kõige rohkem huwitab.

Ehk küll mittesaadikutel kongressil sõnaõigus oli, lubas koosoleku juhataja enesele niisugust sigadust, et ta ühe mittesaadikul noorsepal Poomil keelas rääkimise. Siis tekib imelik hääletamiste segu. Näputõstjate kongress on wist wäsinud näppe tõstmast, sest ei tõstata ei poolt ega vastu. Saadetakse Soome partiolastele terwitustelegramm ja kell 2,50 lõpeb selle suure kongressi töö, jällegi ajapuudusel. Ja muidugi — isa-

maa lauluga. Peale selle algasid Soome-Rootsi mängud ja näputöötjad muutusid kõik üpris väga rõõmsaks ja elawaks.

Noortööliste komisjonid töölisühisuste juure.

on loodud juba kuues ühisuses:

Metallitööliste ühisuses.

Toidu- ja maitseainete valmistajate ühisuses,

Ehitustööliste liidus,

Keemia-paberitööliste ühisuses,

Kiutööliste ühisuses ja Puutööliste ühisuses.

Ka Kesknõukogu juure on loodud 5 liikeline noorte komisjon, mis walitud on juba asutatud komisjonidest. Komisjonid teewad energiliselt tööd. Peetakse iga nädal koosolekuid. Töölisühisuste juhatustega töötatakse

käsi käes. Komisjonide esitajad wõtawad osa juhatuste koosolekuist.

Noorte komisjonide kodukord on wäjatöötamisel. Kesknõukogu juure asutatud komisjoni lähemaks ülesandeks on: ellukutsuda kõigis töölisühisustes, kus seda sennini weel organiseeritud pole, noortööliste komisjonid. Kõigi töölisühisuste noored astuge siin appi ja ärge puudugu lähemal ajal üheski töölisühisuses noorsoo komisjon.

Loome noore tööwäe ühise wäerinna, kes sammub proletariaadi wõitlusriidade eesrinnas!

*

Tööliste ühisuste Kesknõukogu noorte-komisjon käib igal pühapäewal koos.

Näpunäiteid komisjioonide organiseerimiseks antakse igal ajal Tööliste keldris. Noored, tööle!

Tehastest.

„Dwigatelis“.

Tehases valmistatakse hoolega suur-tüki kuule. Treiareis ei tihkanud õppinud treialid näruste hindade tõttu kuulide treimist oma peale wõtta. Kuule kaubeldi tükiwiisi. Kuid tükitöö hinnad ei wõimaldanud päewapalkagi teenida. Olgu nimetatud, et valmistatud kuule eest makstakse 27 mrk. Meister Urm ütleb, et wabriku walitsuse poolt olla sarnased hinnad kindlaks määratud ja tema ei wõida sinna midagi parata. Kui töölised tööhindadest juttu teewad, puikleb meister ja ütleb, et tal polla aega. Kuulide treimine weeretati õpipoiste peale. Et sarnase odawa hinna juures õpipoiski päewapalka ei wõi teenida, keeldusid nad enne tööle hakkamast, kui teenistustagajärjed selguwad. Õpipoisid organiseerusid ja otsustasid minna direktori juure. Esmalt oli agar keegi Fõhja-Lääne armeelane, kes hooples oma julgusega ja ettewõtlikusega. Kui aga meister káratas, oli ta werest läind ja loobus direktori juure minemast. Teised aga láksid. Direktor mingisugust wastust ei annud. Lubas seda teha mõne tunni pärast. Kui jällegi mindi, küsis direktor kaua „arupárijad“ olla wabrikus õppinud. Kui õpilased wastasid, et nad 2 aastat õppinud ja wõiwad

samaseid töid teha, mis wanemadki, siis wastas direktor: „Noh, see oleneb meistri áranágemisest“. Kui õpipoisid járeljätmatult nõudsid hindade kórgehdust, lubas direktor ágedalt nõudjad kunni 1. maini „puhkusele“. Puhkusele minejaid oli 8. Teised on tagasi wõetud, kuid üks „puhkab“ ikkagi.

—n.

Raudtee tehastest.

Raudtee tehastes töötab 15—20-aastaseid noori umbes 20. Aasta tagasi tuli 17-aastane noormees T. teenistust otsima. Seadis enesele eesmärgiks ameti õppimise. Tol ajal õpipoissi ei wajatud. T. oli summitud töötuse tõttu ükskõik missugusesse ametisse astuma. Saigi saemajasse töö. Raske töö juures tekkis wigastus, mis 6-kuulise arstimise tagajárel ei paranenud. Pikk haiguseaeg kurnas T-lt wiimase jüu. Praegul pole tal ei arstimisraha ega ülespidamiseks pennigi. Arst tunnistas T. töowõimetuks. Wabriku walitsus andis talle lõpuarwe Sarnase ebaloomuliku náhtuse puhul pöörati 2 korda töökaitse kommissari poole, kes teatas et ta sarnaste asjadega tegemist ei tee. Pealegi ei teada tema kuidas talitada ja missu-

guse paragrahwi alla too kuritegu kuuluda. Nüüd, kus noor tööline lahti lastud pole tal võimalik wanemate nõukogu poolegi pöörata. Samasugune kurb lugu on ka raudtee tehase teistes töökodades. Johanson'ile alluwaid õpi-
poisse pannakse täiealise tööd tegema: kannawad süsi, prahti, raskeid tööosaid, pühiwad pörandaid, lõhuwad puid, kütawad ahju ja tassiwad wett. Töö õppimine jääb kõrwaliseks asjaks. Weduri jaoskonnas, treiareis ja waguni „siberi“ kuuris on noori- kes 3—4 aas-

tat õppinud ja mehe töö ära teeb, kuid saab õpipoisi palga. Muu seas töötawad raudtee tehastes eriti kopitand wad-
detega majaperemehed, kes näeks noortes orja, kui oma sulast.

Noored töölised, ka raudtee tehases! Wiimane kui üks astugem tööliste ühises-
tusse. Koondugem noorte komisjonide ümber! Ühiselt suudame wõita majaperemeeste ja kodanluse ühise wäerinna, seades kurnamise vastu töörahwa ühine wäerind. Nooredki ei tohi sealt puududa!
—s.

Hind 30 marka.